

MALTDRYCKSKOMITÉN.

REDOGÖRELSE

FÖR

LAGSTIFTNINGEN I SVERIGE OM HANDEL MED VIN OCH MALTDRYCKER M. M.

SAMT

GÄLLANDE STADGANDEN OM SÅDAN HANDEL I NÅGRA FRÄMMANDE LÄNDER

EFTER KOMITERADES UPPDRAG

UTARBETAD AF

ASSESSOREN G. E. SUNDBERG.

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1900

Af komiterade har åt mig uppdragits att affatta dels en historisk öfversigt öfver utvecklingen af lagstiftningen i Sverige om handel med vin och maltdrycker samt tillagade, icke spirituösa drycker och dels redogörelse för nu gällande lagstiftning om sådan handel i främmande länder, i den mån kännedom derom syntes kunna verksamt bidraga till lösande af den uppgift, komiterade fått sig förelagd.

Vid fullgörandet af första delen utaf detta uppdrag har jag haft tillgång till två inom föregående komitéer författade historiker angående dryckeslagstiftningen i Sverige, intagna i underdåniga betänkanden af 1878 års komité för revision af bränvinslagstiftningen och 1881 års komité för behandling af frågan om beskattning af maltdrycker. Den förra af dessa historiker afhandlar till en början, intill den tid då bränvinet i lagstiftningen skildes från de jästa dryckerna, alldeles samma ämne som nu är i fråga, men håller sig derefter uteslutande till bränvinslagstiftningen. Den senare historiken redogör för sjelfva handeln med maltdrycker allenast för så vidt sådant ansetts nödigt för frågan om dessa dryckers beskattning. Förevarande historik skall nu omfatta villkoren och sättet för utöfvande af handel, såväl utskänkning som annan försäljning, med tillagade drycker utom bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker samt utan afseende å beskattningen. Emellertid har, då äfven tillverkares försäljningsrätt ingår i historiken, befunnits nödigt att jemväl redogöra för villkoren för tillverkning af ifrågavarande inhemska drycker. Det har icke kunnat undvikas, att historiken, särskildt

i början, till stor del kommit att utgöra allenast ett upprepande af innehållet uti de inom ofvannämnda komitéer författade historikerna.

Hvad senare delen af det åt mig anförtrordda uppdrag angår, har det synts mig för komiténs ändamål nödigt, och äfven tillräckligt, att lemna redogörelse för lagstiftningen i de närmast Sverige liggande länderna Norge, Finland, Danmark och Tyskland. Den i Finland gällande lagstiftningen hvilat fortfarande på 1734 års lag och har från dess bestämmelser utvecklats sig på ungefär samma sätt som i Sverige, dock att dryckeshandeln i flere afseenden är bunden vid starkare restriktioner än här är fallet. Lagstiftningen i Norge har likaledes stort slägttycke med vår, men äfven der har man i fråga om skärpning af villkoren för dryckeshandelns utöfning gått betydligt längre än hittills hos oss. Lagstiftningen i Danmark och Tyskland är deremot helt olika vår, i det i dessa länder dryckeshandeln i allmänhet åtnjuter en frihet, som icke gäller hos oss och icke gerna kan tänkas under nuvarande förhållanden blifva hos oss införd. Jag har dock ansett nödigt att redogöra äfven för dessa länder, Danmark emedan i detta land för tillverkningen af maldrycker finnes i lag stadgad en viss s. k. alkoholgräns, hvarom utförlig redogörelse lemnas i komiterades underdåniga betänkande, och det därför bör vara af intresse att erhålla kännedom om villkoren för sjelfva handeln, samt Tyskland såsom exempel på ett land, der i den nyare lagstiftningen dryckeshandeln icke är särskildt undantagen från, utan systematiskt inordnats i den allmänna lagstiftningen om näringsarna.

För Finland, Norge och Danmark hafva derjemte i korthet omnämnts under senare tider framkomna förslag till ändringar i den gällande lagstiftningen.

Öfriga europeiska länders lagstiftningar hafva deremot synts vara utan vidare intresse, i allmänhet därför att någon åtskilnad icke göres emellan jästa och destillerade drycker, utan gällande lagar äro utan sådan åtskilnad tillämpliga på alla drycker, som innehålla alkohol, och i andra länder, der handeln med jästa

drycker är föremål för särskild lagstiftning, såsom t. ex. i England, dessa länders dryckeslagar hvila på så väsentligt olika grunder mot den hos oss gällande lagen, att de icke lämpligen kunna tjena till förebilder för ändringar i sistnämnda lag.

Beträffande Norra Amerikas Förenta Stater har jag varit tveksam, huruvida jag icke lämpligen bort omtala de mera typiska af dessa staters mångskiftande dryckeslagar. Sådant skulle kunnat vara af intresse såsom bildande en öfversigt öfver olika grupper af dryckeslagar: prohibitionssystemet, grundsatsen om lokalt veto och high-license-systemet. Det har emellertid visat sig mycket svårt att bland Förenta Staternas omkring femtio särskilda lagar uttaga en ur hvarje grupp såsom typisk framför andra till samma grupp hörande, utan för redogörelsens fullständighet hade varit nödvändigt att omtala innehållet i flere lagar ur hvarje grupp; derigenom skulle dock redogörelsen blifvit alltför vidlyftig och förlorat den öfverskådlighet, som dermed varit afsedd. Då härtill kommer, att icke heller de amerikanska lagarne göra skilnad mellan olika slag af alkoholhaltiga drycker och att samma lagstiftning hvarken i allmänhet eller i några särskilda stater kan sägas hafva verkat till synnerligt främjande af nykterheten, har jag trott mig böra öfvergifva tanken på redogörelse för denna lagstiftning.

Stockholm i november 1899.

Emil Sundberg.

Historik.

Ölet är, såsom bekant, af ålder inhemskt i vårt land och har brukats så långt vår historia går tillbaka. Bruket deraf var i äldre tider allmänt utbredt; hvarje bonde brygde sitt öl; och det ansågs, om det äfven stundom användes till berusning, höra till lifvets förnödenheter. Den äldsta kända lagstiftningen derom förekommer i sammanhang med upprättandet af gästgifverier i riket och stadgar skyldighet för gästgifvaren att tillhandahålla den resande öl i sammanhang med andra lifsförnödenheter.

Gästgifveriernas uppkomst daterar sig från *Alsnö stadga 1285*. Denna stadga, som förbjöd all våldgästning, föreskref, att i hvarje by skulle tillsättas en man, som skulle sälja åt vägfärande män hvad dem tarfvades eller ock hänvisa (rættæ) dem till andra, hos hvilka de för penningar kunde få hvad de behöfde. Denne person, som därför kallas rättare, skulle tillsättas af häradshöfdingen i häradet. Varorna skulle säljas till de resande efter de i landet allmänt gängse priser. Vägrade rättaren att sälja eller hänvisa till andra, fick han böta.

Konung Magnus Erikssons stadga 1344 bestämde, att taverner skulle inrättas å allmänna vägar och att i storbyar, der ej kunde vara taverner, skulle anställas rättare att sälja mat och hästeföda åt vägfärande män. Pris för varorna voro bestämda; och skulle öl och bröd säljas efter som de gälde å rätt torgdag i nästa köpstad. Tillika stadgades, att i hvarje köpstad skulle vara två herbergare, som skulle sälja åt vägfärande män mat och öl, hö och hästekorn.

Dessa stadganden upptogos sedan i *Magnus Erikssons Landslag* och i *Kristoffers Landslag*, Kon. B. kap. XXIV och XXV, dervid närmare bestämdes, att tavernerna skulle ligga på högst 2¹/₂ mils afstånd från hvarandra.

Vin har äfven i äldre tider förekommit i Sverige, men allenast såsom infördt från främmande länder. Det omtalas därför icke i landskapslagarne, men åtskilliga stadslagar innehålla utförliga bestämmelser om handeln dermed. Så stadgar *Gotlands gamla stadslag*, att vin, som infördes, skulle lagras i källare; och när vinhandlaren ville tappa vinet, skulle han först låta märka fatet af stadens tjenare och derefter föra vinet inför rådet. Rådet skulle pröfva vinet och åsätta det ett efter dess värde svarande försäljningspris. Ingen fick inom sitt hus tappa vin för försäljning, med mindre han fått tillstånd af rådet.

Stadganden af liknande art återfinnas i andra stadslagar samt i *Kalmare recess 1474*.

I städerna såldes under medeltiden jemväl öl, såväl inhemskt som utländskt; och städerna erhöello rättighet att inrätta stadskällare för utskänkningen och utminuteringen af inhemska och utländska drycker. Dessa källare voro utrustade med vissa privilegier, bestående i viss frihet från accis till kronan.

Det var emellertid icke enskilde borgare förment att handla med drycker; och sådan handel synes äfven hafva flitigt utöfvats. Först i slutet af 1500-talet finner man förbud för andra än vissa personer att utöfva sådan handel, och detta förbud gälde då endast främmande drycker. I *Hertig Carls förordning angående åtskilliga embeter i köpstäderna den 10 december 1576* stadgas beträffande de i hertigdömet liggande köpstäder: »Efter man en stor oskicklighet förnimmer på färde vara med allahanda slags fremmande drycker, som är Wijn, Bastart, Kirssedrank, Miöd, Prying och annat slags öhl, som emot lagen uttappas, och uthöfver rätta värde och all billighet säljas, utan alt beskied, både af en och annan, så skal härmed vara påbudt, att visse Borgare, en, två eller tre, effter som Mantahlet på menigheten är till, skole tillsättas, som fremmande drycker uttappa, och sälja skole, dock

at ingen fremmande drick skall upstingas eller uttappas förr än Fougden och Borgmästare i Staden är thär om tilkiänna gifvit, och dryckerna af them skiäligen satte äro, hvad kannen af hvar slag, effter tidsens lägenhet giälla skall; säll någon dyrare, varde effter lagen straffad till 3 Mark och förvärckat drycken, thesslikes skola dhe tilförordnade Skencker vid straff hafva och hålla rätt mått med kannor och stoop, och sådanne mått skola med stadsens märckie vara märckte; varder annorledes hos någon funnit, straffas effter lagen.»

1585 förbjöds att införa tyskt öl till riket. Derefter stadgades beträffande Stockholm *den 15 december 1602*; att visse bryggare skulle tillsättas såväl på malmarne som i staden, hvilka skulle brygga allt det öl, som behöfdes; och deraf skulle de allena hafva deras näring. Sedan skulle ock förordnas vissa källare, der allahanda främmande drycker blefve uttappade; och deraf skulle ock en part af borgerskapet hafva sin utkomst.

Härefter dröjde det icke länge, innan i hela riket såväl handeln med drycker som salutillverkningen af inhemska sådana förbehölls vissa personer. Genom *Handels- och Segiationsordningen den 10 februari 1614* stadgades, att i Stockholm ingen finge sälja främmande drycker, vin, mjöd eller öl, kannetals utom åtta af ålder dermed privilegierade källare samt två källare på Norrmalm och två källare på Södermalm. I andra städer skulle först i hvar stad vara en stadskällare, hvilken Borgmästare och Råd egde att antingen sjelfve uppehålla af stadens inkomst eller ock utarrendera åt andra; vidare skulle »särdeles hus» dermed privilegieras, ett, två eller tre, efter stadens storlek; och de skulle vara gästgifvare i staden; utom dem finge inga borgare eller andre utsälja något vin eller annan främmande dryck kannetals; men uti läster, fat eller tunnor var det en hvar fritt att sälja. Beträffande svenskt öl föreskrefs, att vissa bryggghus för tillverkning deraf skulle upprättas i alla städer. Genom ett *Plakat för Stockholm den 10 februari 1615* stadgades vidare, att i Stockholm skulle förordnas några visse män, som till stadens nödtorft skulle mälta och brygga; och skulle frandeles »det kompani begäfvast med särskildt

skrå och ordinantie». Sedermera skulle ingen annan få brygga annat än till husbehof.

I enlighet härmed blef tillverkningen af inhemska drycker äfvensom handeln dermed och med främmande drycker närmare ordnad genom tre förordningar år 1622, samtidigt med att bryggarembetet stadfästades såsom skrå. Beträffande tillverkningen stadgades genom en *Ordning, huruledes skall hållas med bryggningar och hvad accis deraf gifvas skall*. Uti alla städer öfver hela riket skulle upprättas vissa bryggghus och förordnas så många bryggare, som ståthållaren eller fogden samt borgmästare och råd kunde pröfva vara nödiga i hvar stad. Samme bryggare skulle vara så förmögne, att de kunde väl uppehålla staden med bryggande utan något mangel och alltid hafva öl i förråd hela eller halfva lästetals eller tunnetals till att sälja. Bryggaren finge icke utsälja öl kannetals, utan endast hela eller halfva lästetal eller tunnetals. Ingen krögare eller den, som sålde öl kannetals, finge sjelf brygga något öl, utan allt sådant öl skulle bryggas hos stadens bryggare. — Angående utminuteringsen af det sålunda tillverkade öl bestämdes i *Ordning för krögare, som sälja svenskt öl, och huru de skola utgöra accisen*, att i hvarje stad skulle förordnas vissa krögare, så många som ståthållaren eller fogden samt borgmästare och råd pröfvade nödigt, och hvilka ensamme egde rätt att sälja svenskt öl kannetals inom och utom hus. Endast svenskt öl finge de sälja, inga främmande drycker. De skulle tillika vara gästgifvare, på det att främmande, som ej förmådde ligga i dyrbarare herberge, der främmande drycker utskänktes, skulle veta, hvar de kunde taga in. — I fråga om slutligen utminuteringsen af främmande drycker bestämdes genom *Ordning för krögare och gästgifvare och huru accisen af allehanda främmande drycker skall utgifvas*, att vissa krögare och gästgifvare dermed skulle privilegieras och att ingen annan, hvarken borgare eller andra, finge sälja eller tappa någon främmande dryck i kannetal. Ingen krögare finge heller hafva mer än ett slags vin (rhenskt, spanskt etc.) och ett slags öl. Främmande drycker finge icke af krögaren inläggas i hans källare eller uppstickas, innan

han hos stadens uppsyningsman anmält och låtit anteckna hvad slags dryck det vore och huru mycket samt af hvem han köpt den.

Gästgifverihållningen i städerna reglerades närmare genom *Förordning om tavernare, gästgifvare och formän i städerna den 9 april 1638*. I hvarje stad skulle finnas visse taverner och gästgifvarehus, så ock visse formän, åtminstone två i hvar stad. Tavernare och gästgifvare egde sälja, så inom som utom hus, sådana drycker, som dem af borgmästare och råd efter en rätt krögareordning blefve föreskrifvet efter taxa, som årligen uppgjordes af borgmästare och råd. Öl voro de skyldige att tillhandahålla de resande. *Krögare- eller gästgifvareordning* utfärdades den 11 augusti 1651. Deri säges, att i städerna skulle alla gästgifvare och krögare hafva rätt och frihet att inköpa och tappa öl, inländskt och främmande, så ock mjöd, vin, spanskt och franskt brännvin icke allenast inne i huset och till sina gäster, utan ock till andre, som bodde eller vistades i staden eller å landet, och sådant kanne- och stoptals. I en ny *Krögare- och gästgifvareordning* den 29 augusti 1664 säges, att i stapelstäderna och vissa andra större städer skulle finnas särskilda formän, så att gästgifvarne eller herbergerarne allenast betjenade med husrum, mat och dryck; men i små städer och på landet skulle gästgifvarne tillika vara formän.

Den 20 november 1664 utfärdades en ny *Stadga och ordning om bryggare och krögare öfver hela riket*, d. v. s. för städerna i hela riket. Deri upprepas, att i städerna skulle inrättas publika brygg-hus; dessa skulle jemväl vara afsedda att åt borgarne verkställa husbehofsbyggd emot en billig ersättning; och då tillräckligt antal brygg-hus inrättats, finge ingen brygga hemma. För afsalu finge ingen annan än bryggarembetet brygga; af husbehofsbyggd finge ingen — vare sig gästgifvare, gårkockar, vinskänkar eller andre — sälja, utan de, som mot betalning bespisade gäster, skulle köpa öl och måltidsdricka hos bryggarne, hvilka ensamme egde rätt att sälja tunnetals. Krögarne, som egde rätt att sälja kannetals, skulle vara åtskilda i sådana, som utkrögade starkt öl,

och dem, som sålde svagöl och spisöl. De förra skulle på sina skylttaflor hafva målade ölglas, de senare en träkanna. I en ny *Brygg- och krögareordning den 2 maj 1672* upprepas samma stadganden, att bryggarne finge ensamme sälja sitt öl i gross och tunnor samt krögarna, jemte tavernare, sälja i smått och kanneltals. Dock tillägges, att detta gälde endast de förmögnare städerna. Uti små och oförmögna landsstäder, der bryggarne icke kunde med det embetet allenast nära sig, skulle det kunna meddelas tillåtelse för bryggarne att bruka krögarehandtering med sitt öls uttappande.

Hvad sålunda stadgats afsåg allenast städerna. Angående landsbygden gingo lagstiftarnes omsorger under sextonde och sjuttonde århundradena fortfarande ut allenast på att de resande måtte varda försedda med deras behof. Våldgästningen hade icke under medeltiden, trots de upprepade förbuden och stränga straff, upphört; ännu långt in i nyare tiden klagas deröfver, särskildt att många resande utan skäl gjorde anspråk på den rätt till fri gästning, som tillkomme dem, hvilka reste i konungens ärenden. Konungarne Gustaf I, Erik XIV och Johan III utfärda gång efter annan förordningar emot otillbörliga gästningar. I *Johan III:s patent om skjutsfärder och gästningar på landet den 1 september 1584* erinras om allmogens betryck och upprepas stadgandet om att gästgifvarehus eller s. k. taverner, hvilka »nu uti dessa förlidna år hafva varit nederlagda», åter skola upprättas och rättare förordnas enligt lagens stadgande. Gästgifvaren var pligtig skaffa sig godt förråd af mat m. m. och skulle, efter viss taxa, tillhandahålla den resande måltid, sådan bonden dagligen spisade, med mat och öl. Bättre dryck eller kryddad mat egde den resande ej fordra. De, som förordnades till gästgifvare, tillförsäkrades vissa friheter i fråga om utskylder och utskrifningar. Till dessa friheter lades genom en *Förordning om taverner och gästgifvare å landet den 29 januari 1636* ytterligare, att ingen egde rätt att på en mil nära gästgifvaregården sälja öl, vin eller bränvin, utan stånde det gästgifvaren allena till. Gästgifvaren var dock ej skyldig att tillhandahålla af nämnda drycker annat

än öl. *Krogare- och gästgifvareordningen den 1 oktober 1649* upprepar samma stadgande med den ändring, att privilegiet gälde två mil från gästgifvaregården.

I början af 1700-talet befans det vara af nöden att äfven på landet reglera ölbryggandet för afsalu och ölhandeln. Behof hade väl närmast uppstått af reglering af bränvinsbränningen; men äfven ölbryggandet togs med på samma gång. Ut *Bref till Kammarkollegium och Deputationen angående bryggerier och bränvinsbrännerier i riket den 29 juli 1718* säges: Den dittills hvarjom och enom efterlättna friheten uti bryggande och brännande hade gifvit anledning till omåttligt svalg och konsumtion. Allt bryggande och brännande, så i städerna som på landet, skulle derfor uppdragas åt vissa personer. Å landet finge ingen utan Kammarkollegii tillstånd bränna bränvin eller brygga öl, undantagandes tunt dricka eller s. k. spisöl. I hvar landsort skulle utbjudas, hvilka utan någon afgift ville åtaga sig bryggeri och bränneri; och skulle dem tilldelas vissa orter, inom hvilka de ensammas finge sälja sin tillverkning (tunnetals). I hvar ort skulle derjemte tillsättas visse krögare, som tillika kunde vara bönder. Dessa finge ej bränna eller brygga, utan vore skyldige att köpa hos dem, åt hvilka sådan rättighet uppdragits. Krogarne skulle så anläggas och fördelas, att alla i orten boende ej allt för långt kunde afhemta sitt öl och bränvin. Krögarna ensammas egde rätt till utminutering. För städerna stadgades såsom en nyhet, att de derstädes inrättade allmänna bryggghusen och brännerihusen skulle tilldelas ett visst distrikt af omgifvande landsbygd, hvars invånare vore skyldige hemta sitt öl och bränvin i staden. Den, som ville brygga till eget husbehof, skulle göra det i de allmänna bryggghusen. Bryggarna finge ej sälja öl i mindre parti än $\frac{1}{4}$ fat; försäljning derunder tillkomme krögarna.

Bestämmelsen att äfven husbehofsbygd skulle ske i de allmänna bryggghusen synes dock ej hafva strängt uppehållits; ty redan i en *Publication den 13 januari 1721* säges, att enskilda, som ej tillhörde bryggarembetet, vore tillåtet, »nu som förr», att till husbehof brygga antingen hemma eller i stadens bryggeri.

Publicationen om krögande och krögareembetet den 30 april 1731 införde den nyhet, att meddeladt tillstånd att bruka krögarenäring gälde allenast för tre år. Tillståndssedlarne skulle hvart tredje år förnyas och den sedel, som vore öfver tre år gammal, vore ogiltig, så att med dess innehafvare förfores, som vore han ej krögare. Hvarje krögare finge ej heller hålla mer än en krog vare sig hemma i huset eller annorstädes. På så sätt kunde man få veta, huru många de vore; och om någon befunnos hålla liderligt och misstänkt väsende på sin krog, miste han sin sedel och blefve vidare krögerifrihet förlustig.

Den lagstiftning, som sålunda skildrats, hade hufvudsakligen haft till ändamål att betrygga de kronan tillkommande skatter och acciser å ifrågavarande näringar samt att skydda hvarje näringsidkare från intrång af andra i hans lofliga näring. Dock saknas ej exempel på att lagstiftaren äfven haft för ögonen förebyggande af dryckenskap och oordningar. I sådant syfte förekomma åtskilliga stadganden om vissa tider, då försäljning ej finge ega rum, samt om utborgning af starka drycker. I *Patent om julefreden den 24 december 1649* uppmanas rikets undersåtar att under julehögtiden taga sig till vara för dryckenskap och fylleri. Vin- och öltappare förbjudas att under högtiden utskänka vin, öl eller brännvin under messorna och gudstjensten eller om aftonen efter kl. 9. I *Stadgan om eder och sabbatsbrott den 17 oktober 1687* föreskrifves, att källare, öl- och brännvinskrogar skulle stängas om aftonen före söndag kl. 7 och ingen skänkning eller förtäring derinne tillåtas, i städer eller på landet, förr än kl. 4 om söndagsafton. I *Kongl. Brefvet den 23 januari 1694* förbjudes borgerskapet i Arboga, som höll markententeri vid Hjelmare sluss, att, såsom der tillginge, hela nätterna igenom sälja öl och brännvin. Vidare stadgades genom en *Resolution den 24 november 1725*, att ingen krögare, vinskänk eller köpman finge utborga några drycker (eller varor) till en under enskild information stående yngling utan informatornas vetskap och vilja; skedde det, vore han sin fordran förlustig och kunde ej erhålla exekutiv handräckning för dess utsökande; och genom *Förord-*

ning den 20 oktober 1727 utsträcktes detta stadgande att gälla om utborgning till ynglingar utan deras föräldrars, förmyndares eller informatorers vetskap och vilja samt till ståndspersoners tjenstefolk, köpmansgossar och lärpojkar utan deras husbönders och mästaress vilja och vetskap. Genom *Förordningen emot svalg och dryckenskap* den 17 april 1733 bestämdes ytterligare, att ingen värd finge utborga starka drycker åt den, som han visste vara benägen för fylleri och hade för vana att sitta på källare. Vidare bestämdes i denna förordning, att krogar, källare och kaffehus skulle vara stängda å sön- och högtidsdagar till kl. 7 på aftonen från samma tid dagen förut och ingen under denna tid der insläppas utom dem, som der gästade och spisade. I öfrigt skulle lokalerna vara stängda kl. 10 e. m. under sommar-månaderna och kl. 9 e. m. den öfriga delen af året. Vård på värdshus, kaffehus, källare och krogar skulle anmoda sina gäster att aflägsna sig, så att de ej sutte qvar öfver den lagligen till-låtna tiden. Enligt *Cirkulärbref* den 13 augusti 1733 egde dessa bestämmelser dock ej tillämpning på krogar och gästgifvaregårdar å landet, der vederbörande såsom förr tillerkändes rätt att sälja hvad till de resandes bekvämlighet kunde fordras.

Den 12 december 1734 utkom en *Gästgifveriorrdning*, afseende såväl land som stad. Enligt denna skulle landshöfdingarne vid behof förordna om gästgifveriers upprättande. I de större städerna skulle finnas särskilde formän; men i mindre städer och på landet skulle gästgifvarne tillika vara formän. Gästgifvare i städer och på landet skulle, efter deras vilkor och landets lägenhet, till de resandes behof vara försedde med, bland annat, mat, enkelt och dubbelt bränvin, öl och svagöl, efter faststald taxa. För att så mycket bättre kunna gå de resande till handa tillförsäkrades gästgifvarne åtskilliga förmåner, bland dem följande: I de städer, der visse källare eller värdshus icke vore inrättade, skulle gästgifvaren hafva frihet att för de resande och andre till salu hålla såväl alla slags till införsel tillåtna viner som ock öl och bränvin kanne- och stoptals. Men i öfriga städer, der det funnes stadskällare eller värdshus, fick han ej utom huset eller

till annan än de resande stop- och kannetals uttappa vin, bränvin och andra drycker utan han dertill erhållit borgmästare och råds tillstånd. Gästgifvare å landet hade ock frihet att till sina gäster sälja vin, öl och bränvin, lagen om landsköp i alla mätto oförkränkt. Ingen å landet finge på två mil när gästgifvaregården sälja öl, vin eller bränvin till de resande och dem, som fara med skjuts, utan stode det gästgifvaren allena fritt. Visst förbehåll gälde dock för ridderskapet och adeln, hvilket förbehåll upphäfdes först genom *Kongl. Kungörelsen den 22 augusti 1834*.

1734 års lag upptog i 28 kap. Byggningsbalken bestämmelser om gästgifvare såväl i städer som på landet. Dessa bestämmelser äro i någon mån olika dem i nyssnämnda gästgifveriordning. I fråga om gästgifvares rätt och skyldighet uti nu ifrågasvarande hänseende säges sålunda, att gästgifvare må sälja vin och öl kanne- och stoptals och matvaror, som han gitter och förstår hålla; detta medges honom såsom en rättighet. Deremot är han skyldig att för vägfarande alltid hafva i förråd husmanskost och dricka; och han får böta, om han ej har mat och dricka. Ingen må, gästgifvaren till men, å allmänna vägar hålla mat eller dricka falt för vägfarande.

I fråga om dryckesförsäljningen i städerna för öfrigt stadgar *1734 års lag* i 4 kap. Handelsbalken, dels i 1 § att den, som handlar i gross med vin och andra främmande drycker, ej må sälja i mindre kärl än $\frac{1}{2}$ ankare, och dels i 4 § att i hvarje stad skall stadskällare vara, en eller flere, der vin och öl säljes.

Lagstiftningen angående vin och maltdrycker under 1700-talet, efter tillkomsten af *1734 års lag*, samt första hälften af 1800-talet är af föga betydelse, då uppmärksamheten under denna tid hufvudsakligen riktades på bränvinstillverkningen. Med hänsyn till maltdryckerna gingo regeringens omsorger till största delen ut på att förekomma den oofliga salubrygden. Så stadgades i en *Publication för Stockholm den 14 maj 1736* ganska stränga bötesstraff för den, som utom bryggarembetet, under hvad pretext det ock skedde, brygde något dricka till husbehof och det till

en eller annan försålde i minut eller fastager; och i en *Publication den 22 april 1741* bestämdes straffet för den, som beträddes med förbjudet salubryggeri, till böter samt konfiskation af varan och redskapen, och stadgades straff för den, hvilken sålde och utminuterade hvad som hemma vore brygdt, samt för drängar och gesäller eller deras vederlikar, som förtärde drycker på sådana ställen, hvarest dem veterligen allmän försäljning icke vore eller borde vara tillåten. Liknande stadganden förekomma i åtskilliga senare förordningar.

Dessa regeringens omsorger afsågo, på sätt af författningarna framgår, att betrygga statens rätt till de inkomster af maltdryckstillverkningen, som härflöto ur denna industris beskattning. Men, såsom nämndt, minskades statens intresse för maltdryckerna allt mer genom den tilltagande betydelse, bränvinstillverkningen under ifrågavarande tid erhöi; och i följd häraf blef maltdryckstillverkningen mera fri. Ett rätt talande bevis på den sålunda ändrade ställningen innefattas i *Kongl. Brefvet den 7 april 1780*. Deruti bestämdes nämligen, att de för intrång i bryggerinäringen stadgade böter, hvilka enligt förra författningar voro utsatta till 100 daler smt, nu tillåtits i så måtto minskas, att slika förbrytelser dädanefters skulle anses med lika ansvar som intrång i andra borgerliga näringar. Bötesansvaret blef dermed nedsatt till allenast 10 daler. *Kongl. Kungörelsen den 19 augusti 1801* berättigade guldsmeder att idka bryggerihandtering. Då denna kungörelse ofta, ehuru ej fullt riktigt, åberopas såsom en författning, hvarigenom salubrygden frigjorts, torde vara skäl närmare redogöra för dess innehåll. Det säges deri först, att guldsmederna i riket, utan eget vållande, men till befordrande af ett stort ändamål för allmänt väl, blifvit satte utur stånd att så vidsträckt som tillförene idka den konst och handtering, hvartill de laga rättigheter vunnit, och att det derföre vore billigt, att det allmänna beredde dessa medborgare tillfällen att i andra vägar vara sig och samhället, hvaraf de vore medlemmar, nyttige. Ej mindre af dessa skäl än af den ömhet, hvarmed Kongl. Maj:t städse omfattade alla trogna undersåtar, bestämdes derför om vissa friheter

för guldsmeder, deribland, enligt § 3 i kungörelsen, att till sådane handteringar, hvilka, genom deras likhet med vanliga hushållssysslor, icke fordrade särskilda kunskaper, utan snart kändes af en hvar, såsom traktörs och spisquartersnäring, salubrygd, bakning och slagtning, borde guldsmeder vara berättigade, enär de sig till utöfvande af dessa handteringar anmälde, hvarvid de vore underkastade de författningar och stadgar, som efter omständigheterna på hvarje ort och ställe i afseende på sådana näringsgrenar kunde vara gjorda och vidtagna till vinnande af behörig ordning och skick; och i kungörelsens 4 § förunnades en lika rättighet åt guldsmedsgesäller, som vore gifta och vid guldsmedshandtverket icke funne sin bergning. En vidsträcktare allmän frihet i idkande af bryggerihandtering i städer utom Stockholm erkändes sedermera uttryckligen genom *Kommerskollegii kungörelse den 1 september 1828*. Olika meningar hade, säges deri, uppstått, huruvida för erhållande af rättighet att i stad komma i utöfning af bryggerihandtering (samt bageri- och slagterihandtering) erfordrades, att den sökande fullgjort hvad i 1720 års skråordning vore föreskrifvet i afseende på handtverks idkande i stad. I anledning häraf förklarades nu, att i öfverensstämmelse med hvad redan, såväl genom ett Kongl. Bref den 27 augusti 1799 som i 3 § af Kongl. Kungörelsen den 19 augusti 1801 stadgats, bryggeri (samt bageri och slagteri) i städerna ej vore att hänföra till sådane handteringar, för hvilkas utöfning erfordrades den läro- och tjenstetid eller öfriga villkor, som i 1720 års skråordning vore föreskrifna.

Handeln med svenskt öl var fortfarande under ifrågavarande tid så ordnad, att bryggarne utöfvade partihandeln och krögarna minuthandeln och utskänkningen. I de mindre städerna var det fortfarande tillåtet, att bryggarne tillika vore krögare, men i de större städerna skulle dessa näringar vara åtskilde. Beträffande försäljning af dricka meddelades i början af 1800-talet särskilda bestämmelser. Sedan Kongl. Maj:t inhemtat, att saluaccisen af dricka (samt kött och bröd) upphört i 17 städer, förklarades genom *Kongl. Kungörelsen den 22 december 1832* handeln med (färskt

kött, bröd och) dricka i såväl nämnda 17 som 20 andra uppräknade städer fri och obehindrad, i följd hvaraf (färskt kött, bröd och) dricka dädanefter finge i alla dessa städer, utan hinder af förut meddelade föreskrifter, af såväl landtmän som andre personer å torg och i hamnar eller andra till landtmannaprodukters försäljning anvista ställen till hvad qvantitet som helst föryttras utan afgift; men rättighet till sådan försäljning i öppna bodar förbehölls fortfarande dem, som till städerna därför erlade särskild afgift. I följd af detta stadgande skulle skyldigheten för (slagtare, bagare och) bryggare i dessa städer att i ond och god tid förse samma städers invånare med ifrågavarande förnödenheter ej vidare ega rum.

I städerna, särskildt i Stockholm, uppstodo småningom en mängd minuthandels- och utskänkningsställen med olika namn. Enligt en *Publication för Stockholm den 28 mars 1735* egde ingen af stadens invånare utom den, som tillhörde krögarembetet, frihet att hålla krog eller befatta sig med försäljande af öl (eller bränvin) i minut, med mindre han dertill sökt och erhållit tillstånd af handelskollegium. Men på sådant tillstånd synes man icke varit njugg, ty i medlet af 1700-talet befans det nödigt att fixera krögarnes antal, som då bestämdes till 600; och genom *Förbud mot olofligt krögande i Stockholm den 10 mars 1742* förbjöds hvar och en utom de tillåtna 600 krögarne, som försetts med nya krogседlar, att idka krögeri eller att inom eller utom hus försälja dubbelt eller enkelt öl och svagöl. I en senare förordning upprepades det gamla stadgandet, att ingen, som hade tillstånd att hålla krog, finge idka denna näring på mera än ett ställe; hvarjemte föreskrefs, att krogarne skulle hafva skyltar, försedda med samma nummer som krogседlarne. Förbudet om krogarnes ökande efterlefdes dock icke; ty i ett *Ytterligare förbud den 14 september 1748* säges, att som antalet af 600 krogar vore tillräckligt, men befunnits hafva öfverskridits och åtskilliga idkade försäljning af öl och bränvin i hus och bodar utan krogседlar, så förbjödes en hvar, som ej fått krogседel och satt nummer på krogen, att inom stadens staket hålla någon krögerinäring

under namn af »gröna platser» eller annat, ehvad det ock vara måtte.

Handeln med främmande drycker erhöll under denna tid större betydelse. I städerna funnos s. k. grossvinhandlare, hvilka försålde främmande drycker partivis. Minuthandel egde de ej rätt att idka. Hvad Stockholm angår, utfärdades den 25 november 1720 reglemente för den s. k. vinskänkssocieteten; och sedermera stadgades i en *Publication angående viners försäljande i minut den 17 december 1720*, att allenast vinskänkssocieteten egde att dädanefter utsälja vin samt franskt, rhenskt och spanskt bränvin i minut. Annan, som sålunda sålde, vore förfallen till plikt och varans konfiskation. Denna bestämmelse upprepades i flere följande förordningar; och det stadgades i en *Publication den 16 december 1727* böter för den, utom vinskänkssocieteten, som understode sig att i minut sälja vin, franskt och rhenskt bränvin samt slika drycker eller medelst kringbärande i husen utbjöde dem till salu. Förbudet härom återkom i en mängd kungörelser under 1700-talet, men synes icke hafva vidare efterlefs och upphörde slutligen på 1770-talet alldeles att tillämpas. Detta skedde derigenom att, sedan en minuteringsafgift, som endast vinskänkarne för vinförsäljning mindre än ankartals erlagt under namn af taperiansaccis, till följd af Kongl. Resolutionen på städernas allmänna besvär den 2 april 1770 skulle upphöra och i stället läggas på alla inkommande viner samt uppbäras vid sjötullen, hvarigenom taperiansaccisen kom både vinskänkarne och grossvinhandlarne till last, så togo sig de sistnämnde deraf anledning att i sina grosskällare sälja vin äfven kanne- och buteljts; vinskänkarne öfverklagade detta, men Kongl. Maj:t ansåg, enligt beslut den 10 juli 1779, det vid berörda förhållande icke böra dämera grossvinhandlarne betagas. Efter denna tid skulle vinskänkssocieteten icke ega annat uteslutande privilegium än att i minut försälja vin och andra främmande drycker åt sittande gäster; men äfven denna rätt delade de med åtskilliga andra.

Genom svenskarnes lifliga beröring under 1600- och 1700-talen med andra nationer inkommo i vårt land en mängd främmande drycker, som förut varit okända. Dit hör i främsta rummet kaffe; men vidare te, choklad, likörer m. fl. Redan före medlet af 1700-talet var bruket af kaffe allmänt. I ett *Påbud den 26 november 1747* bestämdes om en viss konsumtionsaccis af te och kaffe och stadgades tillika, att te och kaffe ej finge för vedergällning eller betalning kokas och säljas af någon annan än på kaffehusen och der blott inom huset, men ingalunda bäras eller hemtas utom hus.

Det tilltagande bruket af främmande drycker, liksom af andra utländska varor, vållade emellertid regeringen bekymmer och ledde till utfärdandet af de s. k. *öfverflödsförordningarna*. Den uti förevarande afseende viktigaste, ehuru ej den första, af dessa, är af *den 4 november 1756*. För att förekomma ett kostsamt och öfverflödigt, ruinerande lefnadssätt, befordra måttlighet och tarflighet i mat, dryck och kläder, hvilket alltid visat sig gagneligt för ett folk, samt uppmuntra alla slags handelslöjder, förbjöds införsel af en mängd utländska varor, deribland viner, alla sorter utom hvita och röda vins de grave, och allahanda slags öl samt kaffe- och cacaobönor. Detta förbud upprepades sedermera i en mängd förordningar med större eller mindre stränghet. Förbrukningen af kaffe hade då så tilltagit, att utskänkningen deraf blifvit en borgerlig näring, som i Stockholm utförades af kaffeskänks-societeten. För att ej genom förbudet mot införsel af kaffe döda denna näring, medgafs genom en *Kungörelse den 10 april 1767* förra kaffeskänks-societeten rätt att ensamma, under namn af munskänkar, destillera bränviner och andra likörer samt dem, jemte tevatten, dricka, honingsmjöd, enbärsviner och andra dylika drycker tillreda och försälja.

Förbrukningen af främmande drycker, särskildt kaffe, lyckades man dock ej stäfja genom förbuden; och myndigheterna sågo sig allt emellanåt nödsakade att återkalla dessa för att kort deretter utfärda nya sådana. Först i början af detta århundrade försvunno öfverflödsförordningarna fullständigt.

Såsom ofvan nämnts, hade i städerna, särskildt i Stockholm, så småningom uppstått en mängd ställen för dryckesutskänkning med olika namn. Om *krögare* och *vinskänkar* är förut taladt. En del andra i Stockholm förekommande må här nämnas.

Dit höra sålunda *traktörer*. Traktörsnäringsen hade egentligen till föremål att för den bättre allmänheten vid ordentliga bord i snygga rum till salu hålla mat med vin, dricka och brännvin till skilnad från krögerinäringsen, hvilken afsåg utminuterings af dricka, brännvin och mat egentligen för personer, som hörde till den arbetande klassen. Traktörsnäringsen var en handtering, hvarå borde meddelas burskap och hvars idkare egde förena sig uti societeten, dock utan tvång för den enskilde traktören att i societeten ingå. Reglemente för Traktörssocieteten utfärdades den 23 november 1770.

Spisqvartersidkarne hade tillkommit för att bereda bekväm tillgång på mat för den del af allmänheten, som egde tillfälle att äta på bestämda tider, d. v. s. likaledes för den bättre allmänheten. Enligt åtskilliga kungörelser skulle rätt att utöfva sådan näring lemnas blott dem, som till uppehälle och bergning tarvade ett slikt understöd, särskildt qvinspersoner. De egde ursprungligen ej afyttra andra dryckesvaror än vanligt måltidsdricka, men fingo så småningom rätt att under måltiderna förse sina gäster med vin; dock voro de, liksom äfven traktörerna, uttryckligen förbjudna att mellan måltiderna hålla vin till salu. Spisqvartersidkarne egde, om de så ville, förena sig med traktörs-societeten.

Schweitzerinäringsen utöfvades af de s. k. schweitziske pastejbagarne. Dessa, som hade till yrke att tillreda och försälja pastej, tårter och bakelser, hade dessutom tagit sig för att dertill försälja likörer. Deras rätt hertill bestämdes närmare genom *Kongl. Brefvet den 1 mars 1834*, deri säges att, utan rubbning i dåvarande schweitzerbagares på gammalt bruk grundade rättighet till försäljning af likörer, det för framtiden skulle bero af särskild tillåtelse utaf Öfverståthållareembetet att i förening med sockerbageri- och schweitzerbagerinäringsen sådana varor tillverka och föryttra.

Andra utskänkingsställen voro *likörkamrar* och *kaffehus* m. fl.

Under förra hälften af 1800-talet uppkommo de s. k. *nykterhetsvärdshusen*. Första författningen angående dem är *Kongl. Brefvet den 14 april 1832*. Öfverståthållareembetet hade anmält, att i Stockholm bildat sig en förening i ändamål att, till befrämjande af sedlighet och ordning, söka der tillvägabrunga allmänna spisningsinrättningar, hvarest mat kunde fås för billigt pris utan att bränvin eller andra destillerade tillblandningar dervid finge förtäras, men väl porter, öl och andra sådana till förfriskning tjenliga drycker, deri spirituosa ej inginge; och Kongl. Maj:t öfverlemnade åt Öfverståthållareembetet att, till en början, tillåta inrättande af 25 sådana spisningsställen utan afvaktande på minskning i de vanliga krogarnes antal. Åtskilliga kungörelser derom utfärdades sedermera af Öfverståthållareembetet. Här må endast nämnas en *Kungörelse den 31 december 1863* angående dels vilkoren för rättighet att i Stockholm idka minuthandel med och utskänkning af bränvin, dels tillåtelse att utan sådana drycker hålla lagad varm eller kall mat allmänheten tillhanda, dels ock de ordningsstadganden, hvilka vid rörelse af nämnda beskaffenhet borde iakttagas. Denna kungörelse stadgar i 4 §, att med rättighet att i hufvudstaden utskänka bränvin följde jemväl tillåtelse att hålla till salu jästa maltdrycker, såsom porter, mjöd, öl och svagdricka, jemte kokadt choklad, te och kaffe; varande antalet af utskänkingsställen, enligt Handels- och Ekonomikollegii och Stadens Äldstes förslag, bestämdt till 500, af hvilka 85 finge innehafvas af vinskänkar och källarmästare, som vore uti gemensam societet förenade, 50 af traktörer, 20 af socker- och schweitzerbagare, 15 af kaffehusidkare och återstående 330 af krognäringsidkare. I 54 § säges, att en hvar, som innehade de för idkande af utskänkning af bränvin föreskrifna egenskaper, kunde af Handels- och Ekonomikollegium erhålla rättighet att, utan starka drycker, hålla allmänheten tillhanda lagad varm eller kall mat, äfvensom jästa maltdrycker samt kokadt choklad, te och kaffe, der sådan näringsrörelse vore för allmänheten behöflig, under de villkor, som i afseende på ordningens vidmagthållande der-

städes vore eller blefve föreskrifna; antalet af dessa försäljningsställen bestämdes tills vidare till 120.

Utskänkningen af vin och maldrycker i städerna utom Stockholm under senare hälften af 1700- och första hälften af 1800-talet utföfvades såsom förut dels å stadskällare och dels å andra källare, värdshus och näringsställen, hvilka utskänkningsställens antal bestämdes af Konungens Befallningshafvande; på landet af gästgifvarne och de privilegierade krögarne. Dessutom idkades äfven i dessa städer och på landsbygden, likasom i Stockholm, nykterhetsvärdshusrörelse, hvartill tillstånd meddelades af Konungens Befallningshafvande.

Det hade vidare uppkommit, att personer reste omkring å marknader och idkade dryckesutskänkning. För reglerande af denna näring utfärdades *Kongl. Brefvet den 28 maj* och *Kommerskollegii kungörelse den 29 juni 1813*. Deri säges, att som erfarenheten gifvit vid handen, att kaffekokares, vinskänkars, traktörers och spisquartersidkares besök af marknader ofta lemnade tillfällen till osedlighet, utsväfningar och oordningar, då konkurrensen af dylika näringsidkare utsträcktes utöfver behovet, så skulle dädanefter Konungens Befallningshafvande pröfva, huru många sådana idkare på hvart marknadsställe funnes vara för rörelsen derstädes nödvändiga, och utfärda tillståndsbevis åt visse sadane näringsidkare.

I detta sammanhang må slutligen här omnämnas, hurusom genom *Kongl. Skrifvelsen till Chefen för statens jernvägsbyggnader den 17 september 1858* bemälde chef förklarades ega att, vid de särskilda stationerna å statens jernvägar, antaga lämpliga personer att tillhandahålla förfriskningar af mat och dryck, dock att anmälan om sådan persons antagande borde hos Konungens Befallningshafvande och i stad jemväl hos magistraten göras samt att bränvin och andra brända eller destillerade drycker äfvensom sådana, hvilka vore dermed tillagade, icke finge af dessa personer till salu hållas utan efter dertill meddeladt tillstånd i den ordning och under de villkor, gällande författning i sådant afseende stadgade.

Genom införandet i vårt land af den allmänna näringsfriheten frigafs äfven tillverkningen af och handeln med vin och malt-drycker. Första stora steget i denna rigtning togs genom de båda *förordningarna den 22 december 1846*, Fabriks- och Handtverks-Ordningen samt Handels-Ordningen.

I *Fabriks- och Handtverks-Ordningen* bestämdes om rättigheten att tillverka drycker.

Beträffande sådan tillverkning för afsalu skildes i förordningen emellan tillverkning, som bedrefves med tillhjälp af främmande arbetare, och tillverkning »med egna händer såsom försörjningsmedel». Om en tredje grupp, gällande för landtmän, skall nedan särskildt nännas.

För första fallet stadgades i förordningens 3 §, att rättighet att i stad eller å landet med biträde af gesäll, lärling eller annan arbetare utöfva bryggerihandtering tillkomme hvarje man, som egde svensk medborgarerätt, med vilkor dels att han begått Herrans Heliga Nattvard, rådde öfver sig sjelf och sin egendom, egde god frejd samt kunde skrifva läsligt och räkna quatuor species i enkla tal, och dels att han, då fråga vore om idkande af bryggerihandtering i stad, förvärfvade burskap å yrket i samma stad.

Hvad sålunda stadgats, gälde endast män; beträffande qvinnor bestämdes i 5 §: att enka, frånskild hustru och ogift qvinna, som egde svensk medborgarerätt, ock tillkomme den i 3 § stadgade näringsfrihet, med de deri bestämda vilkor utom i fråga om förvärfvande af burskap; att enka egde frihet fortsätta den handtering, som mannen med författningsenlig rätt idkat; samt att enka, frånskild hustru eller ogift qvinna, som vore i utöfning af något yrke, egde, derest hon trädde i gifte, att med mannens samtycke och under deras gemensamma ansvarighet fortsätta yrket.

Idkare af bryggerihandtering, hvarom nu är sagdt, skulle i stad tillhöra stadens handtverksförening.

Tillstånd till sådan bryggerihandtering meddelades för stad eller dess egoområde af magistraten, sedan handtverksföreningen blifvit hörd; å landet utom stads egoområde meddelades tillstånd af Konungens Befallningshafvande.

Angående det andra af ofvannämnda slag af salutillverkning stadgades i 12 §, att hvarje till myndig ålder kommen svensk man, som begått Herrans Heliga Nattvard och egde god frejd, vore berättigad, såväl i stad som på landet, att utan burskaps förvärfvande, såsom försörjningsmedel, med egna händer till afsalu åstadkomma handtverksarbeten eller andra tillverkningar; och skulle det vara honom obetaget att dervid begagna biträde af hustru och hemmavarande barn.

Att denna bestämmelse äfven afser bryggerihandtering, framgår oförtydligt vid jämförelse med andra stadganden i förordningen, t. ex. 17 § 1 mom.

Gift qvinna, enka och fränskild hustru, som företedde betyg om försvarlig kristendomskunskap och god frejd, egde enahanda rätt att genom eget arbete och med sina hemmavarande barns biträde sig försörja, med vilkor, hvad anginge gift qvinna, som med mannen sammanlefd, att denne sådant tilläte och för hennes förbindelser ansvarade. Ogift qvinna, som fyllt 25 år, begått Herrans Heliga Nattvard och egde god frejd, vore ock obetaget att sålunda genom eget arbete sig försörja; och på särskild pröfning ankomme, huruvida bevekande omständigheter i särskilda fall undantagsvis kunde föranleda meddelandet af tillstånd för ogift qvinna vid lägre ålder att på enahanda sätt såsom försörjningsmedel åstadkomma tillverkningar för afsalu.

Tillstånd till näring af nu sagda beskaffenhet meddelades i stad af magistraten och å landet af sockennämnden.

Såsom nämndt, erfordrades för rättigheten att idka bryggerihandtering god frejd; och det stadgades i 17 §, att rättighet att idka bryggerihandtering ansåges, jemte burskapsrätt, förverkad, då innehafvaren begått brott, som medförde vanfrejd. Undantag härifrån gjordes dock för dem, som idkade handteringen allenast till försörjning; dessa borde kunna få dermed fortfara. Vanfrejdad person kunde jemväl, enligt 12 §, under de vilkor, som i öfrigt i samma § vore bestämda, undfå tillstånd att, såsom försörjningsmedel, åstadkomma tillverkningar för afsalu, så länge en slik rättighet ärligen begagnades; men beträddes sådan person med

fortfarande lättja och liderlighet eller med tiggeri, eller beginge brott, som störde allmänna säkerheten, egde den myndighet, som tillståndet meddelat, att återkalla detsamma; och det skulle ankomna på förnyad ansökan och pröfning, om ny tillåtelse till dylik försörjningsrättighet kunde meddelas.

I afseende på några af bestämmelserna uti förevarande förordning är det tvifvelaktigt, huruvida desamma angå bryggeri-handtering.

I förordningens 2 § stadgas sålunda, att landtmän vore, med bibehållande af den dem dittills medgifna arbets- och slöjdefrihet, utan särskild tillåtelse, oförhindrade att, med biträde af sina hemmavarande barn och lagstadda tjenstehjon, till afsalu förfärdiga de fabriks- och handtverksarbeten, hvilka såsom föremål för husflit kunde af dem åstadkommas.

Inbegripes nu i detta stadgande äfven tillverkning af malt-drycker?

För besvarandet af denna fråga är nödigt, ehuru frågan är af mindre vikt, att något utförligare redogöra för den historiska tillkomsten af stadgandet.

Uti *Kongl. Resolutionen på städernas besvär den 28 augusti 1727*, § 2, förklarades, att allmogen ej kunde förmenas att sig till hjälp och understöd sälja så i städerna som på landet hvad de sjelfva kunde arbeta och förfärdiga. Derefter föreskrefs i *Instruktionen för Landshöfdingarne den 4 november 1734*, § 18, att allmogen egde rättighet att, utan erläggande af gerningsörefgiften, föryttra den tillverkning af smide, laggkär! och hvad eljest mera en eller annan ibland allmogen med slöjdom sinom göra kunde och till sitt uppehälle behöfde. Vidare stadgades i *Kongl. Resolutionen på allmogens besvär den 12 december 1734*, § 8, att de af allmogen, som idkade handaslöjder i jern och träredskap, som de kunde afsätta såväl i städerna som hos deras grannar å landet, skulle slippa att därför betala gerningsören. Och slutligen förordnades i *Kongl. Maj:ts försäkran och stadfästelse å allmogens fri- och rättigheter den 4 april 1789*, § 4, att allmogen tillätes dädanefter på enahanda sätt, som dittills dem

beviljadt varit, inom riket föra och afsätta sin egen och sina grannars afvel och slöjder. Hvarjemte i *Kongl. Kungörelsen den 9 januari 1822*, hvarigenom glas-, porslins- och smideshandlande förbjödos kringresa med sina varor, stadgades, att detta förbud icke utsträcktes till allmogen, hvilken dädanefter som dittills egde rätt att med sina egna handaslöjder till hvad ort som helst inom riket sig begifva och dem försälja.

Städerna gjorde emellertid svårigheter emot utöfningen af denna landtallmogen tillförsäkrade rätt; och i anledning deraf ingingo i början af 1830-talet Lindome socknebor till Kongl. Maj:t med begäran att, då Lindome socken, som sedan långliga tider varit känd för sin konstflit och tillverkning af mångahanda slöjdealster af träd, jern, malm m. m., hade högsta behof af fri utöfning af denna näring, socknens invånare måtte förklaras berättigade att fritt, äfven i närgränsande städer, få afyttra sina tillverkningar af alla slag. Svaret på denna begäran blef utfärdandet af *Kongl. Kungörelsen den 28 augusti 1834*, deri Kongl. Maj:t beträffande landtmännens ifrågavarande rätt, »såsom ledande till industriens förkofran i allmänhet och till förekommande af skiljaktig tillämpning af gällande författningar angående allmogens frihet att föryttra sin afvel och sina tillverkningar», förordnade, att landtmän, till följd af gällande författningar, ej finge förmenas hvar helst på landet och i städerna, äfven vid tillfällen då frimarknad ej hölles, föryttra deras och grannars afvel och af dem åstadkomna tillverkningar af hvad slag som helst, mer eller mindre fulländade. Genom *Kongl. Kungörelsen den 21 november 1835*, som bestämde närmare om landtmännens rätt att sälja spanmål m. m., tillades derjemte, att i sammanhang dermed och till undanrödjande af allt missförstånd, huruvida, i följd af kungörelsen den 28 augusti 1834, bröd, kött och dricka finge från landet fritt införas till försäljning i alla städer utan undantag eller om sådant vore i vissa fall förbjudet, meddelades nu den förklaring, att den i sistnämnda kungörelse landtmän medgifna försäljningsfrihet i städerna af egna och grannars afvel och tillverkningar icke, såvidt fråga vore om kött, bröd och dricka,

gälde för de städer, der saluaccis erlades och hvarest den inskränkning i försäljningen af berörda varor, som enligt förut gifna stadganden egde rum, innan 1834 års kungörelse utfärdades, komme att tills vidare fortfara, på sätt kungörelsen den 22 december 1832 utvisade. (Ang. denna kungörelse se ofvan sid. 17.)

1835 års kungörelse angifver sålunda visst slag af malt-drycker såsom ingående bland de alster och tillverkningar, beträffande hvilka landtmän egde särskild rätt. Att denna rätt dock omfattat jemväl andra slag af maltdrycker antydes uti ett af *Kommerskollegium* år 1838 afgifvet förslag till »författning angående försäljning i städerna och på landet af svenska tillverkningar och landtmannaprodukter». Deri föreslås, bland annat, att försäljning i städerna af landtmannaprodukter och sådana tillverkningar, som ej blifvit å landet åstadkomna vid dervarande fabriker, manufakturverk och verkstäder, skulle vara landtmän medgifven på enahanda sätt och under enahanda villkor och skyldigheter, som funnes stadgadt rörande försäljning i städerna af fabriks- och manufakturvaror samt handtverksarbeten från landet; likväl vore ej tillåtet att i städer, der sådant icke vore medgifvet, försälja å landet tillverkadt öl och dricka (samt annat bröd än det, som der blifvit i ugn torkadt). Och motiveras detta förslag af kollegium sålunda: »Genom 3 mom. i kungörelsen den 28 augusti 1834 är det landtmän redan tillåtet att i städerna hålla sina tillverkningar till salu i öppna bodar, emot behöriga afgifter till kronan och staden. Det synes äfven vara skäl, att samma försäljningsfrihet, som är förunnad fabrikanter, manufakturister och handtverkare, kommer jordbrukare till godo. Det undantag härifrån, som slutet af § bestämmer, grundar sig på Kongl. Kungörelsen den 21 november 1835.» Slutligen må här anföras följande ur ett af *Borgareståndet* år 1840 afgifvet förslag till förordning, hvilket förslag åberopas uti ingressen till 1846 års Fabriks- och Handtverks-Ordning: »Till förekommande af allt tvifvelsmål om gränsen och villkoren för den allmogen af ålder tillåtna och genom flere författningar bekräftade egna slöjde- och afsättningsfrihet, förklaras härmed, att under nämnda frihet

skola begripas alla sådana produkter och tillverkningar, som landtmän af egen jord eller ladugård eller af egna råämnena kunna sjelfva förfärdiga; varande dem obetaget att slika deras egna produkter och tillverkningar till städer införa samt i hamnar och å torg, vid alla så marknads- som andra tillfällen, till salu hålla, och jemväl vid marknader å landet samt hemma i deras hus och under väg till och ifrån städer och marknader föryttra.»

Af denna redogörelse torde framgå, att ifrågavarande bestämmelse i 1846 års förordning, som är grundad på stadgandet i 1834 års kungörelse, afsetts att omfatta jemväl drycker, af landtmän tillverkade. Bestämmelsens ordalydelse utgör ej heller något hinder därför, ty i förordningen bibehålles icke någon säker åtskilnad af »handtering» (bryggeri- m. fl.) från fabriker och handtverk.

Ett annat spörsmål gäller förordningens 1 §, som säger, att hvar och en, i stad eller å landet bosatt, vore utan särskildt tillstånd berättigad att, med biträde af sina hemmavarande barn och lagstadda tjenstehjon eller andra hos honom mantalsskrifna eller vid jordbruk honom underlydande arbetare, åstadkomma fabriks- och handtverksarbeten till eget och underhåfvandes behof. Att jemväl detta stadgande omfattar maltdrycker, torde man vara berättigad antaga, då eljest skulle saknas bestämmelse angående tillverkning af sådana för husbehof samt, såsom nämnt, förordningen äfven på andra ställen låter bryggerihandteringen inbegripas i uttrycken fabriks- eller handtverksrörelse.

Slutligen må frågas, om de i förordningens 3 § gifna bestämmelser äfven afse bryggerihandtering, som idkas såsom fabriksrörelse, d. v. s. med maskiner och ett större antal arbetare, hvilka hvar för sig sysselsättas allenast med en viss mindre del af tillverkningen. Denna fråga synes böra besvaras nekande. Någon anledning dertill finner man visserligen ej af den definition på fabrik, som lemnas i förordningens 18 § och hvilken innehåller, att under benämningen af fabrik, der den i författningen förekommer, hänföras s. k. manufakturinrättningar, med vissa uppräknade undantag, bland hvilka dock ej nämnes något om bryg-

gerier. Men ölbryggerier drefvos vid förordningens tillkomst ej fabriksmessigt. Detta framgår af en »förteckning å de år 1834 i Sverige befintliga fabriker och manufakturer, lydande under Hallrätt», som af Kommerskollegium upprättats i sammanhang med utlåtande i frågan om utsträckt näringsfrihet och i hvilken, bland andra inrättningar, uppräknas porterbryggerier, men inga andra bryggerier. I Kommerskollegii årliga statistiska berättelser inkommer uppgift om ölbryggerierna först år 1872; och upptagas då 44 sådana såsom fabriker samt säges, att såsom handtverkare voro dessutom sysselsatta i städerna 232 och på landet 35 ölbryggare. Man torde därför med fullt skäl kunna antaga, att lagstiftaren ej afsett att i 3 §:s stadganden inbegripa fabriksmessigt drifna bryggerier. Detta bestyrkes jemväl af förordningens 29 §, hvilken, såsom ofvan är nämndt, på tal om bildande af handtverksföreningar och fabriksföreningar, föreskrifver, att idkare af bryggerihandtering skulle tillhöra handtverksförening; och andra stadganden visa, att fordringarna för rätt till sådan handtering äro desamma som för rätt att hålla handtverksverkstad.

Den bryggerihandtering, som i förordningen omtalas, är således närmast att hänföra till handtverksrörelse; och derest handteringen drefves fabriksmessigt, skulle den falla under de bestämmelser, som gälde beträffande fabriker.

Om dessa stadgades i 4 §, att hvarje svensk man egde att med de i 3 § stadgade villkor, utom i fråga om burskap, såväl i stad som å landet idka fabriksrörelse; fabriksidkare i stad kunde, då han det åstundade, erhålla burskap å yrket. Om qvinna gälde detsamma som för rättighet till idkande af bryggerihandtering enligt 3 §. Tillstånd till fabriksrörelse skulle meddelas på enahanda sätt som till nämnda handtering, dock att i stad Fabriksföreningen, i stället för Handtverksföreningen, skulle höras.

Angående rätt att utöfva handel med den sålunda tillverkade varan stadgades i *Handels-Ordningen*.

Beträffande handeln i stad och dervid först tillverkares försäljningsrätt stadgar denna förordnings 3 §, att de, som i stad eller å landet idkade fabrik eller handtverk — derunder dock ej

de inbegripna, hvilka undfått tillstånd att endast såsom försörjningsmedel med egna händer någon handtering utöfva — egde att, efter anmälan hos vederbörande magistrat i afseende på den afgift, som för handelsrättigheten borde erläggas, i hvilken stad som helst, sjelfve eller genom andre, föryttra sina egna tillverkningar i öppna salubodar eller från andra upplagsställen, hvarvid jemväl flere idkare kunde förena sig om en gemensam salubod. Enahanda rätt tillkomme landtmän för de från landtbruket härflytande alster samt landtmannatillverkningar.

Vidare stadgades, att å allmänna försäljningsplatser i städerna en hvar, vid eller utom marknader, egde till salu hålla sina alster och tillverkningar; dock att i afseende å försäljning af bröd, dricka eller färskt kött, infördt till stad, der saluaccis erlades, skulle gälla hvad derom särskildt vore stadgadt.

Hvad angår handeln af andre än tillverkare, hvartill rättighet efter ansökan meddelades af magistraten, stadgades i 2 § 3 mom., att en hvar, som i någon stad vunnit rättighet att idka handel, egde att inom denna stad och å rikets marknader drifva handel med alla slags inhemska och loffigen införda utländska varor, i hvad myckenhet som helst, utan andra undantag eller inskränningar än som för allmänhetens betryggande i afseende å behandlingen af krut, gifter eller andra vådliga ämnen, samt angående försäljning af apoteksvaror och bränvin särskildt stadgades.

Beträffande handeln *på landet* bestämdes i 5 §, att en hvar egde att på landet upphandla och, vid eller utom marknader, partivis föryttra alla slags inhemska landtmannaprodukter; att landtmän äfven egde att sådana varor, med undantag af bränvin, å landet i minüt till salu hålla; samt att fabriks- och handtverksidkare likaledes vore oförhindrade att sina tillverkningar i hvad myckenhet som helst å landet afyttra. För rättighet att å landet öppna salubod erfordrades tillstånd af Konungens Befallningshafvande; den, som erhållit sådant tillstånd, egde enligt 6 § att der sälja alla slags inhemska varor, äfvensom åtskilliga varuslag af utländskt ursprung, hvaribland uppräknas kaffe och te. Denna bestämmelse skulle dock ej gälla till hinder för inhemske

idkare af fabrik eller handtverk att hvar som helst å landet sina tillverkningar i öppna bodar eller å andra upplagsställen till salu hålla.

Från dessa stadganden, som ju inbegripa all handel med maltdrycker, gjordes dock i 19 § ett viktigt undantag, att nämligen hvad särskildt vore stadgadt angående idkande af källare-, vinskänks-, schweitzeri-, värdshus-, traktörs- eller krogrörelse tills vidare skulle förblifva gällande, dock att vissa läro- och tjensteår, der sådana dittills egt rum, icke vidare skulle erfordras. Med detta stadgande undantogs från förordningens tillämpning all sådan försäljning af drycker — och äfven mat — som skedde till förtäring på stället, äfvensom den dermed följande rätt till annan försäljning. Att undantagsstadgandet i fråga om dryckesförsäljning icke omfattat mera framgår af den historiska utvecklingen af de uppräknade näringarnas tillkomst och bestyrkes äfven deraf att i Finland — hvars lagstiftning hvilar på samma grund som den svenska — motsvarande stadgande erhållit den lydelse, att förordningen om näringarna icke egde tillämpning å »värdshus-, konditori-, krog- eller annan *utskänkningsrörelse*».

Genom *Kongl. Förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864* frigafs handeln i allmänhet, och äfven med maltdrycker, ytterligare. Denna förordning upphäfde åtskilliga delar af Handelsbalken i 1734 års lag, deribland 4 kap., samt Handelsordningen och Fabriks- och Handtverksordningen den 22 december 1846 med deri sedermera gjorda ändringar eller tillägg, äfvensom i öfrigt de allmänna påbud, stadganden och förklaringar, hvilka stode i strid med förordningen eller innefattade bestämmelser om särskild handelsrätt för innebyggarna i vissa delar af landet.

I 1 och 2 §§ af förordningen stadgades, att svensk man eller qvinna vore — med vissa undantag och inskränkningar samt vilkor — berättigad att i stad eller å landet idka handels- eller fabriksrörelse, handtverk eller annan handtering. För rättigheten att idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat

upplagsställe eller att, med biträde af annan än hustru och hemmavarande barn, till afsalu tillverka fabriks- och handtverksarbeten, eller såsom yrke utöfva annan handtering, fordrades såsom vilkor att hafva god frejd samt råda öfver sig sjelf och sin egendom. Enahanda vilkor gälde för den, som utom den ort, der han vore bosatt, ville sjelf eller genom annan kringföra och annorlunda än å marknad till salu utbjuda varor; sådan handlande skulle medföra intyg om behörigen verkställd anmälan enligt 9 § eller ock vederbörande embetsmyndighets för ändamålet utfärdade pass. Enligt 9 § skulle den, som ville i stad eller under stad lydande köping idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe eller, med biträde af annan än hustru och hemmavarande barn, till afsalu tillverka fabriks- och handtverksarbeten eller såsom yrke utöfva annan handtering, skriftligen anmäla sig hos stadens magistrat eller vederbörande stadsstyrelse; ville någon å landet eller i köping, som af viss stad icke vore beroende, utöfva näringsyrke i nämnda omfång, skulle, med uppgift om den socken, der näringen skulle utöfvas, anmälan göras hos Konungens Befallningshafvande eller kronofogde eller viss särskildt förordnad person; den, som ville, sjelf eller genom annan, utom den ort, der han vore bosatt, kringföra varor till salu annorledes än å marknad, skulle för rättigheten att idka sådan handel vara skyldig att anmäla sig hos vederbörande i mantalsskrifningsorten. Undantag från denna anmälningsskyldighet gjordes i 11 § för landtmän, hvilka vore oförhindrade att, utan anmälan, med biträde af hustru, hemmavarande barn och lagstadda tjenstehjon, till afsalu förfärdiga de fabriks- och handtverksarbeten, hvilka, såsom föremål för husflit, kunde af dem åstadkommas.

Efter den föregående utredningen torde det ej vara tvifvelaktigt, att alla dessa stadganden afse äfven handel med vin och maldrycker, men det synes äfven uppenbart, att man icke velat underkasta tillverkare af sådana drycker, lika litet som tillverkare i allmänhet, de för handlande gifna bestämmelser.

1864 års förordning gjorde, likasom 1846 års Handelsordning, undantag för hotell- och restaurationsrörelse. Enligt 8 §

mom. c) egde nämligen förordningen ej tillämpning å källare-, vinskänks-, schweitzeri-, värdshus-, traktörs-, krog- eller annan dylik rörelse.

Det dröjde ej länge, innan utöfningen af den derigenom undantagna dryckesutskänknings blef närmare reglerad. Praxis i fråga om meddelande af rättighet till utöfning af dylika näringar hade i olika delar af landet blifvit mycket olika; och efter de nya näringsförfattningarnas tillkomst blef det oklart, huruvida förvärfvad handelsrätt icke äfven innefattade rättighet att låta sålda drycker förtäras på stället. I denna fråga meddelade under år 1866 Högsta Domstolen två mot hvarandra stridande utslag.

Redan den 7 December 1866 utfärdade sålunda Kongl. Maj:t, efter att hafva i ärendet hört samtliga länsstyrelser, en *förordning* till reglerande af dryckesutskänknings i riket, hvarför förordningen äfven i titeln sades angå »*vilkoren för försäljning, till förtäring på stället, af vin, öl, kaffe, eller andra icke spirituösa drycker*».

I ingressen till förordningen omtalas, hurusom tid efter annan fråga uppstått om hvad som erfordrades för vinnande af behörighet att till förtäring på stället, utan samband med rättighet till utskänkning af bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, mot betalning hålla allmänheten tillhanda vin, öl, dricka, porter, kokadt kaffe, te och choklad eller andra icke spirituösa drycker och att af flere till Kongl. Maj:t inkomna mål visat sig, att inom olika delar af landet skiljaktiga åsigter i detta hänseende gjort sig gällande. Kongl. Maj:t hade nu ansett det vara af vigt, att denna angelägenhet genom meddelande af allmänna föreskrifter i ämnet blefve sålunda ordnad, att utvägen till försörjning genom bedrifvandet af en i och för sig oskadlig rörelse icke inskränktes mera än som erfordrades för betryggande mot dess missbruk och förekommande, såvidt ske kunde, af sådana oordningar, som flerstädes egt rum å ställen, hvilka för dylik rörelse hållits för allmänheten öppna.

Förordningen var strängare i fråga om vin än andra drycker, i det för rätt till utskänkning af vin fordrades särskildt tillstånd,

då eljest — derest^s den sökande icke var vanfrejdad — endast behöfdes en anmälan.

Ville någon, stadgades i 1 §, till förtäring på stället, vare sig med eller utan mat, men utan samband med rättighet till utskänkning af brännvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, mot betalning hålla allmänheten tillhanda öl, dricka, porter, kokadt kaffe, te och choklad, eller andra icke spirituösa drycker, med undantag af vin, skulle han derom göra skriftlig anmälan, på landet hos kommunalnämndens ordförande och länsmannen i orten samt i stad hos magistraten, med bifogande af betyg om god frejd samt uppgift på det ställe, der försäljningen skulle ega rum. Öfver gjord anmälan borde meddelas bevis.

Önskade den, som icke hade god frejd, att idka sådan försäljning, erfordrades dertill tillstånd af Konungens Befallningshafvande, som egde att på ansökan derom efter kommunalnämndens eller magistratens hörande pröfva, huruvida försäljningsrätt ändock kunde medgifvas eller ej.

Beträffande vin stadgades, att om någon ville, till förtäring på stället, vare sig i förening med mat eller någon af ofvan omförmälda drycker eller eljest, försälja vin af inhemsk eller utländsk tillverkning, skulle han gifva in ansökan derom, på landet till kommunalnämnden i orten och i stad till magistraten, med bifogande af betyg om god frejd samt uppgift på det ställe, der försäljningen skulle ega rum. Kommunalnämnden eller magistraten skulle skyndsamt insända ansökningen till Konungens Befallningshafvande jemte eget utlåtande, huruvida sökanden gjort sig känd för sedlighet och ordentlighet samt i öfrigt, och med hänsyn jemväl till rörelsens omfattning, kunde anses lämplig att förestå försäljningen. Derefter meddelade Konungens Befallningshafvande beslut, huruvida ansökningen bifölles eller icke.

Hvad sålunda vore stadgadt om dryckesutskänkning, skulle iakttagas hvarje gång försäljningsställe ombyttes.

Beträffande försäljning å marknader stadgades särskildt, att vid marknad sådan försäljning, hvarom i förordningen vore fråga, ej finge idkas af annan än å marknadsstället bosatt person, som

till dylik försäljning derstädes eljest vore berättigad, med mindre Konungens Befallningshafvande till försäljningen lemnat tillstånd.

I 3 § stadgades om viss rätt att meddela förbud mot fortsättande af eljest laglig försäljning. Om oordningar visade sig å försäljningsstället eller derstädes bedrefves osedlighet, och sådant, oaktadt skedd erinran från kommunalnämnd, länsman eller magistrat, fortfore, så att rörelsens innehafvare ansåges icke vara lämplig att densamma vidare förestå, egde kommunalnämnd eller magistrat att förbjuda rörelsens fortsatta bedrifvande. Beslutet härom skulle genast gå i verkställighet, men skulle senast inom åtta dagar underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning.

Konungens Befallningshafvande egde jemväl att omedelbarligen meddela förbud, sedan försäljningsrättens innehafvare äfvensom kommunalnämnden eller magistraten blifvit hörda.

Den, som sålunda blifvit genom laga kraft egande beslut förbjuden att rörelsen fortsätta, äfvensom den, hvilken blifvit dömd förlustig sin försäljningsrätt — derom se nedan —, finge sedermera ej utöfva sådan näring, som förordningen afsåge, utan efter erhållet särskildt tillstånd i den ordning, som var stadgad om vin; och sådant tillstånd finge ej medgifvas innan ett år förflutit, sedan förbudet honom delgafs eller beslutet om försäljningsrättens förlust vann laga kraft.

Vid marknad å landet egde, derest å försäljningsstället förekomme oordningar och de fortfore oaktadt skedd erinran från der tjänstgörande kronobetjent, denne omedelbarligen förbjuda försäljningens fortsättande vid marknadstillfället.

Enligt 4 § skulle förbud mot rörelsens fortsatta bedrifvande och påföljd af försäljningsrättens förlust, då de drabbade man, äfven gälla för hustrun och tvärt om, så länge de lefde i äktenskap tillsammans.

§§ 6 och 7 meddelade ordningsregler vid utskänkningens utöfvande. Försäljning enligt förordningen finge i allmänhet ej ega rum under tiden från kl. 10 på aftonen till kl. 5 på morgonen; dock egde Konungens Befallningshafvande, der särskilda

omständigheter föranledde behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning, att, efter kommunalstämmas eller magistrats hörande, derom förordna. Sådan försäljning vore icke heller tillåten å sön- och helgedag under det allmän gudstjenst i församlingens kyrka hölles.

Under gudstjenst skulle försäljningsrummet alltid vara tillstängdt. Då försäljning skedde, finge dörren till försäljningsrummet icke vara läst. Der försäljning idkades, skulle vara anbragt skylt eller tydligt anslag, som utvisade rörelsen.

8 § bestämde, att hvad enligt förordningen tillhörde magistrats handläggning, skulle tillkomma poliskammare i de städer, der sådana funnes, och i städer, som ej hade magistrat, der tillsatt särskild styrelse.

Straffen för öfverträdelse af förordningens föreskrifter voro böter. Om någon beträddes med försäljning af ifrågavarande slag utan att hafva derom gjort anmälan eller dertill erhållit tillstånd, på sätt i 1 § sades, finge han böta, för hvarje gång han för sådan förseelse åtalades och dömdes skyldig, från och med 5 till och med 20 rdr.

Om den, hvilken idkade sådan försäljning, som i förordningen afsåges, beträddes med oloflig försäljning af bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, skulle han, jemte ansvar derför enligt lag, dömas sin försäljningsrätt efter förevarande förordning förlustig.

Den, som fortsatte sin rörelse, sedan förbud derför honom delgifvits eller han blifvit af domstol dömd förlustig sin försäljningsrätt, skulle böta dubbelt emot hvad ofvan sägs.

Försäljning å otillåten tid bestraffades med böter från och med 5 till och med 20 rdr. Annan öfverträdelse af ordningsföreskrifterna bestraffades med böter 5 rdr.

Om böters förvandling m. m. skulle gälla detsamma som vore stadgadt i förordningen om spirituösa drycker.

Beträffande dem, som vid förordningens tillkomst idkade sådan försäljning, som deri afsåges, stadgades i 10 §, att de skulle, såvida de ville med försäljningen fortfara, inom tre månader från

förordningens kungörande göra anmälan om eller utverka sig tillstånd till rörelsens bedrifvande, på sätt i 1 § föreskrefves.

Från förordningens tillämpning undantogos i samma 10 §:

1) gästgifvare;

2) de, som utomhus, vare sig medelst kringbärande eller från bord eller eljest i mindre omfattning, idkade försäljning af icke spirituösa drycker utom vin;

3) Stockholm. Försäljning till förtäring på stället af icke spirituösa drycker finge der idkas endast efter erhållet tillstånd; med iakttagande häraf egde Öfverståthållarembetet att i öfrigt, med ledning af grunderna för förordningen, meddela de närmare bestämmelser i ämnet, som kunde anses erforderliga.

I enlighet härmed utfärdade Öfverståthållarembetet den 17 augusti 1867 kungörelse för Stockholm.

Kort efter tillkomsten af förordningen gjordes från densamma ett ytterligare undantag, nemligen beträffande

4) restaurationerna vid statens jernvägsstationer. Detta undantag skedde genom *Kongl. Brefvet till styrelsen för statens jernvägstrafik den 8 mars 1867*. Uti underdånig skrifvelse hade jernvägstrafikstyrelsen sökt ådagalägga, att vissa utaf de i förordningen meddelade bestämmelser, om de tillämpades å de vid statens jernvägsstationer inrättade restaurationer, skulle komma att medföra ej obetydliga olägenheter i afseende å såväl dessa restaurations oafbrutna vidmagthållande som resandes bekvämlighet och behof. I afseende härå hade styrelsen anført: att då i förordningens 1 § stadgades att, med afseende dels å sökandens frejd och dels å utskänkningens beskaffenhet, anmälan om rörelsens utöfvande borde göras antingen hos myndighet å landet, hos magistrat eller Konungens Befallningshafvande, skulle tillämpningen af denna bestämmelse å jernvägsrestaurationerna lätteligen kunna vålla uppehåll i deras verksamhet, då tillsättande eller ombyte skulle ske af föreståndare för dessa restaurationer, hvilka dagligen toges i anspråk; att af denna anledning och då dessutom intresset för ordning och reda vid stationerna ovilkorligen från styrelsens sida påkallade en noggrann pröfning vid valet af lämp-

liga restauratörer samt en sträng kontroll öfver sjelfva utskänkningen, det skulle vara fördelaktigast, om rättigheten till denna pröfning och kontroll öfverlemnades till styrelsen, hvarigenom nämnda stadgandes syfte ingalunda blefve förfeladt; att af enahanda skäl jemväl det i 3 § föreskrifna förfarande vid uppkomna oordningar å försäljningsställe lämpligen skulle kunna få bero vid de åtgärder, styrelsen till beredande af snar förbättring i förhållandet funne ändamålsenliga; och att stadgandet i 6 § att försäljning i allmänhet icke finge ega rum under tiden från kl. 10 på aftonen till kl. 5 på morgonen, äfvensom ej heller å sön- och helgedagar under gudstjensten, skulle vara förenadt med svårigheter att tillämpa på stationerna, då jemväl å dessa tider fortskaffning å statens jernvägar påginge samt passagerare icke skäligen kunde förmenas erhålla de förfriskningar, som omständigheterna ofta nödvändigt påfordrade och med afseende hvarå eljest obehöfliga uppehåll i tågens gång blifvit bestämda. Med anledning af hvad sålunda blifvit anfördt och då ifrågavarande försäljningsställen närmast vore att jemföra med landets gästgifverier, hade styrelsen hemställt, att det måtte åt styrelsen uteslutande öfverlemnas att, med ledning af grunderna i förordningen, meddela och tillämpa de närmare bestämmelser i afseende å ifrågavarande försäljning vid statens jernvägsstationer, styrelsen kunde finna erforderliga. Denna hemställan bifölls af Kongl. Maj:t, som förklarade, att, då med hänsyn till de särskilda förhållanden, som i afseende å rörelsen på de vid jernvägsstationerna ordnade restaurationer måste förekomma, förordningens stadganden i vissa delar ej vore för ifrågavarande restaurationer lämpliga, styrelsen egde att, med ledning af grunderna för förordningen, meddela och tillämpa de närmare bestämmelser i afseende å utöfvandet af berörda försäljning inom jernvägens område vid statens jernvägsstationer, som kunde af styrelsen anses erforderliga.

Angående dylika restaurationer vid enskilda jernvägar meddelades särskildt stadgande år 1875, hvarom mera nedan.

Den från förordningens tillämpning undantagna rätten till utskänkning utomhus i mindre omfattning föranledde till åtskilliga

anmärkningar, hvarför Riksdagen i skrifvelse vid 1871 års riksdag hemställde om ändring af 10 §. Med bifall härtill utfärdades *Kongl. Kungörelsen den 22 augusti 1871*. Genom denna borttogs ur förordningens 10 § såsom dåmera obehöfligt stadgandet angående viss anmälningsskyldighet för dem, som vid förordningens tillkomst idkade dryckesförsäljning, hvaremot i samma § infördes undantaget för restaurationerna vid statens jernvägar. Beträffande undantaget för gästgifvare tillades »vid dem i sådan egenskap tillkommande försäljningsrätt», hvilket tillägg, enligt hvad förhandlingarna vid 1871 års riksdag utvisa, skedde allenast till förtydligande af förut gällande stadgande; och åt det undantag, hvarom Riksdagens skrifvelse handlade, gafs den affattning, att förordningen ej egde tillämpning »i allmänhet på dem, som utomhus i mindre omfattning, vare sig medelst kringbärande eller från bord eller eljest, idkade försäljning af de i 1 § afsedda icke spirituösa drycker utom vin», hvarjemte tillades, att sådan försäljning icke finge å landet vid marknad, kungjord allmän torgdag eller vapenöfningsmöte utöfvas af annan än den, som vore å stället bosatt eller ock innehade den vidsträcktare försäljningsrätt, hvarom i 1 § sista mom. sades, samt att hvad i 3 § sista mom. vore till förekommande af oordningar stadgadt skulle jemväl i afseende å försäljning i mindre omfattning utomhus å landet vid omförmälda tillfällen lända till efterrättelse. I sammanhang dermed ändrades 1 § sista mom. sålunda, att hvad der stadgades skulle gälla ej blott vid marknad, utan äfven vid kungjord allmän torgdag, vare sig i stad eller å landet, så ock vid vapenöfningsmöte å landet, hvarjemte i 3 § sista mom. till ordet »marknad» lades »kungjord allmän torgdag eller vapenöfningsmöte», äfvensom stadgades, att kronobetjent egde ej blott förbjuda, utan äfven, om förhållandet sådant påkallade, förhindra försäljningens fortsättande vid tillfället.

Riksdagen åtnöjdes icke med att för utskänkning af andra icke spirituösa drycker än vin skulle för dem, som hade god frejd, erfordras allenast anmälan, utan hemställde vid 1872 års riksdag om ändring häruti. Med anledning häraf utkom *Kongl.*

Kungörelsen den 22 februari 1873. I ingressen till denna säges, att skadliga verkningar af ifrågavarande rättighet, såvidt den endast afsåge kaffe, te, choklad och andra icke spirituösa drycker, med undantag af maltdrycker, icke försports, hvarför Kongl. Maj:t icke aktat nödigt att i samma, på den allmänna näringsfriheten grundade rättighet stadga inskränkning. Deremot hade den oinskränkta rättigheten att till förtäring på stället mot betalning hålla allmänheten till handa maltdrycker föranledt betänkliga ordningar, och Kongl. Maj:t hade ansett sådana lämpligen böra för framtiden förebyggas dymedelst, att å sist omförmälda drycker, de der, i likhet med vin, innehölle alkohol och njutna i större mängd kunde verka rusgifvande, uti ifrågavarande afseende tilllämpades enahanda föreskrifter, som gälde angående vin. Derför förordnades, att i fråga om förvärfvande och utöfvande af rättighet att till förtäring på stället, vare sig med eller utan mat, men utan samband med rättighet till utskänkning af bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, mot betalning hålla allmänheten till handa öl, dricka, porter eller andra maltdrycker skulle dädanefter gälla hvad i nämnda hänseende vore stadgadt om vin; dock att derigenom ingen inskränkning skedde i rättigheten till maltdrycksförsäljning utomhus i mindre omfattning. Såsom öfvergångsstadgande bestämdes, att de, som vid kungörelsens utfärdande egde att annorledes än i nämnda mindre omfattning idka maltdrycksutskänkning, skulle, såvida de ville dermed fortfara, före utgången af år 1873 utverka sig behörigt tillstånd till rörelsens bedrifvande på sätt och i den ordning, som i fråga om rättigheten att till förtäring på stället försälja vin vore stadgadt.

Den 18 september 1874 utfärdades en ny Kongl. Förordning i förevarande ämne. Förordningens titel var densamma som 1866 års förordnings endast med den oväsentliga skilnad, att ordet »öl» utbyttes mot »maltdrycker» samt orden »kaffe eller andra icke spirituösa drycker» emot »kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker». Det viktigaste kvarstod emellertid: att för-

ordningen angick allenast försäljning till förtäring på stället. Såsom nedan skall nämnas, inkommo dock i denna förordning två stadganden, som bilda en öfvergång till den följande vidsträcktare lagstiftningen om handel med dessa drycker.

Förordningens 1 § uppräknar dem, som utan ansökan eller anmälan vore berättigade idka utskänkning af icke spirituösa drycker. Den, som förvärfvat rättighet till utskänkning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, vore ock berättigad att, utan särskildt tillstånd, försälja vin, maltdrycker, kokadt kaffe, te och choklad samt andra tillagade, icke spirituösa drycker att på stället förtäras; vunnen rättighet att till förtäring på stället försälja vin skulle anses jemväl innefatta befogenhet att på enahanda sätt försälja malt- och andra icke spirituösa drycker; förvärfvandet af rättighet att till förtäring på stället försälja maltdrycker medförde rätt att, utan särskildt tillstånd, på enahanda sätt försälja andra icke spirituösa drycker, med undantag af vin.

För rättighet i öfrigt att utskänka vin eller maltdrycker erfordrades tillstånd. Förordningen uppställde skilnad mellan två slag af utskänkning, det ena i förening med och det andra utan förening med mat. Denna skilnad synes hafva tillkommit af den anledning, att man icke ville åt de kommunala myndigheterna öfverlemnna att bestämma om dryckesutskänkning vid måltider, men deremot tillerkände dem viss sådan rätt i fråga om annan utskänkning. I en till 1874 års riksdag aflåten kongl. proposition, hvarigenom föreslogos åtskilliga ändringar i 1866 års förordning, yttrades i förevarande del:

»Om det å ena sidan är en obestriddig sanning, att de egentliga ölstugorna eller ölkrogarne utöfva en förderflig verkan, då befolkningen derstädes under mer eller mindre omättligt förtärande af rusgifvande drycker bortslösar tid och penningar, som borde nyttigare användas, så kan å andra sidan icke med fog påyrkas, att, om försäljningen af vin och maltdrycker å så kallade nykterhetsvärdshus inskränkes till utskänkning af dylika drycker endast vid måltider åt spisande gäster samt iakttagandet häraf noggrant öfvervakas, en sådan försäljningsrätt bör förvägras

den, som önskar derigenom sig försörja och innehar de för utöfvande af sådan rörelse erforderliga egenskaper.»

I fråga om utskänkning i förening med mat stadgades i 2 §, att den, som, utan att ega rätt till utskänkning af bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, ville, i sammanhang med värdshusrörelse, vid måltider hålla spisande gäster till handa vin eller maltdrycker, skulle skriftligen göra ansökan derom, på landet hos kommunalnämnden i orten och i stad hos magistraten, samt vid ansökningen foga betyg om god frejd och uppgift å det ställe, der utskänkningen skulle ega rum; kommunalnämnden eller magistraten hade att skyndsamt insända ansökningen till Konungens Befallningshafvande jemte eget utlåtande, huruvida sökanden gjort sig känd för sedlighet och ordentlighet samt i öfrigt och med afseende jemväl å rörelsens omfattning kunde anses lämplig att förestå utskänkningen; Konungens Befallningshafvande egde derefter meddela beslut, om ansökningen bifölles eller icke. Hvad sålunda vore stadgadt, skulle iakttagas hvarje gång utskänkingsställe ombyttes.

Denna procedur var sålunda alldeles densamma, som förut gälde för förvärfvande af rätt till utskänkning af vin eller maltdrycker. Såsom en nyhet stadgades emellertid, att tillåtelse till utskänkning af nämnda beskaffenhet finge meddelas endast tills vidare och så länge Konungens Befallningshafvande icke funne skäl återkalla den gifna tillåtelsen och att öfver Konungens Befallningshafvandes beslut, hvarigenom ansökning af ifrågavarande beskaffenhet afsloges eller meddeladt tillstånd återkallades, klagan ej finge föras.

Om beslut, hvarigenom utskänkingsrätt medgifvits eller återkallats, skulle Konungens Befallningshafvande underrätta vederbörande magistrat eller kommunalnämnd och länsman.

3—6 §§ i förordningen handlade om förvärfvande af annan rätt till utskänkning af vin eller maltdrycker än i förening med mat.

3 § stadgade i allmänhet, att rättighet att annorlunda eller i vidsträcktare omfattning än i 2 § förmälles, dock utan samband

med utskänkning af bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, till förtäring på stället tillhandahålla allmänheten vin eller maltdrycker, kunde äfven beviljas af Konungens Befallningshafvande, hvarje gång för högst tre år; försäljningsåret skulle i detta fall räknas i stad från den 1 oktober och å landet från den 1 november.

Beträffande proceduren i stad bestämdes vidare i 4 §, att magistraten skulle hvarje år inom första hälften af april månad för Konungens Befallningshafvande uppgifva de personer, hvilka rättighet till sådan rörelse, som i 3 § omförmäldes, blifvit förlänad för tid, som före ingången af nästföljande försäljningsår icke tilländalöpte. I sammanhang dermed och sedan stadsfullmäktige eller, der sådana ej funnes, allmän rådstuga hörts, skulle magistraten till Konungens Befallningshafvande afgifva utlåtande, huruvida derjemte rättighet att då idka sådan utskänkning af vin eller maltdrycker, som i 3 § sades, kunde andra personer meddelas och, i sådant fall, föreslå utskänkingsställenas antal äfvensom i hvilken trakt af staden hvarje utskänkingsställe borde finnas, i fall föreskrift jemväl i sistnämnda afseende ansåges nödig. Konungens Befallningshafvande skulle derefter fatta beslut i ämnet och gifva det magistraten tillkänna; dock finge ej mot både magistratens och stadsfullmäktiges eller allmän rådstugas afstyrkande beslutas, att utskänkingsidkare skulle antagas, ej heller sådana näringsidkares antal bestämmas högre än det, hvarom magistraten och stadsfullmäktige eller allmän rådstuga varit ense eller, i händelse af skiljaktiga meningar, någondera tillstyrkt. Huru sedermera skulle förfaras vid utdelandet af de sålunda medgifna rättigheterna stadgades i 6 § gemensamt för stad och land.

Angående proceduren för förvärfvande af utskänkingsrätt af ifrågavarande slag å landet innehöll förordningens 5 §, att om någon i socken å landet ville väcka fråga, att sådan utskänkning af vin eller maltdrycker, som i 3 § omförmäldes, finge inom socknen idkas eller att, utöfver redan tillåtna utskänkingsställen af omförmälda beskaffenhet, nya sådana finge inrättas, skulle han derom göra framställning hos kommunalnämndens ordförande inom

första hälften af mars månad det år, utskänkningsstället skulle börja. Kommunalnämnden skulle deröfver afgifva yttrande innan slutet af samma månad och deri, om bifall till utskänkningsstället styrktes, utsätta den eller de trakter, hvarinom utskänkningsstället finge vara belägna, hvarefter yttrandet skulle öfverlemnas till ordföranden i kommunalstämman. Denne skulle inhemta, innan april månads utgång, på kommunalstämma, som blifvit två söndagar å rad pålyst, socknemännens utlåtande i ämnet. Ogillades framställningen af både kommunalnämnd och kommunalstämma, ansåges frågan förfallen och finge ej, utom i ett nedan nämndt fall, ånyo väckas förr än i första hälften af mars månad tredje året efter det, då dylik framställning blef ogillad. Hade åter endera eller båda tillstyrkt bifall, skulle ordföranden i kommunalstämman, inom tre veckor från det stämman hållits, insända det dervid förda protokoll och kommunalnämndens yttrande, jemte eget utlåtande, till Konungens Befallningshafvande. Konungens Befallningshafvande egde derefter fatta beslut; dock finge ej utskänkningsställets antal bestämmas högre än det, som af kommunalnämnd och kommunalstämma eller, om de ej vore ense, af någondera blifvit tillstyrkt. — För det fall att beviljad rättighet att uti ifrågavarande ordning inom socken å landet utskänka vin eller maltdrycker blefve uppsagd eller förverkad eller af annan anledning upphörde under den tid, hvarunder framställning om inrättande af nya utskänkningsställen inom socknen icke i allmänhet vore tillåten, finge fråga om beviljande af ny utskänkningsrätt i den upphördas ställe väckas å tid och behandlas på sätt förut är sagdt.

Sedan Konungens Befallningshafvande sålunda enligt 4 och 5 §§ beslutat om inrättande af utskänkningsrättigheter och detta beslut blifvit vederbörande magistrat eller kommunalnämnd tillkännagifvet, skulle, enligt bestämmelse i förordningens 6 §, derest till följd af samma beslut nya utskänkningsrättigheter komma att beviljas, magistraten eller kommunalnämnden på öffligt sätt allmänneligen kungöra, att de, som önskade att för den af Konungens Befallningshafvande bestämda tid af högst tre år förvärfva någon

af ifrågavarande rättigheter, egde att, i stad före juli och å landet före augusti månads utgång, till magistraten eller kommunalnämnden ingifva sina till Konungens Befallningshafvande ställda ansökningar derom, åtföljda af betyg om god frejd och uppgift å det ställe, der utskänkningen skulle idkas. — I sammanhang dermed skulle äfven i stad de utskänkingsrättigheter, hvilka magistraten, sedan stadsfullmäktige eller, der sådane ej funnes, allmän rådstuga blifvit hörd, funne skäligt låta i uppsagda, förverkade eller eljest upphörda rättigheters ställe under nästföljande försäljningsår utöfvas, till hugade sökande utbjudas. — Alla ansökningar i berörda afseende, hvilka inom föreskrifven tid inkommit, skulle derefter på en gång af magistrat eller kommunalnämnd skyndsamt öfverlemnas till Konungens Befallningshafvande, beledsagade af ej mindre utlåtande angående sökandenas personer än äfven yttrande, huruvida i afseende å tiden för utskänkningens bedrivande eller eljest några inskränkningar eller villkor ansåges nödiga. — Konungens Befallningshafvande egde derefter meddela beslut i målet och för den eller dem af sökandena, hvilkas ansökningar bifölles, utfärda vederbörliga tillståndsbref med utsättande af den tid, hvarunder, och den trakt, inom hvilken utskänkningen finge utöfvas, äfvensom af de föreskrifter i öfrigt, som till god ordnings befrämjande kunde finnas för särskilda fall nödiga. Den, hvars ansökning icke blifvit af Konungens Befallningshafvande bifallen, egde ej rätt att deröfver föra klagan. — Tillstånd till utöfvande af förevarande slags utskänkning kunde ej af Konungens Befallningshafvande lemnas för längre tid eller å andra eller flere utskänkingsställen än i ofvan stadgad ordning bestämts. — Ombyte af utskänkingsställe under den tid, för hvilken utskänkingsrätt vore förlänad, finge ej ske med mindre Konungens Befallningshafvande, efter vederbörande magistrats eller kommunalnämnds hörande, dertill lemnade bifall.

7 § i förordningen talade om ett tredje slag af rättigheter till utskänkning af vin eller maltdrycker, nämligen vid helsobrunn eller badort, på passagerarefartyg eller der vårdshusrörelse af annan anledning kunde komma i fråga att under endast någon

del af året utöfvas. Dessa rättigheter, vid hvilka utskänkningen ej ovilkorligen behöfde vara förenad med matservering, meddelades för bestämd tid, kortare än år, af Konungens Befallningshafvande, när »vederbörande» derom gjort »anmälan». Kommunala myndigheter behöfde ej därför höras. — I fråga om forum, då det gälde passagerarefartyg, stadgades, att rättighet till sådan utskänkning skulle sökas hos Konungens Befallningshafvande i det län, hvarest fartygets rederi hade sitt hufvudsäte.

Stadganden om rätt till försäljning af andra med förordningen afsedda drycker än vin och maltdrycker, d. v. s. kokadt kaffe, te och choklad eller andra tillagade, icke spirituösa drycker, gifvos i 8 §. För rätt att »särskildt, utan samband med rättighet till utskänkning af vin eller maltdrycker, mot betalning hålla allmänheten tillhanda» nämnda drycker bibehöllos de genom 1866 års förordning införda bestämmelser, så att sådan försäljning finge af den, som egde god frejd, utöfvas efter anmälan och af den, som icke egde god frejd, derest han dertill erhöile tillstånd. Till de förut gällande bestämmelserna lades dock, att, då å landet den, som icke egde god frejd, ville erhålla sådan rätt, äfven länsmanen i orten skulle höras öfver ansökningen.

I fråga om utskänkning af vin eller maltdrycker eller försäljning af öfriga i förordningen afsedda drycker vid marknad etc., d. v. s. vid vissa bestämda tillfällen, infördes i 9 § det förut gällande stadgande utan annan saklig ändring än att orden »vid vapenöfningsmöte å landet» utbyttes mot »vid läger eller annat vapenöfningsmöte å landet, der trupp är för flere dagar sammandragen» och att tillstånd till utskänkning vid läger eller annat vapenöfningsmöte finge meddelas endast uppå framställning af vederbörande militärchef.

10 § införde ett nytt stadgande, nämligen att den, som idkade handel i öppen bod, ej kunde tillåtas att till förtäring på stället försälja, vare sig enligt 2 eller 3 §, vin eller maltdrycker eller öfriga i 8 § omförmälda icke spirituösa drycker. Detta stadgande, som är otydligt affattadt, har sedermera af domstolarne tolkats så, att en handlande ej finge ens å annat ställe, än

der han idkade sin handel, utöfva dryckesutskänkning. — Vidare innehöll 10 §, att sådana drycker ej heller finge, utan betalning, i boden utlemnas till förtäring på stället.

I 13 § infördes de förut gällande stadgandena om rätt för visst fall att förbjuda den, hvilken lagligen idkade utskänkning af vin eller maltdrycker eller försäljning af de i 8 § omförmälda drycker, att fortsätta med sin rörelse. Någon annan ändring gjordes dervid icke än att i sista momentet i fråga om marknad med flere tillfällen ordet »vapenöfningsmöte» utbyttes mot »läger eller annat vapenöfningsmöte». Jemväl beträffande sådan rörelse, som i 8 § afsåges, skulle gälla att, då förbud meddelats eller näringsrätten dömts förlustig, för rätt till rörelsens fortsatta bedrivande föreskrifven anmälan icke gjorde tillfyllest, utan det erfordrades särskildt tillstånd af Konungens Befallningshafvande, sökt och meddeladt i den ordning 2 § utstakade.

Om verkan af meddeladt förbud och påföljd af försäljningsrättens förlust beträffande äkta makar bibehölls den äldre förordningens stadgande. Dessutom tillades i 15 §, att för förseelse, som emot förordningen med husbondes vetskap beginges af hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, skulle husbonden ansvara liksom vore förseelsen af honom sjelf begången.

De förut gällande bestämmelserna i fråga om tid och sätt för utskänkings utöfvande infördes i 16 och 17 §§, dock endast beträffande vin och maltdrycker och med de mindre väsentliga ändringar i öfrigt, att bestämmelsen om den tid på dygnet, då utskänkning finge börja, borttogs, att Konungens Befallningshafvande egde förordna om utskänkningstidens inskränkning eller utsträckning utan hörande af kommunalstämma eller magistrat samt att stadgandet, att försäljningsrummet skulle vara tillstängdt »under gudstjenst», ändrades till att så skulle vara förhållandet »under det allmän gudstjenst i församlingens kyrka hålles». Dessutom tillfogades ur bränvinsförordningen de nya stadganden, att vin eller maltdrycker icke finge å utskänkingsställe utlemnas till den, som synbarligen vore öfverlastad, ej heller till den, som vore

minderårig, samt att den, som vore öfverlastad, ej finge utdrifvas från utskänkningsställe, der han förtärt vin eller maltdrycker, eller utan vård lemnas.

Vidare stadgades i 18 §, att den, hvilken annorlunda än vid måltid åt spisande gäster utborgade vin eller maltdrycker att å stället förtäras, ej vore berättigad att därför utsöka betalning.

I fråga om den förut undantagna rätten till utskänkning utom hus gjordes ingen annan ändring än att orden »i mindre omfattning» utbyttes mot »i ringa omfattning» och ordet »vapenöfningsmöte» mot »läger eller annat vapenöfningsmöte».

Förut gällande stadganden om undantag för gästgifvare samt utskänkningen i Stockholm och vid statens jernvägsstationer bibehöllos.

Beträffande straff och öfriga påföljder för öfverträdelse af förordningens föreskrifter, gjordes ingen ändring i förut gällande bestämmelser; dock tillades, att det bestämda bötesstraffet drabbade äfven den, som öfverskrede den rättighet till utskänkning han erhållit, och att jemväl den, som fortsatte sin rörelse, sedan der till meddeladt tillstånd återkallats, skulle böta dubbelt emot hvad eljest vore stadgadt.

Såsom förut antydts, inkommo dessutom i förordningen två nya stadganden, hvilka bilda en öfvergång till den följande vidsträcktare lagstiftningen om dryckeshandeln. Det ena af dessa stadganden, som inflöt i 12 §, innehöll, att derest, sedan vin eller maltdrycker blifvit köpta hos den, som idkade handel med dylika drycker, utan att vara berättigad dem till förtäring på stället afyttra, dessa drycker blefve i närheten af försäljningsstället förtärda å område, hvaröfver försäljaren egde förfoga, skulle han, om det skedde med hans vetskap, anses och straffas såsom den der utöfvat olaga utskänkning af sådana drycker. Denna bestämmelse är förtjent af uppmärksamhet därför att den afser en försäljning, som icke sker till förtäring på stället; dock kan intet anmärkas mot att bestämmelsen i förevarande förordning influtit, ty den talar ju om ett förfarande, som bör anses

såsom en otillåten utskänkning, och angriper icke sjelfva handeln med vin och maltdrycker.

Det andra stadgandet är betänkligare. Detta, som intogs i 14 §, innehöll, att om landthandlande, som till afhemtning hölle vin eller maltdrycker till salu, funnes utöfva dylik försäljning på sådant sätt, att derigenom oloflig utskänkning främjades eller oordningar eljest föranleddes, egde kommunalnämnden att förbjuda fortsatt försäljning af nämnda drycker, hvilket förbud skulle gå i verkställighet och underställas såsom i 13 § vore stadgadt; och landthandlande, som fortsatte försäljning af vin eller maltdrycker, sedan förbud deremot honom delgifvits, skulle böta lika med en utskänkingsidkare i dylikt fall, d. v. s. dubbelt mot de för olaga utskänkning i allmänhet stadgade böter.

Detta stadgande innebär en verklig inskränkning i den allmänna handelsfriheten, som reglerades allenast af bestämmelserna i 1864 års förordning. Stadgandet hade därför ovilkorligen bort åtföljas af en ändring i sistnämnda förordning; men detta synes man hafva förbisett; och detta förbiseende blef ödesdigert för hela den följande utvecklingen. Då 1864 års förordning, sådan den lydde, kunde medgifva, att man i visst fall bestämde öfver försäljningen till afhemtning af vin och maltdrycker, låg den slutsatsen nära till hands, att hela denna handel, såväl den i bod eller från annat upplagsställe som äfven handeln genom kringföring, kunde regleras oberoende af samma förordning. Så har äfven, såsom af det följande synes, utvecklingen gått.

Det är anmärkningsvärdt, huru de båda nämnda stadgandena tillkommit. I sin ofvannämnda proposition till 1874 års riksdag hade Kongl. Maj:t föreslagit stadgandet i 12 § med allenast en olikhet i fråga om bevisningsskyldigheten. Det nya stadgandet motiverades dervid på följande sätt:

»Betänkligheter torde icke böra möta vid att ovilkorligt förbjuda den, som idkar handel i öppen salubod, att till förtäring på stället tillhandahålla allmänheten vin och maltdrycker. Att, såsom ifrågasatt blifvit, förbjuda den, som å landet idkar handel i öppen salubod, till och med att till afhemtning försälja dylika

drycker, lär deremot icke låta sig göra utan en alltför stor inskränkning i den allmänna handelsfriheten. Det mål, man genom ett sådant förbud åsyftat, torde i allt fall kunna vinnas genom ett stadgande, att om vin eller maldrycker, köpta hos den, som idkar handel med dylika drycker utan att vara berättigad dem till förtäring på stället afyttra, förtäras utom hus i närheten af försäljningsstället å område, hvaröfver han eger föfoga, försäljaren skall, der han ej gitter visa att sådant skett emot hans vilja, straffas såsom för olaga utskänkning.»

Lagutskottet, till hvars behandling propositionen öfverlemnades, åtnöjde sig ej med nämnda föreslagna stadgande. Utskottet, som ansåg, att stadgandet ej lemnade tillräckliga garantier till förebyggande af lagens kringgående, hemställde, att de i 3 § af 1866 års förordning meddelade föreskrifter angående rättighet för kommunalnämnd eller magistrat att i vissa fall förbjuda rörelsens fortsatta bedrifvande skulle göras tillämpliga äfven på den, som endast till afhemtning hölle vin och maldrycker till salu. Denna hemställan vann Riksdagens bifall; och det salunda föreslagna stadgandet inflöt sedan i 1874 års förordnings 14 §.

I fråga om förordningens tillämpning innehöll densamma det öfvergångsstadgande, att rättighet att utskänka vin eller maldrycker efter ingången af år 1875, då förordningen trädde i kraft, icke på grund af dittills gällande författningar i ämnet finge beviljas för längre tid än till den 1 oktober 1875 i stad och till den 1 påföljande november å landet.

Genom domstolarnes utslag, äfven bekräftade af en Kongl. Maj:ts skrifvelse den 2 april 1886, om hvilken nedan nämnes, har förklarats, att utskänkingsrättigheter, beviljade före den 1 januari 1875, finge blifva gällande så som de beviljats.

Genom Kongl. Kungörelsen den 31 december 1875 undantogs från den allmänna förordningen äfven i viss mån utskänkningen vid restaurationerna vid enskilda jernvägar. Uppå gjord framställning förordnades nämligen i nämnda kungörelse, att Konungens Befallningshafvande egde, uppå framställning af styrelse för enskild till persontrafik upplåten jernväg och efter det vederbörande

kommunalnämnd äfvensom kommunalstämma eller kommunalfullmäktige blifvit hörda, bestämma om och för hvilka tider utskänkning af maltdrycker finge på landet inom området för station vid sådan jernväg ega rum samt, med ledning af de i 1874 års förordning stadgade grunder, meddela och tillämpa de närmare föreskrifter, hvilka kunde af Konungens Befallningshafvande anses erforderliga.

Kongl. Kungörelsen den 30 november 1876, hvilken tillkom efter Riksdagens framställning, gjorde vissa ändringar i 1874 års förordning. I 9 §, om utskänkning å marknader m. m., utbyttes uttrycket »annat vapenöfningsmöte å landet, der trupp är för flere dagar sammandragen», mot »annat vapenöfningsmöte», hvarjemte i samma § samt i 13 §, om förbud mot sådan utskänkning, och 21 §, om utskänkning å marknader m. m. i ringa omfattning, de der gifna stadganden utsträcktes att gälla äfven om »mönstring, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förättning» å landet.

Vidare blefvo straffen för öfverträdelse af förordningens föreskrifter, såvidt de afsågo vin och maltdrycker, i allmänhet skärpta sålunda att, om någon beträddes med utskänkning af vin eller maltdrycker utan att hafva dertill i stadgad ordning erhållit tillstånd, skulle han böta första gången från och med 5 till och med 50 kronor och andra gången från 50 till och med 100 kronor; skedde det tredje gången eller oftare, vore bot från 100 till och med 200 kronor; och hade sådan förbrytelse skett å sönd eller helgedag, skulle straffet ökas med böter från och med 5 till och med 25 kronor. Det förut bestämda bötesstraffet af 5—20 kronor bibehölls deremot för den, som idkade försäljning enligt 8 § utan att hafva derom gjort anmälan eller dertill erhållit tillstånd, eftersom för hvarje fall vore stadgadt, och för den, som öfverskrede den rättighet till sådan försäljning eller till utskänkning af vin eller maltdrycker, han erhållit. Böterna för utskänkning å tid på dygnet, då densamma icke vore tillåten, och för andra öfverträdelser af de i 16 § gifna ordningsföreskrifter samt för oloflig försäljning utom hus i ringa omfattning vid marknad

m. fl. tillfällen bestämdes till belopp från och med 5 till och med 30 kronor.

Den i 14 § stadgade rättighet att förbjuda landthandlande att försälja vin eller maltdrycker till afhemtning undergick jemväl åtskilliga förändringar. Stadgandet affattades nämligen så, att om landthandlande hölle till afhemtning vin eller maltdrycker till salu och det visade sig, att genom försäljningen oloflig utskänkning fränjades eller oordningar eljest föranleddes, egde kommunalnämnden att »för viss tid eller för alltid» förbjuda sådan landthandlande all vidare försäljning af nämnda drycker. I fråga om verkställighet och underställning af sådant förbud gjordes ingen ändring; men det medgafs Konungens Befallningshafvande rätt att omedelbarligen meddela dylikt förbud, sedan den, hvars rätt vore i fråga, äfvensom kommunalnämnd blifvit hörda. Straff för öfverträdelse af meddeladt förbud skulle vara detsamma som stadgats för oloflig utskänkning af vin eller maltdrycker.

Slutligen infördes i 20 § ur bränvinsförsäljningsförordningen det stadgande, att den, som under tid, då han för förbrytelse emot ifrågavarande förordning vore under tilltal stäld, samma förbrytelse fortsatte, skulle, när han dertill lagligen blefve förvunnen, för hvarje gång stämning därför utfärdats och delgifvits, fällas till de böter, som för sådan förbrytelse vore stadgade. Enligt hvad som framgår af ett Högsta Domstolens utslag den 15 november 1889, är för tillämpning af nyssnämnda stadgande nödvändigt, att stämning ågått den felande; ett vid domstol mot denne framställt muntligt yrkande om ansvar för upprepad förseelse gör icke tillfyllest.

Efter framställning från Riksdagen om ytterligare ändringar i 1874 års förordning utfärdades den ännu gällande *Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885*. Riksdagen hade anhållit, bland annat, om sådan ändring i lagstiftningen, att den, som ville åt allmänheten tillhandahålla vin och maltdrycker till salu för afhemtning till mindre quantitet än tio liter, skulle vara skyldig

dertill utverka sig tillstånd; och Kongl. Maj:t, som biföll detta i fråga om vin och dessutom fann vissa ytterligare ändringar i förordningen vara af behovet påkallade samt derjemte ansåg lämpligt, att »hvad i förevarande ämne vore gällande blefve i en författning sammanfördt», utfärdade en fullständigt ny förordning. I och med det att i denna inrycktes bestämmelser om verklig handel med vin, blef den gamla ståndpunkten om dessa författningars innehåll öfvergifven, och i enlighet dermed ändrades äfven förordningens titel, så att den nya förordningen sades angå »försäljning af vin, maltdrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker». Det var dock endast beträffande vin, som nya stadganden om annan försäljning än utskänkning inflöto; och man måste därför antaga, att i fråga om verklig handel med öfriga drycker näringsfrihetsförordningen fortfarande var gällande.

At 1 § gafs nu den lydelse, att ej må någon, utan att hafva dertill jemlikt denna förordning förvärfvat rättighet, i stad eller på landet till förtäring på stället sälja vin, maltdrycker, kokadt kaffe, te, choklad eller andra tillagade, icke spirituösa drycker, eller på landet idka försäljning af vin för afhemtning till mindre belopp än tio liter, utom i de fall som nedan omförmäldes; och derefter infördes de förut gällande bestämmelserna om dem, som utan tillstånd egde utskänkingsrätt, med tillägg att rättighet att på landet idka försäljning af vin för afhemtning till mindre belopp än tio liter tillkomme jemväl utan tillstånd den, som förvärfvat rätt till minuthandel med eller utskänkning af bränvin eller till sådan utskänkning af vin, som i 3 § afsåges, d. v. s. utan den inskränkning att gälla allenast vid måltid åt spisande gäster.

Proceduren för förvärfvande af rätt att på landet idka försäljning af vin för afhemtning till mindre belopp än tio liter bestämdes i 11 §. Den, som ville förvärfva sådan rätt, skulle skriftligen göra derom ansökan hos kommunalnämnden samt vid ansökningen foga betyg om god frejd och uppgift å det ställe, der försäljningen skulle ega rum. Kommunalnämnden hade att

öfver ansökningen afgifva utlåtande, innefattande bestämdt till- eller afstyrkande, samt derefter öfverlemna ärendet till kommunalstämman yttrande. Blevde ansökningen afstyrkt af både kommunalnämnden och kommunalstämman, ansåges frågan hafva förfallit; vore åter ansökningen tillstyrkt af endera eller båda, hade kommunalnämnden att skyndsamt insända handlingarna till Konungens Befallningshafvande, som derefter egde att i ärendet besluta; och skulle om Konungens Befallningshafvandes beslut i sådant ärende och om återkallelse af meddeladt tillstånd gälla hvad som vore stadgadt i fråga om rätt till utskänkning vid måltid åt spisande gäster. Hvad sålunda vore stadgadt, skulle iakttagas hvarje gång försäljningsställe ombyttes.

Straffet för den, som utan tillstånd idkade försäljning på landet af vin för afhemtning till mindre belopp än tio liter, blef detsamma som för oloflig utskänkning; och om någon fortsatte sådan rörelse, sedan tillstånd dertill återkallats eller han blifvit af domstol dömd förlustig sin näringsrätt, finge han böta dubbelt.

Den i 14 § af 1874 års förordning stadgade rättighet att meddela landthandlande förbud att försälja vin eller maltdrycker till afhemtning, bibehölls i 1885 års förordnings 15 § och utsträcktes nu äfven till handlande i stad, der förbudet skulle meddelas af magistraten eller omedelbart af Konungens Befallningshafvande, sedan magistraten blifvit hörd.

För öfrigt innehöll 1885 års förordning inga andra ändringar af den förut gällande förordningen, än att i 13 §, motsvarande förra 12 §, tillades ett nytt moment af innehåll att om hos den, som idkade handel med vin eller maltdrycker utan att vara berättigad dem till förtäring på stället afyttra, sådana drycker utan betalning i boden utlemnades till förtäring på stället, han, om det skedde med hans vetskap, skulle anses och straffas såsom den der utöfvat olaga utskänkning af sådana drycker; att i 18 §, motsvarande förra 17 §, stadgandet i 1 mom. derom att under allmän gudstjänst i församlingens kyrka utskänkingsrum skulle vara »tillstängdt» ändrades så, att utskänkingsrummet skulle vara »stängdt»; och att i 22 §, motsvarande förra 21 §, infördes de

genom 1875 års kungörelse gifna stadgandena angående restaurationer vid enskilda jernvägar.

1885 års förordning skulle träda i kraft den 1 april 1886; men någon bestämmelse huru förfaras skulle med dessförinnan förvärfvade rättigheter till utskänkning eller försäljning gafs ej. I anledning häraf ingick Svenska Bryggareföreningens styrelse till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, deri anhölls, att som enligt från olika delar af landet till bemälda styrelse inkomna förfrågningar ovisshet rådde, huruvida genom 1885 års förordning kunde anses stadgadt, att alla före 1874 års utgång meddelade rättigheter till utskänkning af vin och maltdrycker skulle vara genom nämnda förordning upphäfda, förklaring måtte meddelas, huru förordningen i omförmälda hänseende rätteligen skulle tolkas. Till svar härå yttrade Kongl. Maj:t i *Skrifvelse till Öfverståthållarembetet den 2 april 1886*, att som med ifrågavarande författning icke afsåges att upphäfva förut i laga ordning förvärfvade rättigheter att till förtäring på stället sälja icke spirituösa drycker, förevarande framställning icke erfordrade vidare yttrande.

Kongl. Kungörelsen den 10 juli 1891 införde åtskilliga viktiga ändringar i 1885 års förordning. Sålunda blef rätten att vid marknader och andra tillfällen af folksamlingar omedelbart förbjuda och förhindra utskänkning eller försäljning utsträckt jemväl till stad utom stadens planlagda område, hvarjemte till de i 14 § 4 mom., som innehöll stadgande om nämnda rätt, uppräknade tillfällen, då den finge utöfvas, tillades orden »eller då eljest större folksamling eger rum». Förbudet finge meddelas, derest oordningarna fortfore oaktadt skedd erinran från krono- eller polisbetjeningen, af kronobetjent på landet och polismyndigheten i stad.

Rätten att meddela förbud mot försäljning till afhemtning af vin och maltdrycker blef äfven ytterligare utsträckt. Sådant förbud skulle nämligen få meddelas ej blott handlande, utan hvem som helst, som hölle dylika drycker till salu utan att vara berättigad till utskänkning af dem. Ordet »handlande» i 15 § 1 mom. utbyttes därför mot »någon». Och derjemte medgafs rätt

ej blott att förbjuda viss person att idka dylik försäljning, utan äfven att stadga sådana inskränkningar i afseende å försäljningsrätten, som kunde finnas af omständigheterna påkallade, allt detta dock med det undantag, att hvad sålunda föreskrifvits icke finge tillämpas å den försäljning till afhemtning, som tillverkare af vin eller maltdrycker idkade å tillverkningsstället. Detta undantag hänvisar på hvad ändringen egentligen åsyftat, nämligen att träffa tillverkares försäljningsrätt; och är det första gången något stadgande angående sådan försäljningsrätt intagits i ifrågavarande förordningar. Denna rätt, som förut varit fri, hade nu blifvit i viss mån inskränkt.

Ännu mera betydelsefull var 1891 års kungörelse genom de uttryckliga bestämmelser densamma innehöll om försäljning genom kringföring, något som förut alldeles saknats i ifrågavarande förordningar. I 15 § 2—5 mom. stadgades sålunda, att om å landet eller i stad utom stadens planlagda område vin eller maltdrycker kringfördes för försäljning och det visade sig, att derigenom oloflig utskänkning främjades eller oordningar eljest föranleddes, egde i stad magistraten och på landet kommunalhämnnden att för viss tid eller för alltid förbjuda den, som besörjde kringföringen, äfvensom, der omständigheterna dertill föranledde, den, för hvars räkning försäljningen skedde, att till afsalu kringföra eller låta kringföra dylika drycker eller ock föreskrifva sådana inskränkningar i rätten dertill, som kunde finnas af omständigheterna påkallade, dock att tillverkare af vin eller maltdrycker icke kunde förbjudas att genom kringföring utbjuda och afyttra sina tillverkningar inom hus eller å fartyg; och skulle i fråga om verkställighet och underställning af sådant beslut gälla hvad i 14 § 1 mom. vore stadgadt. Sådant förbud eller inskränkning i försäljningsrätten kunde äfven omedelbarligen stadgas af Konungens Befallningshafvande. Öfverträdelse af förbudet, sedan detsamma delgifvits, bestraffades lika med oloflig utskänkning. Tillika stadgades i samma 15 § 6 mom. att, derest å landet eller i stad utom stadens planlagda område vid marknad, kungjord allmän torgdag, läger eller annat vapenöfningsmöte, mönstring, ting, auktion eller annan till

folksamling föranledande förrättning eller då eljest större folksamling egde rum försäljning af vin eller maltdrycker till afhemtning eller medelst kringföring visade sig föranleda oordningar och oordningarna fortfore oakadt skedd erinran från krono- eller polisbetjeningen, egde kronobetjent på landet och polismyndigheten i stad omedelbarligen förbjuda och, om förhållandet sådant påkallade, förhindra försäljningens fortsättande vid tillfället.

Liksom i fråga om försäljningen till afhemtning hafva stadganden om försäljning genom kringföring och om tillverkares försäljningsrätt sålunda inkommit i ifrågavarande förordningar såsom rätt att meddela förbud. Såsom nedan skall visa sig, tillkommo snart ytterligare stadganden i dessa ämnen.

För att man skall kunna rätt förstå innebörden af de här anförda nya stadgandena, torde böra omnämnas några af de uttalanden, som föregått desamma.

I en Riksdagens underdåniga skrifvelse den 19 maj 1890 yttras:

»Genom tid efter annan utfärdade lagbestämmelser hafva handlandes rättighet till försäljning af maltdrycker blifvit så inskränkt, att hvarje missbruk från deras sida, ledande till oordningar och allmänna lugnet störande uppträden, måste anses vara i väsentlig mån förebyggt. Det skulle därför vara oegentligt, om lagstiftningen icke vidtog några åtgärder till förekommande äfven af de missbruk, som i berörda afseenden kunna föranledas genom den utaf tillverkare af dylika drycker bedrifna försäljning, ty i annat fall skulle lätt det välgörande inflytande, som med de redan tillkomna lagbestämmelserna åsyftas, kunna äfventyras och de försäljningsmissbruk, som på ett håll afvärjts, på ett annat håll återkomma i så mycket större skala, som konkurrensen med andra försäljare förminskats. Egare af ölbryggerier torde icke i fråga om föryttrandet af sina tillverkningar vara bundna af de i Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885 för handlande och andra föreskrifna inskränkningar i rättigheten till försäljning för afhemtning af ifrågavarande drycker. Ett lagstadgande torde därför vara erforderligt, på det att ej tillverkaren må såsom hit-

tills intaga en framför alla andra försäljare af maltdrycker gynnad ställning; men då maltdrycker, måttligt njutna, äro icke blott oskadliga utan äfven stärkande och närande, samt såväl tillverkning som försäljning af desamma sålunda är en både lofflig och i många afseenden nyttig näring, i hvars utöfvande lagstiftaren endast i högsta nödfall och undantagsvis bör hämmande ingripa, lärers likväl någon allmänt gällande föreskrift om viss bestämd inskränkning häri icke böra omedelbart i lag meddelas, så mycket mindre som olika förhållanden i skilda delar af landet kunna göra en dylik inskränkning på det ena stället lika öfverflödigt som på ett annat af behof påkallad. Den ifrågasatta inskränkningen torde icke heller i något fall böra utsträckas till den försäljning till afhemtning, som af tillverkaren idkas på hans kontor eller på sjelfva tillverkningsstället antingen omedelbarligen eller medelst dit ingående requisitioner och deraf föranledda försändningar af requirerade varor till requisitionsorten, utan endast afse den försäljning, som under maltdryckernas kringförande i stad eller på landet för bryggeriernas räkning bedrifves med samma drycker.

»Beträffande sjelfva arten af berörda inskränkning, kunde det måhända i allmänhet vara lämpligt och erforderligt, att inom en kommun, der försäljning af ifrågavarande beskaffenhet föranlett oordningar, densamma helt och hållet förbjödes för alltid eller viss tid, men det låter tänka sig, att förhållandena kunna vara sådana, att en ringare inskränkning i försäljningsrättigheten, såsom dess förbjudande på någon viss allmän väg eller större samlingsplats, vid någon viss lastageplats, fabrik eller annan inrättning, eller å vissa tider, skulle kunna vara för ändamålet tillräcklig. Hvad angår den myndighet, hvilken må ega meddela ifrågavarande förbud, torde det icke vara fullt välbetänkt att i första hand åt kommunalstyrelsen öfverlåta denna rätt, ty om man också finge antaga att något missbruk af densamma till det ena eller andra bryggeriets förmån eller skada derigenom icke vore att befara, stode dock möjligheten härtill öppen, och detta kunde gifva bryggeriegare anledning betvifla rättvisan i de mot honom vidtagna åtgärderna.»

Riksdagen hemstälde därför om sådan ändring i lagstiftningen angående vin och maltdrycker m. m., att der tillverkare af maltdrycker hölle sådana drycker till salu medelst kringföring och oordningar deraf föranleddes, Konungens Befallningshafvande skulle ega att, sedan den, hvars rätt vore i fråga, äfvensom i stad magistraten och å landet kommunalnämnden blifvit hörda, för viss tid eller för alltid förbjuda sådan tillverkare all dylik försäljning inom en eller flere kommuner eller ock föreskrifva sådana inskränkningar i berörda försäljningsrätt, hvartill omständigheterna kunde föranleda.

Sedan Öfverståthållareembetet och Konungens Befallningshafvande i anledning af Riksdagens skrifvelse afgifvit infordrade underdåniga utlåtanden samt Svenska Bryggareföreningen inkommit med en skrift, deri af anförda skäl anhållits, att Riksdagens skrifvelse icke måtte vinna nådigt bifall, föredrogs ärendet inför Kongl. Maj:t, dervid beslöts proposition till Riksdagen, sedan föredragande departementschefen anfört, bland annat:

»Af den redogörelse, jag nu lemnat för myndigheternas yttranden, framgår att myndigheterna med några få undantag tillstyrkt en förändring i lagstiftningen angående handel med maltdrycker i den af Riksdagen angifna riktning, men att vissa länsstyrelser derjemte framhållit, bland annat, dels att de ifrågasatta inskränkningarna i rätten att genom kringföring afyttra dylika drycker böra gälla icke blott tillverkare, utan jemväl och företrädesvis s. k. öltappare, dels ock behovet af en föreskrift, hvarigenom en tillverkare af maltdrycker blifver i afseende å den försäljning af dylika drycker till afhemtning, som af honom idkas annorstädes än å tillverkningsstället, underkastad samma bestämmelser, som nu gälla för handlande, hvilken idkar dylik försäljning. Lika med Riksdagen samt det öfvervägande flertalet af de i ärendet hörda myndigheterna anser äfven jag omständigheterna påkalla en förändring i lagstiftningen rörande handeln med maltdrycker derhän, att vederbörande myndighet må ega att, då kringförandet af dylika drycker till försäljning visar sig medföra oordningar, förbjuda dylikt kringförande eller stadga sådana inskränk-

ningar i afseende derå, som må finnas erforderliga. Men de bestämmelser, Riksdagen i ämnet ifrågasatt, synas mig dock icke vara af beskaffenhet att kunna oförändrade godkännas.

»Först och främst torde, såvida syftet med en dylik förändring skall kunna uppnås, det vara oundgängligt att förändringen kommer att gälla icke blott, såsom Riksdagen ifrågasatt, det kringförande, som verkställes af tillverkaren, utan jemväl den ambulatoriska maltdryckshandel, som bedrifves af andra, särskildt af s. k. öltappare.

»Vidare och då maltdryckers kringförande till försäljning kan gifva anledning till oordningar, fastän den, för hvars räkning försäljningen sker, gjort hvad på honom ankommit för att förekomma dylika oordningar, synes det mig obilligt att det förbud eller den inskränkning i afseende å försäljningen, som i följd af oordningarna må finnas nödig, ovilkorligen skall drabba den, för hvilkens räkning försäljningen skett. I dylika fall, då denne icke kan anses hafva varit till oordningarna vållande, utan dessa berott på åtgärder eller försumlighet af det biträde, som besörjt varans kringförande, synes mig förbudet eller inskränkningen böra träffa endast den sistnämnde, så att denne förbjudes att till afsalu kringföra ifrågavarande slags drycker eller vissa inskränkningar stadgas i hans rätt dertill.

»Då inskränkningarna i en maltdryckstillverkares rätt att afyttra sina egna tillverkningar icke böra sträckas längre än oundgängligen nödigt är för vinnande af det med lagförändringen åsyftade målet, bör tillverkaren icke i något fall kunna förbjudas att genom kringföring utbjuda och afyttra af honom tillverkade maltdrycker i enskilda hushåll eller eljest inom hus, ej heller å fartyg. Erfarenheten har icke ådagalagt behovet af ett förbud emot detta slags försäljning, hvilket skulle innebära en fullständig förändring af det sätt, hvarpå bryggeriernas försäljning för närvarande bedrifves. Om en sådan inskränkning, som jag nu antydtt, stadgas i myndigheternas rätt att förbjuda maltdryckers kringförande för försäljning, torde ock de betänkligheter vara i hufvudsak undanröjda, hvilka i bryggeriföreningens ofvan be-

rörda skrift uttalats emot den af Riksdagen ifrågasatta lagförändringen.

»Enligt Riksdagens förslag skulle den ifrågasatta förändringen blifva gällande icke blott för landsbygden, utan jemväl för städerna. På sätt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kopparbergs län framhållit, torde dock inskränkningar i den ambulatoriska maltdryckshandeln icke vara behöfliga i städerna, der dels maltdryckers kringförande till salu annorledes än för afyttrande inom hus eller å fartyg mindre ofta förekommer, dels ock polisbevakningen i allmänhet torde vara tillräcklig för att förekomma möjliga oordningar. Dock gäller detta endast för städernas bebyggda områden. För de delar af en stad, som ligga utom det planlagda området, torde den ifrågasatta lagförändringen böra blifva gällande lika väl som för landet.

»Hvad Riksdagen anfört derom att rätten att stadga förbud eller inskränkning i försäljningsrätten, hvarom nu är fråga, icke borde tillkomma de kommunala myndigheterna, utan endast Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, torde, derest maltdryckstillverkare endast i ofvan angifna afseenden kunna lida inskränkningar i rätten att försälja sina tillverkningar, icke föranleda till ett afvikande från hvad för andra likartade fall är stadgadt i gällande förordning angående försäljning af vin, maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885. — — — —

»I öfverensstämmelse med hvad i 15 § af nyssberörda förordning är stadgadt rörande förbud emot försäljning till afhemtning af vin eller maltdrycker torde det nu ifrågasatta stadgandet böra affattas så, att förbud emot kringföring till afsalu eller inskränkning i rätten dertill må meddelas icke blott när oordningar af försäljningen föranledas, utan äfven då det visar sig att genom försäljningen oloflig utskänkning främjas. Likaledes torde stadgandet böra blifva gällande icke blott i fråga om maltdrycker, utan äfven i fråga om vin, då det icke finnes något skäl, hvarföre icke kringförandet till försäljning af sistnämnda slags dryck, om sådant skulle förekomma, borde vara underkastadt samma bestämmelser, som gälla för maltdrycker.

»I sammanhang med de förändringar i lagstiftningen rörande handeln med vin och maltdrycker, hvilka omedelbart föranledas af Riksdagens ofvanberörda anhållan, torde det böra tagas i öfvervägande, huruvida icke jemväl vissa andra förändringar äro behöfliga till förekommande af oordningar till följd af handeln med dylika drycker.

»Såsom ofvan blifvit antydt, hafva vissa länsstyrelser i sina yttranden hemställt att ett stadgande måtte meddelas, hvarigenom föreskrifterna i 15 § af ofvan åberopade förordning den 24 oktober 1885, enligt hvilka vederbörande myndighet eger förbjuda *handlande* att sälja vin eller maltdrycker till afhemtning, uttryckligen förklarades gällande äfven i fråga om den försäljning af maltdrycker till afhemtning, som af tillverkare utaf dylika drycker idkas annorstädes än å tillverkningsstället. Icke så sällan förekommer, att ett bryggeri inom annan kommun och stundom inom annat län än der tillverkningen drifves inrättat filial för försäljning af sina tillverkningar. Det har till och med inträffat att, sedan en handlande blifvit för all framtid förbjuden att idka försäljning af maltdrycker i följd deraf att försäljningen orsakat oordningar, det bryggeri, hvars tillverkningar han förut afyttrat, inrättat en filial på samma ställe, der handeln bedrifvits, och till föreståndare därför antagit samme handlande, hvarigenom man alltså sökt kringgå det denne meddelade förbudet. Ehuru bestämmelserna i nyssberörda § otvifvelaktigt äro tillämpliga å dylika filialer i de fall, då vederbörande tillverkare anmält sig att idka handel med maltdrycker vid filialen, synes det mig likväl önskvärdt, att paragrafen ändras så, att dess bestämmelser blifva gällande i alla händelser, då en tillverkare idkar försäljning af maltdrycker till afhemtning annorstädes än å tillverkningsstället. Det synes mig nämligen icke finnas något skäl, hvarföre tillverkaren i afseende å *denna* försäljning skulle vara mindre än en handlande skyldig att underkasta sig de inskränkningar, som i den allmänna ordningens intresse må finnas nödiga.»

Ytterligare innehöll 1891 års kungörelse de ändringar i 16 § 1 mom. att man och hustru skulle båda drabbas jemväl af sådana

inskränkningar i försäljningsrätten, som meddelats endera, samt i 22 § dels att i beskrifningen på försäljning utom hus i ringa omfattning orden »eller eljest» utbyttes mot »eller på annat dylikt sätt», hvilket uttryck, enligt hvad framgår af uttalande i nyss anförda kongl. proposition, valts »för att noggrannare begränsa omfånget af denna undantagsbestämmelse och utmärka, att till den försäljning, som i 22 § afses, icke kan hänföras försäljning genom varans kringförande medelst häst och åkdon», dels ock att hvad i 14 § 4 mom. äfvensom i 15 § 6 mom. vore till förekommande af oordningar stadgadt skulle i afseende å försäljning i ringa omfattning utom hus ej blott på landet utan äfven i stad utom stadens planlagda område vid marknad, kungjord allmän torgdag etc. eller då eljest större folksamling egde ruin lända till efterrättelse.

Genom *Kongl. Kungörelsen den 2 juni 1893* blefvo, i fråga om försäljning till afhemtning, maltdryckerna likställda med vin, så att försäljning af maltdrycker för afhemtning till mindre belopp än tio liter ej finge på landet bedrivas utan särskildt tillstånd, hvilket skulle meddelas i enahanda ordning, som förut stadgats i 11 § angående vin. Dock ansågs nu nödigt göra det tillägg i 1 §, att hvad sålunda stadgats icke afsåge försäljning af vin eller maltdrycker till afhemtning från tillverkningsstället. Genom detta undantagsstadgande blef tillverkare uttryckligen underkastad skyldighet att i andra fall än det undantagna söka tillstånd till handel för afhemtning äfven med egna tillverkningar. Enligt 3 § förvärfvad rättighet att utskänka maltdrycker skulle medföra befogenhet jemväl till försäljning för afhemtning af dylika drycker till mindre belopp än tio liter.

Genom samma kungörelse skedde jemväl inskränkning i rättigheten till utskänkning å passagerarefartyg, i det uti 7 § 2 mom. stadgades, att sådan utskänkning endast finge ega rum till förtäring ombord å fartyget och finge, under det fartyget låge i hamn eller vid land, allenast ske till besättningen och till dem, som i fartygets restaurationslokal intoge måltid, hvarjemte Konungens Befallningshafvande skulle ega att jemväl i öfrigt be-

träffande utskänknigen föreskrifva de inskränkningar, som kunde finnas erforderliga.

Slutligen har genom *Kongl. Kungörelsen den 16 juli 1897*, hvilken utfärdats med anledning af Riksdagens framställning, 1885 års förordning undergått åtskilliga ändringar, hufvudsakligen bestående deri att inskränkningar meddelats i rätten till försäljning genom kringföring och i tillverkares försäljningsrätt. I förstnämnda hänseende stadgades i 1 § 1 mom. att för rättighet att kringföra vin eller maltdrycker för försäljning till mindre belopp än tio liter erfordrades tillstånd såsom i fråga om försäljning för afhemtning, dock att hvad sålunda stadgats icke afsåge kringföring af sådana drycker inom hus till derstädes boende eller å fartyg, och i 11 § bestämdes hurusom tillståndet skulle sökas hos kommunalnämnden i den socken, der försäljningen skulle ega rum, och i öfrigt dermed förfaras likasom då fråga vore om försäljning för afhemtning i mindre belopp än tio liter. Den, som utan erhållen rättighet kringförde och försålde maltdrycker till mindre än nämnda belopp, bestraffades lika som för olofflig utskänkning.

I fråga om tillverkares försäljningsrätt skedde i 15 § de inskränkningar dels att hvad i 1 mom. vore stadgadt om rätt att meddela förbud så till vida skulle ega tillämpning å den försäljning till afhemtning, som tillverkare af vin eller maltdrycker idkade å tillverkningsstället, att förbud kunde meddelas mot försäljning vid marknad, kungjord allmän torgdag, läger eller annat vapenöfningsmöte, mönstring, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förrättning eller då eljest större folksamling egde rum, och dels att undantaget i 2 mom. för tillverkare endast skulle afse försäljning inom hus till derstädes boende eller å fartyg.

Det synes ej fullt klart, huru det första af sistnämnda båda stadganden rätteligen bör förstås. Efter stadgandets ordalydelse skulle förbud kunna meddelas en tillverkare för alltid eller viss tid att idka den afsedda försäljningen vid marknad eller vid kungjord allmän torgdag eller vid annat af de uppräknade till-

fällena eller ock vid samtliga dessa tillfällen. Med en sådan tolkning stämmer väl öfverens, att, såsom jemväl är föreskrifvet, förbudet genast går i verkställighet, men skall underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning. Denna tolkning torde dock knappast kunna vara den rätta, då man betänker, att något generelt förbud mot försäljning vid »annan till folksamling föranledande förrättning» eller »då eljest större folksamling eger rum» uppenbarligen icke kan meddelas. Man synes därför åt stadgandet icke kunna gifva vidsträcktare omfattning, än att enligt detsamma förbud kan meddelas mot försäljning vid visst, bestämdt tillfälle, då större mängd folk samlas. Dervid må dock märkas, att bestämmelserna om omedelbar verkställighet af förbudet och underställning af detsamma icke kunna på en gång finna praktisk användning.

Riksdagen hade tänkt sig en långt vidsträcktare rätt att inskränka tillverkares försäljning till afhemtning. I Riksdagens underdåniga skrifvelse den 15 maj 1896 omnämnes till en början, att det blifvit ifragasatt att inskränka den gällande rätten att när som helst och under alla förhållanden fritt försälja och utlemna maltdrycker från tillverkningsställen såväl å landet som i stad och att beträffande denna fråga dels framhållits, hurusom bryggerierna plägade hålla sina försäljningsställen öppna under sön- och helgedagar, dels ock uttalats att rätt borde i lagen medgifvas myndigheterna att vidtaga samma åtgärder med afseende å försäljning från tillverkningsställen som från handelsbodar, när genom dessa försäljningsställen olofflig utskänkning främjades eller oordningar föranleddes, på grund hvaraf yrkats sådan ändring af 15 § 1 mom. i 1885 års förordning, att tillverkaren betoges den undantagsställning i fråga om försäljning från tillverkningsställe, som han på grund af nu gällande stadganden åtnjöte. I skrifvelsen säges vidare:

»Uppenbarligen finnes det icke någon anledning, hvarför samhället mera bör tolerera, att olofflig utskänkning främjas eller oordningar föranledas genom försäljning från tillverkningsställe än genom försäljning från handelsbod. Och att oordningar lika

lätt kunna uppstå genom den förra handeln som genom den senare, torde ej kunna förnekas, i synnerhet när det är fråga om bryggerier på landsbygden. I nyssnämnda författningsrum är rättighet tilldelad magistrat eller kommunalnämnd, att för viss tid eller för alltid förbjuda försäljaren all vidare försäljning af nämnda drycker. Så långt synes man likväl ej böra gå gent emot en tillverkare. Men väl bör lagen gifva myndighet rätt att, när oordningar uppkomma i följd af den omedelbara afhemtningen af vin och maltdrycker från tillverkningsställe, hämmande ingripa genom att stadga sådana inskränkningar i afseende å försäljningen, som må finnas af omständigheterna påkallade. Deri innebures då rätt att, när omständigheterna dertill gäfve anledning, förbjuda försäljningen på sön- och helgedag, vare sig under hela dagen eller under vissa timmar deraf.»

Riksdagen anhöll därför om sådan ändring i 15 § 1 mom., att magistraten i stad och kommunalnämnden å landet medgäfves rätt att, när oloflig utskänkning främjades eller oordningar eljest föranleddes genom försäljning till afhemtning af vin eller maltdrycker från tillverkningsställe, stadga sådana inskränkningar i afseende å denna försäljning, som kunde finnas af omständigheterna påkallade.

Denna Riksdagens anhållan blef icke af Kongl. Maj:t bifallen i vidare mån än ofvan är anfördt.

Genom 1897 års kungörelse gjordes slutligen till 13 § det tillägg, att om den, som icke hade rättighet till försäljning af vin eller maltdrycker till mindre belopp än tio liter, vid försäljning af större belopp utlemnade eller mellan flere köpare fördelade det köpta i mindre belopp än tio liter, skulle det anses och straffas såsom oloflig försäljning af sådana drycker.

Alla de här ofvan efter 1866 utfärdade stadganden hafva tillkommit utan att 1864 års näringsfrihetsförordning undergått någon ändring, angifvande, att från dess tillämpning allt inera och mera undandragits handeln med vin och maltdrycker. I

hvad mån denna förordning egt tillämplighet äfven å sådan handel, har derfor blifvit allt svårare att afgöra.

Förordningen har efter dess tillkomst undergått viktiga ändringar genom förordningar af den 20 juni 1879, den 23 september 1887 och den 30 juni 1893. Här skall nu redogöras för dessa förordningar, för såvidt desamma kunna tänkas beröra förevarande ämne.

Genom *Kongl. Förordningen den 20 juni 1879*, som tillkom med anledning af Riksdagens anhållan om revision af näringslagstiftningen, i hvad den anginge utländingar, men äfven innefattade andra ändringar i denna lagstiftning, bestämdes i fråga om den i 9 § omförmälda kringföring af varor till salu, att anmälan om idkande af sådan handel skulle ske för hvarje år. Vidare stadgades i 31 §, att, om varor olofligen hölles till salu, allmän åklagare egde att deraf anhålla så mycket som kunde anses erforderligt till säkerhet för gäldande af de bötes- och ersättningsbelopp, som kunde ådömas, dock att den allmänne åklagaren ålåg att, om sådant beslag skulle ega bestånd, åtal emot vederbörande ofördröjligen anställa.

Förordningen innehåller ej något, som tyder derpå att dess bestämmelser icke skulle gälla äfven om handel med vin och maltdrycker. I praxis torde de dock aldrig hafva tillämpats på sådan handel.

Genom *Kongl. Förordningen den 23 september 1887* gjordes några smärre ändringar i 9 § 1 och 2 mom. angående den myndighet, hos hvilken anmälan om handel i bod eller från annat upplagsställe skulle ske.

Viktigare ändringar skedde i fråga om villkoren för rätt att kringföra varor till försäljning. De bestämmelser derom, som innehöllos i 2 § och 9 § 3 mom. af 1864 års förordning, borttogos; och i stället stadgades i 10 § 2 mom., att den, som ville, sjelf eller genom annan, utom den ort, der han vore bosatt, kringföra varor till salu annorledes än å marknad (s. k. *gård-farihandel*), skulle söka tillstånd dertill i Stockholm hos Öfverståthållareembetet och i öfriga orter hos Konungens Befallnings-

hafvande i det län, der försäljningen skulle ega rum, och vid sin ansökning foga betyg angående sig sjelf, liksom äfven angående den eller dem, han ville använda till biträde, att han hade god frejd, rådde öfver sig sjelf och sin egendom samt gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet. Tillstånd till sådan rörelse finge ej afse längre tid än ett kalenderår och kunde af den myndighet, som meddelat det, återkallas, när helst skälig anledning dertill förekomme.

I 10 § 1 mom. gåfvos bestämmelser om s. k. *realisation*, d. v. s. att handlande utom den ort, der han enligt 9 § anmält sig till handels idkande, på kortare tid å auktion eller under hand annorledes än å marknad afyttrade lager af handelsvaror.

Till 11 §, afseende den landtmän särskildt tillförsäkrade näringsrätt, lades två nya punkter. I den ena bestämdes, att för öfrigt vore det ock en hvar, vare sig i stad eller på landet, medgifvet att, utan anmälan eller tillstånd som ofvan sades, till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd. Den andra punkten medgaf viss rätt åt sådana för statens eller kommunens räkning stiftade inrättningar, hvilka afsåge fattig- eller fängelsevård, äfvensom undervisnings- och vårdanstalter af alla slag att till afsalu tillverka fabriks- och handtverksarbeten.

Om man endast läser dessa förordningens bestämmelser, skulle man väl ej draga i betänkande att förklara dem, särskildt bestämmelserna om kringföring, tillämpliga äfven på handel med drycker, antingen sålunda att dylik handel, derest dryckerna vore att hänföra till lifsförnödenheter, enligt 11 § vore fri eller ock så att handeln lydde under bestämmelserna i 10 § 2 mom., detta så mycket hellre som vid förordningens utfärdande ännu icke i Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885 införts några som helst bestämmelser om kringföring af vin och maltdrycker.

Af de förhandlingar, som föregått förordningens tillkomst, måste man emellertid antaga, att densamma icke eger tillämplighet på dryckeshandel, åtminstone ej på handel med maltdrycker. Frågan om ändring af reglerna för kringföringen, särskildt med

hänsyn till det sätt hvarpå den utöfvades af utländingar här i riket, hade väckts i en Riksdagens skrifvelse år 1886; och öfver denna skrifvelse lät Kongl. Maj:t Konungens Befallningshafvande och åtskilliga andra yttra sig. Då ärendet sedan föredrogs inför Kongl. Maj:t, yttrade föredragande departementschefen:

»Det har i några af de öfver Riksdagens skrifvelse den 1 maj 1886 afgifna yttranden yrkats, att den handel med maltdrycker, som från bryggerierna i vissa orter sker genom att kringvända på landsbygden öl till försäljning, måtte inbegripas under samma bestämmelser som gårdfarihandeln; men då handel med maltdrycker är föremål för särskild lagstiftning, torde denna fråga icke böra behandlas i sammanhang med nu föreliggande ämne.»

I en efter förordningens trädande i kraft anhängiggjord rättegång mot ett bryggeribolag om ansvar därför att bolaget låtit kringföra maltdrycker till salu utan särskildt tillstånd, förklarade domstolarne uttryckligen, att 10 § 2 mom. i 1864 års förordning, hvilket lagstadgande afsåge s. k. gårdfarihandel, icke vore tillämplig på handel med maltdrycker, som från bryggerier kringvändes till försäljning, hvarför åtalet blef ogilladt. Bolaget hade i denna rättegång åberopat, bland annat, förenämnda uttalande af departementschefen. Två ledamöter i Göta Högstämman voro emellertid af skiljaktig mening och dömde bolaget till ansvar, emedan bolaget »utan vederbörligt tillstånd kringfört öl till salu å annan ort än der bolaget egde tillverka sådan vara».

Hvad sålunda gäller om maltdrycker eger naturligtvis sin fulla tillämpning äfven å vin.

Härefter kan det ju knappast sättas i fråga att de ändringar i 1864 års förordning, som infördes genom *Kongl. Förordningen den 30 juni 1893*, skulle angå äfven ifrågakvarande handel. Dessa ändringar innehöllo, bland annat, dels att i 10 § bestämdes om gift kvinnas rätt till realisation och gårdfarihandel och dels att i 11 § infördes stadgande att den, som anmält sig till idkande af fabrik eller handtverk, egde att utan särskild anmälan eller tillstånd, som i 10 § sades, sjelf eller genom hustru eller hemma-varande barn till salu kringföra sina egna tillverkningar under

vilkor att den, som utbjöde varorna, dervid medförde prestbetyg för sig samt af viss myndighet utfärdadt intyg angående beskaffenheten af det näringsyrke, som idkades af den, för hvars räkning varan utbjödes.

Förutom den dryckeshandel, som utöfvats på grund af näringsfrihetsförordningarna samt förordningarna af 1866, 1874 och 1885, har under samma tid utskänkning af vin och maltdrycker samt andra icke spirituösa drycker egt rum vid gästgifverierna i riket.

Angående denna utskänkingsrätt gälde bestämmelserna i 1734 års lag och samma års gästgifveriorning, hvilka bestämmelser gjorde utskänkningen till ej blott en rätt, utan äfven en pligt för gästgifvaren. Så länge denna pligt qvarstod, var äfven rättigheten till utskänkning ett gästgifvaren tillkommande privilegium. Men likasom i fråga om gästgifvares privilegierade rätt till utskänkning af brännvin, på sätt uttalades i 1872 års riksdags underdåniga skrifvelse, denna rätt dåmera var att anse allenast såsom rent personlig, torde förhållandet numera vara enahanda med hans rätt till dryckesutskänkning i öfrigt.

Genom *Kongl. Stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878* upphäffdes nämligen 28 kap. Byggningsbalken och 1734 års gästgifveriorning. I denna stadga bestämdes vidare, att all skjuts för resandes befordran borde, så vidt ske kunde, upplåtas på entreprenad för en tid af i allmänhet tre år. Skjutsanstalternas i riket skulle vara antingen gästgifverier med skyldighet att lemna resande herberge och förplägning eller skjutsstationer utan sådan skyldighet, beroende på bestämmande af Öfverståthållarembetet för Stockholm och Konungens Befallningshafvande för öfriga städer och landet.

Vid gästgifveri skulle finnas rum för resandes herbergerande samt nödig förplägning och uppsättning för resande vara att erhålla mot skäligen betalning.

Beträffande utskänkningen af drycker innehöll 8 § — förutom en bestämmelse angående utskänkning af brännvin, som här ej behöfver refereras — att såväl gästgifvare som stationsföre-

ståndare vore berättigad att med den inskränkning, som för de i 28 § omförmälda fall funnes stadgad, vid eller utom måltider till vägfarande försälja maltdrycker till förtäring på stället, dock med rättighet för Konungens Befallningshafvande att, då oordning der-vid förekomme, sådan försäljning förbjuda. Enligt 28 § skulle, derest vid entreprenadauktion å skjutsningen vid gästgifveri å landet denna blefve af annan än gästgifvaren öfvertagen, men gästgifverihållningen icke tillika på entreprenören öfverlåtes, gästgifvaren fortfarande vara bibehållen vid rättigheten att till vägfarande utskänka maltdrycker. Blefve åter gästgifverihållningen i sammanhang med skjutsningen för den period, entreprenaden omfattade, på entreprenören öfverlåten och till den af honom erbjudna lägenhet förflyttad, finge gästgifvaren under tiden icke utöfva ifrågavarande försäljningsrättighet, utan komme densamma att i förening med gästgifverihållningen för nämnda tid på entreprenören öfvergå. Hvad sålunda stadgats i afseende på rättighet för entreprenör att öfvertaga gästgifveri åtföljande rättighet till utskänkning af maltdrycker, skulle gälla äfven för det fall, att skjutsningen vid skjutsstation å landet blefve af annan än stationsföreståndaren på entreprenad öfvertagen och stationen för entreprenadtiden till entreprenörens bostad förflyttades. På särskild pröfning af Konungens Befallningshafvande skulle ankomma, huruvida, då skjutsningen vid gästgifveri å landet blifvit af annan person än gästgifvaren öfvertagen samt, utan att gästgifverihållningen dermed förenats, till den af entreprenören erbjudna lägenhet förflyttad, rättighet till utskänkning af maltdrycker kunde entreprenören medgifvas.

Någon rätt för gästgifvare eller skjutsstationsföreståndare att utskänka vin medgafs deremot icke i 1878 års stadga. Den gästgifvaren förut tillkommande rätt i sådant afseende blef derigenom, på sätt sedermera uttryckligen förklarats i åtskilliga af Högsta Domstolen meddelade utslag, upphäfd. Det torde vara lämpligt här anföra skälen dertill.

I det betänkande, som afgafs af en komité, hvilken utarbetat förslag till 1878 års skjutsstadga, yttrades i fråga om gästgifva-

res utskänkningsrätt, att de med ett gästgifveri förenade förmåner utgjordes dels af sådana, som vore fästade vid sjelfva hemmanet, såsom frihet från rotering m. fl., dels ock af sådana mera personliga, hvilka vore gästgifvarne tillförsäkrade i och för utöfvandet af sjelfva gästgifverihållningen, såsom rättigheten att utskänka bränvin samt att försälja vin och öl. Förstnämnda förmåner ansåg komitén vara af beskaffenhet att icke böra ett gästgifverihemman beröfvas. Beträffande åter förmånen att för gäster tillhandahålla vin och öl eller maltdrycker i allmänhet, förmenade komitén denna förmån böra åtfölja gästgifverihållningen och afgaf i denna fråga ett förslag, som i 8 § öfverensstämde med denna paragrafs sedermera antagna lydelse utom deri, att förslaget medgaf rätt till utskänkning af vin och maltdrycker och ej innehöll något stadgande om rätt för Konungens Befallningshafvande att förbjuda försäljningen, samt i 28 § var ordagrant lika med samma § i stadgan utom att förslaget talade om vin och maltdrycker.

Sedan Kongl. Maj:t öfver komiténs förslag låtit höra, bland andra, samtliga länsstyrelser och Kammarkollegium, föredrogs ärendet inför Kongl. Maj:t, dervid föredragande departementschefen, med hänsigt till åtskilliga af länsstyrelser och Kammarkollegium framställda anmärkningar, vid 8 och 28 §§ hemstälde, att, då förfalskning af vin allmänt förekomme samt försäljning af denna dryck vid skjutsanstalterna visat sig gifva anledning till oordningar, hvadan rättigheten till sådan försäljning icke vidare torde böra medgifvas, orden »vin och» i nämnda §§ af förslaget måtte uteslutas; och så skedde jemväl i den Kongl. proposition, som sedermera afläts till Riksdagen.

Finland.

I Kejserl. Förordningen om näringarne den 31 mars 1879 stadgades i 14 §, att förordningens bestämmelser om rättighet att idka handel och annat näringsyrke icke skulle tillämpas å »värdshus-, konditori-, krog- eller annan utskänkningsrörelse»; och i 20 § meddelades åtskilliga inskränkande bestämmelser i fråga om den egentliga handeln med vin, öl och porter. Såväl utskänkningen som den egentliga handeln med maltdrycker reglerades härefter genom Kejserl. Förordningen den 2 april 1883, hvilken enligt sin titel angår »försäljning och utskänkning af maltdrycker». I sammanhang härmed infördes i 14 § af förenämnda Kejserl. Förordning den 31 mars 1879 ett stadgande, hvarigenom undantag från förordningens tillämpning skulle ega rum jemväl i fråga om »försäljning af maltdrycker»; och 20 § af samma förordning ändrades på det sätt, att den endast kom att innehålla föreskrifter i fråga om handel med vin. Kejserl. Förordningen 1883 har sedermera undergått vissa ändringar genom förordningar den 9 juni 1892 och den 10 april 1895, hvarjemte i en särskild förordning den 9 juni 1892 meddelats undantagsstadgande för vissa fall i fråga om handeln med såväl vin som maltdrycker. Samma dag, den 9 juni 1892, utkom en förordning angående handel med brännvin; och denna förordning skulle ega tillämpning jemväl å alla andra in- eller utländska spritvaror och drycker, således äfven vin, som innehölle mera än 22 volymprocent alkohol vid + 15 grader en-

ligt Celsii termometer. Handeln med alkoholsvagare viner reglerades sedermera genom Kejsarl. Förordningen den 2 maj 1895 angående »vissa inskränkningar i handeln med viner och andra svagare rusdrycker». Denna förordning afser viner och andra drycker — utom maltdrycker —, som innehålla från och med 4 till och med 22 volymprocent alkohol vid ofvannämnda temperatur, och innehåller stadganden allenast om handel i stad med sådana drycker. Beträffande utskänkningen af vin såväl på landet som i stad gälla fortfarande 1734 års lag och andra äldre stadganden om gästgifvare och källarmästare m. fl.; och i fråga om handel å landet med vin samt i stad med sådana viner, som innehålla mindre än 4 volymprocent alkohol, få näringsförordningens bestämmelser tillämpning. Då nämnda äldre stadganden samt bränvinsförordningen sakna intresse för förevarande ämne, kommer denna redogörelse i fråga om vin att omfatta allenast sådan handel med alkoholsvagare viner, som icke sker till förtäring på stället.

I. Angående maltdrycker.

Utskänkning på landet af maltdrycker är medgifven å värds-
hus, som för tillfredsställande af trafikens behof finnas inrättade;
och sådana drycker må jemväl af gästgifvare tillhandahållas re-
sande till förtäring på stället, så framt vederbörande kommun
dertill bifallit. Sådan utskänkingsrätt tillkommer äfven den, som
eger rättighet att utskänka bränvin eller andra spritdrycker, hvil-
ken rättighet enligt bränvinsförsäljningsförordningen kan medgif-
vas vid helsobrunn eller badort, der läkare finnes anställd, eller
å ort, der vårdshusrörelse kan för någon tid af året vara af om-
ständigheterna påkallad, å hotell, som för resandes (turisters)
behof på landet inrättats, å passagerarefartyg samt, med tillstyr-
kan af vederbörande militärbefäl eller jernvägsstyrelsen, vid läger-
möte eller der trupp är för flere dagar sammandragen och å jern-
vägsstation. För öfrigt är utskänkning af öl eller porter på lan-
det förbjuden. Beträffande öfriga maltdrycker finnes deremot ej
något särskildt sådant förbud.

Maltårfo
§ 12.

§ 9.

*K. F. ang.
bränvin 9/6
1892, § 12.*

- Maltdröf* § 9. För rätt till *utskänkning i stad* erfordras särskildt tillstånd, som meddelas för högst 2 år i sänder. Utan sådant tillstånd eger dock den, som förvärfvat rätt till utskänkning af bränvin eller andra spritdrycker, äfven rätt till utskänkning af maltdrycker. Hvert annat år eger magistraten inhemta stadsfullmäktiges eller, der sådana ej finnas, allmän rådhusstämmas yttrande, huruvida och till hvilket antal rättigheter till utskänkning af maltdrycker böra för nästinstundande 2 år upplåtas och i hvilken trakt af staden hvarje utskänkingsställe må finnas. Är magistrat i ärendet ense med stadsfullmäktige eller rådhusstämman, blifver dervid beroende; men i annat fall hänskjutes frågan till länestyrelsens afgörande. Länestyrelsen får dock ej bestämma antalet högre än endera af magistraten eller stadsfullmäktige, resp. rådhusstämman, ansett lämpligt. På enahanda sätt förfares, derest under tvåårsperioden påkallas inrättande af utskänkingsställen utöfver det bestämda antalet eller i annan trakt af staden. Tillstånd till utskänkning meddelas af magistraten. Den, som önskar förvärfva sig utskänkingsrättighet, skall till magistraten ingifva skriftlig ansökan derom, med bifogande af intyg om god frejd samt uppgift å det ställe, der rättigheten är afsedd att begagnas. Derest ansökningen bifalles, utfärdar magistraten tillståndsbevis med utsättande af den tid, hvarunder, och den trakt, inom hvilken utskänkningen må utöfvas, äfvensom de öfriga föreskrifter, som till god ordnings befrämjande kunna finnas vara af nöden för särskilda fall. Skall rättigheten utöfvas af särskild föreståndare, bör dennes goda frejd jemväl utredas och hans lämplighet af magistraten pröfvas. Flyttning af utskänkingsställe eller ombyte af föreståndare må ej ske utan magistratens tillstånd.
- § 11. För rätt att idka *försäljning till afhemtning* erfordras jemväl i allmänhet tillstånd såväl på landet som i stad. Undantag härifrån är stadgadt för *bryggerier*. Innehafvare af bryggeri för tillverkning af maltdrycker eger nämligen rättighet att, utan särskild anmälan, från sitt bryggeri till afhemtning försälja sådana drycker; dock må från bryggeri, beläget på landet eller i köping, försäljning af öl eller porter ske endast partivis, minst 25 butel-

- § 1. För rätt att idka *försäljning till afhemtning* erfordras jemväl i allmänhet tillstånd såväl på landet som i stad. Undantag härifrån är stadgadt för *bryggerier*. Innehafvare af bryggeri för tillverkning af maltdrycker eger nämligen rättighet att, utan särskild anmälan, från sitt bryggeri till afhemtning försälja sådana drycker; dock må från bryggeri, beläget på landet eller i köping, försäljning af öl eller porter ske endast partivis, minst 25 butel-

jer (hel korg) eller i kärl till belopp af minst 25 liter. För erhållande af vidsträcktare försäljningsrätt är bryggeriinnehafvaren likställd med hvarje annan. Utöfvas bryggerirörelse af bolag, tillkommer omförmälda rättighet bolaget, men icke enskild delegare deri. Huruvida bryggeriinnehafvaren utan tillstånd må försälja annat än bryggeriets egna tillverkningar, är ej tydligt utsagdt, men torde vid jemförelse med bestämmelserna om kringföring få anses icke vara medgifvet.

Ytterligare undantag är gjordt för visst slag af *svagdricka*. § 25.
Förordningens bestämmelser om handel med maltdrycker gälla nämligen icke svagdricka, åstadkommet genom hembrygd, med biträde endast af eget husfolk eller tjenstehjon, uti byggnader med vanlig inredning för hushållssysslor, utan derom gälla allmänna regler för idkande af handel. Hembrygdt öl må deremot icke till salu hållas hvarken i stad eller på landet.

För all annan försäljning till afhemtning erfordras tillstånd, §§ 2, 3.
som meddelas för högst 2 år i sänder. På landet sökes sådan § 3.
rätt skriftligen hos kommunalnämndens ordförande med uppgift tillika om stället, der försäljningen är afsedd att bedrivas, och den person, af hvilken rörelsen kommer att förestås. Sedan kommunalnämnden öfver ansökningen yttrat sig, afgöres ärendet af kommunalstämma, vid hvilken bryggeriinnehafvare icke eger deltaga i öfverläggning eller beslut. Bifaller kommunalstämma ansökningen, skall den utsätta stället, der försäljningen må idkas, och från hvilken tid densamma må vidtaga, samt de öfriga villkor och förbehåll, som kunna finnas nödiga till undvikande af missbruk eller underslef vid rättighetens utöfning. Försäljningsställe § 7.
bör vara beläget minst en verst (= ung. $\frac{1}{3}$ svensk mil) från kyrka och fem verst från stad. I allmänhet må försäljning icke idkas i närheten af offentlig skola eller kasern; kommunalstämma dock obetaget att härutinnan tillåta de afvikelser, som kunna utan olägenhet medgifvas.

För vissa undantagsfall meddelas tillstånd af Senatens för *K.F. 1892*.
Finland Ekonomidepartement, nämligen då fråga är om landsort eller köping, der utom den egentligen bofasta befolkningen en

större mängd personer för någon del af året bosatt sig. För sådana fall eger departementet, på ansökning och efter inhemtadt yttrande af vederbörande kommunalstämma eller köpings röstberättigade medlemmar samt då synnerliga skäl och omständigheter dertill föranleda, förutgå en eller högst två personer eller bolag rättighet att för viss, af Senaten bestämd tid af året samt för högst 2 år i gången till afhemtning försälja maltdrycker (äfvensom vin och brännvin) under de villkor och bestämmningar i öfrigt, som för sådan försäljning i allmänhet äro gällande och Senaten derjämte, till förekommande af missbruk härvid, kan finna godt fastställa.

Maltdrycks § 2. Rättighet till försäljning till afhemtning i stad kan erhållas af den, som är behörig att anmäla sig till idkande af handel och gjort sig känd för redbart förhållande samt pröfvas i öfrigt vara lämplig till rörelsens utöfvande. Tillstånd sökes hos magistraten; och skall vid ansökningen fogas intyg om sökandens frejd och uppgift å det ställe, der rättigheten är afsedd att utöfvas. Magistraten eger inhemta stadsfullmäktiges eller rådhusstämmas samt poliskammarens, der sådan finnes, yttrande öfver ansökningen och densamma efter pröfning bifalla eller afslå. Göres ansökningen af bolag, bör rörelsens föreståndare nämnas och hans goda frejd styrkas. Försäljningsrättigheten får utöfvas endast i öppen bod vid gata, torg eller allmän väg med utgång dertill. Utan magistratens tillstånd må försäljningsställe icke flyttas eller annan föreståndare antagas.

§ 5. För såväl land som stad gäller, att vunnit rättighet icke må å annan person öfverlåtas, utan att denne pröfvas dertill lämplig, eller särskild föreståndare för rörelsen antagas, utan att dennes tjenlighet och lämplighet godkännes. Sterbhusdelegare efter af-liden person må fortsätta dennes rörelse, derest sådant behörigen anmäles och för rörelsens handhafvande ställes lämplig, godkänd person. I fråga om öl och porter må försäljning ej ske i huru ringa qvantitet som helst; utan det är stadgadt, att, om sådana drycker till salu hållas i slutna hel- eller halfbuteljer, skall hel-butelj innehålla minst $\frac{1}{4}$ och halfbutelj minst $\frac{1}{8}$ kanna samt

att, om dessa drycker utlemnas uti annat kärl än slutet hel- eller halfbutelj, beloppet icke må understiga 1 kanna.

Att för försäljning kringföra maltdrycker (»forsla maltdrycker från gård till gård för att till salu utbjudas») är tillåtet allenast för innehafvare af bryggeri i fråga om bryggeriets egna tillverkningar. Dessa få i stad fritt forslas till hugade köpare och på landet till afnämare försändas på beställning, dock endast i parti af minst 25 buteljer (hel korg) eller slutet kärl af minst 5 kannor.

§ 6.

Förbud kan meddelas mot vidare bedrifvande af såväl utskänkning som försäljning, i stad af magistrat och på landet af länestyrelse, derest oordningar inträffat af den art, att innehafvaren af rättigheten icke kan anses ega de för densammas utövande erforderliga egenskaper.

§ 23.

För *köping* gäller — med ofvan nämnda undantag i fråga om bryggeri och beträffande köping, der personer, som ej tillhöra den bofasta befolkningen, för någon del af året bosatt sig — detsamma som för stad sålunda att hvad om magistrat är sagdt ankommer å i köpingen särskildt tillsatt styrelse och att köpings röstberättigade medlemmar ega enahanda befogenhet som tillerkänts stadsfullmäktige eller allmän rådhusstämma.

§ 24.

Vidare är stadgadt:

Utskänkning eller försäljning till afhemtning af öl eller porter må såväl i stad som på landet i allmänhet ega rum allenast från kl. 6 f. m. till kl. 9 e. m. och icke på sön- eller helgedagar; dock med undantag för hotell, konditorier och andra näringsställen i stad samt värdshus och gästgifverier på landet.

§ 14.

Hvarken vid försäljning till afhemtning, eller vid utskänkning må maltdrycker utborgas eller mot pant aflåtas, dock med undantag i fråga om aftal mellan tillverkare och återförsäljare.

§ 15.

Den, som endast är berättigad att försälja maltdrycker till afhemtning, må icke utlemna sådana drycker såsom gifva att å stället förtäras. Om öl eller porter, som köpts hos sådan försäljningsman, förtäres i närheten af försäljningsstället å område,

hvaröfver försäljaren eger förfoga, skall denne, om det sker med hans vetskap och utan att han sökt sådant hindra, stånda ansvar såsom för olaga utskänkning.

§ 16. Å utskänkingsställe skall vara anbragt skylt eller tydligt anslag, som angifver rörelsens beskaffenhet. Då utskänkning af maltdryck sker, får dörren till utskänkingsrummet ej vara tillreglad. Under tid, då utskänkning af maltdrycker är förbjuden, skall utskänkingsrummet hållas tillstängdt.

§ 17. Öl eller porter må icke å utskänkingsställe utlemnas till den, som synbarligen är öfverlastad, och ej heller till den, som icke uppnått 15 år. Den, som är öfverlastad, får ej utdrifvas från utskänkingsställe, hvarest han förtärt maltdryck, eller lemnas utan vård.

§ 13. Maltdrycker, som hållas till salu, må icke vara försatta med några för helsan skadliga ämnen och ej heller bemängda med bränvin eller annan spritdryck.

§§ 18—20. Öfverträdelse af förordningens föreskrifter bestraffas med böter, som vid tredje gången upprepad oloflig utskänkning eller försäljning kunna uppgå till 500 mark. Vid vissa förseelser kan derjemte ådömas förlust af utskänkings- eller försäljningsrättighet. Förutom bötesansvar drabbas den brottslige af konfiskation sålunda att, derest utskänkning eller försäljning utöfvas af någon, som dertill ej alls förvärfvat rättighet, är hela det hos den brottslige öfverkomna förråd af maltdrycker jemte kärl förbrutet, och om någon, som förvärfvat viss rättighet, öfverskrider eller missbrukar denna, konfiskeras hvarje gång den i försäljningsrummet befintliga varan. Böter och förbrutet gods tillfalla kronan. Under beslagsanspråk anhållen vara bör å offentlig auktion försäljas, dock ej i mindre partier än hel korg eller 25 liter, såvidt beloppet uppgår dertill; och till undvikande af förskämning må försäljningen ega rum, innan varan dömts förbruten och utan vidare uppskof än som erfordras för auktionens behöriga kungörande.

II. Angående vin.

För *landet* är såsom allmän regel stadgadt, att berättigande att enligt förordningen om näringarne drifva handel icke innefattar tillåtelse till försäljning af vin. För vissa undantagsfall, nämligen å landsort eller i köping, der utom den egentligen bofasta befolkningen en större mängd personer för någon del af året bosatt sig, kan dock Senatens Ekonomidepartement bevilja rättighet till försäljning till afhemtning på enahanda sätt, som förut är sagdt i fråga om maldrycker.

Näringsfo
§ 20.

K.F. 9/6 1892.

Annan försäljning i *köping* är förbjuden.

Vinfo § 11.

För *stad* bestämmes i förordningen om näringarne för försäljning af vin den inskränkning uti allmänna handelsrättigheter, att sådan försäljning icke må utöfvas vid handel, som endast till sjelfförsörjning bedrifves. Detta stadgande gäller fortfarande, i den mån det ej strider mot bestämmelserna i förordningen den 2 maj 1895. Enligt denna erfordras för rätt till minuthandel i stad med viner af minst 4 volymprocent alkoholhalt särskildt tillstånd, som meddelas på hufvudsakligen enahanda sätt och vilkor som tillstånd till utskänkning af maldrycker. Utan tillstånd får dock dylik minuthandel utöfvas af den, som innehar rättighet att utminutera bränvin och dermed likställda drycker. Försäljning i mindre parti än 25 liter anses såsom minuthandel; mindre än 3 deciliter får icke vid sådan handel afyttras.

Näringsfo
§ 20.

Vinfo § 1.

§§ 2—4.

§ 1.

§ 7.

Då ärende angående försäljning af ifrågavarande drycker handlägges af stadsfullmäktige eller rådhusstämma, må försäljare af viner eller spritdrycker äfvensom innehafvare af vin- eller spritfabrik icke i öfverläggning eller beslut deltaga; dock med undantag för delegare i sådant bolag, som icke för egen vinning, utan för dryckenskapens motarbetande öfvertagit handeln med nämnda drycker.

§ 5.

Sådan handel får icke idkas i bod, som är upplåten till försäljning af andra varor än bränvin eller maldrycker och ej heller i lokal, som med sådan bod står i omedelbar förening; och mi-

§ 6.

nuthandeln får utöfvas endast i öppen bod med utgång till gata, torg eller annan allmän plats samt under helgfri dag från kl. 9 f. m. till kl. 6 e. m.

Förbud mot handel under marknader och torgdagar samt dagen derförinnan äfvensom vid andra tillfällen, då större folksamling eger rum, kan meddelas af guvernören efter inhemtande af magistratens yttrande.

§§ 9, 10. Straffet för öfverträdelse af förordningens föreskrifter är böter, högst 500 mark, som gå till kronan. Förlust af försäljningsrätt kan äfven ådömas. Konfiskation eger deremot icke rum.

Kort efter utfärdandet af 1883 års maltdrycksförordning tillsattes i Finland en komité, som utarbetade och i mars 1884 afgaf förslag till förordning om värdshus-, restaurations- och annan utskänkningsrörelse samt dermed likartad näring. Detta förslag afsåg att fullständigt fylla den lucka, som uppstått derigenom att från näringsförordningen undantagits värdshus-, konditori-, krog- eller annan utskänkningsrörelse och hvilken lucka icke blifvit fylld allenast med en lag om dryckeshandel.

Förslaget innehöll därför bestämmelser om såväl rätt till dryckesutskänkning som rätt att mot betalning upplåta rum åt främmande personer och betjena med matservering. Förslaget skilde emellan värdshus- eller hotellrörelse, restaurationsrörelse, konditori- eller sockerbagareyrke, spishållningsrörelse och utskänkningsrörelse. Den, som förvärfvat rättighet att idka *värdshus- eller hotellrörelse*, hvarmed skyldighet att hålla rum för resande alltid vore förenad, skulle vara berättigad att försälja varm och kall mat, kaffe, te, choklad, vin, brännvin och andra brända eller destillerade, in- och utländska spritdrycker, äfvensom läsk- och maltdrycker, att på stället förtäras såväl i den för servering afsedda lokal som åt resande på deras rum. Vunnen rätt att drifva *restaurationsrörelse* medförde i öfrigt enahanda förmåner utom att servering och utskänkning af mat eller drycker ej finge utöfvas annorstädes än uti en särskildt för rörelsen upplåten serve-

ringslokal. Innehafvare af restaurationsrörelse vore icke berättigad att hålla rum för resande. Den, som utöfvade *konditori- eller sockerbagareyrke*, egde att i förening dermed, utan särskildt tillstånd, betjena allmänheten med servering af kaffe, te, choklad och läskdrycker. Idkare af *spishållningsrörelse* vore berättigad till servering af varm och kall mat, kaffe, te, choklad och läskdrycker. Utan särskildt tillstånd egde dylik näringsidkare i stad jemväl åt spisande gäster vid måltider till förtäring på stället föryttra maldrycker. *Utskänkningsrörelse* innefattade befogenhet att till förtäring inom utskänkningslokalen utlemna viner, brännvin samt andra in- eller utländska, brända eller destillerade spritdrycker äfvensom kaffe, te, choklad, malt- och läskdrycker.

I stad finge rörelser af förenämnda slag under vissa villkor utöfvas. På landet finge värdshus eller hotell inrättas under samma villkor, der det för tillfredsställande af trafikens behof pröfvades nödigt. Spishållningsrörelse vore jemväl på landet tillåten, men icke andra näringsställen af ofvannämnda beskaffenhet.

För öfrigt anslöt sig förslaget till den förut gällande lagstiftningen och till de faktiska förhållandena, sådana de i landet utbildat sig. Ur svenska lagstiftningen upptogs rätt för kommunala myndigheter att under vissa förutsättningar meddela förbud för viss tid mot utöfvande af värdshus-, restaurations- eller utskänkningsrörelse.

År 1890 afgafs af en annan komité, tillsatt för revision af brännvinsförfattningarna, nytt förslag till förordning angående hotell- eller värdshusrörelse samt annan dermed likartad näring. Detta förslag skilde sig i åtskilliga, dock i allmänhet mindre väsentliga, delar från 1884 års förslag, men afsåg likasom detta att fullständigt reglera de rörelser, som i 14 § af näringsförordningen undantagits från denna förordnings tillämpning.

Angående rörelse, som afsåge att upplåta rum åt resande eller andra hyresgäster, i förening med eller utan servering åt dessa af varm eller kall mat, kaffe, te, choklad samt läskdrycker, att till afhemtning försälja tillagad mat, att i sammanhang med bagerirörelse försälja och servera åt besökande nyssnämnda drycker

eller att utomhus i mindre omfattning, vare sig genom kringbärande eller från bord eller eljest, försälja dylika drycker eller mat, stadgade det nya förslaget, att sådan rörelse finge utöfvas utan dertill utverkadt särskildt tillstånd, på sätt om annat näringsfång i allmän lag vore stadgadt.

Norge.

Den lagstiftning i Norge, om hvilken här är fråga, afser öl, vin, mjöd och cider samt innehålles i två lagar, den ena för städerna och vissa ladesteder (köpingar, lastageplatser) med titel »Lov om Udskjænkning og Udsalg af Öl, Vin, Mjöd og Cider i Kjøbstæderne og Ladestederne» och den andra för landsbygden med titel »Lov om Udskjænkning og Udsalg af Öl, Vin, Mjöd og Cider paa Landet». Båda lagarne äro utfärdade den 18 juni 1884. De hafva efter deras utfärdande undergått åtskilliga förändringar, Stadslagen genom lagar den 29 juni 1888, den 9 maj 1891, den 20 juli 1893 och den 12 juni 1895 samt Landslagen genom lagar den 29 juni 1888, den 20 juli 1893 och den 12 juni 1895, af hvilka sistnämnda lagen den 20 juli 1893 är af synnerligen genomgripande betydelse.

Vid nedanstående redogörelse har tagits hänsyn jemväl till några från Indredepartementet utgångna skrivelser, som innehålla tolkningar af gällande lagstiftning.

Hvad först angår *lagen för städerna*, hvilken jemväl gäller *Stl § 32.* för sådana ladesteder, som hafva egen kommunalrepresentation (Formænd og Repræsentanter), är handeln med förenämnda drycker af tre slag: utskänkning eller försäljning till förtäring på stället, minuthandel (Smaasalg) och partihandel (Partisalg). Såsom minuthandel anses försäljning, som icke sker till förtäring på stället, till mindre belopp än 40 liter eller 50 hela flaskor. *§ 20.*

För rätt till *utskänkning* erfordras särskildt tillstånd (Bevil- *§ 1.* ling), som meddelas af magistraten i förening med formændene *§ 2.*

- § 6. för en tid af högst 3 år sålunda, att rättigheten upphör å sista kalenderdagen af ett år. Utan sådant tillstånd är det likväl tillåtet restauratörer på ångbåtar, som göra längre resor (gaar i Rute af större Udstrækning) än 60 kilometer, räknadt mellan resans (lige frem mellem Rutens) ändpunkter, att utöfva utskänkning till ombord varande passagerare och, såvidt befälhafvaren tillåter det, till manskapet och andra, som ständigt följa fartyget. Går ångbåten i kortare resor, erfordras tillstånd, som då meddelas af Konungen eller den, han dertill bemyndigar, sedan vederbörande kommunala myndigheters yttrande i hvarje fall inhemtats i det omfång, som är nödigt. Bestämmelserna om denna restauratörers utskänkingsrätt äro så att förstå, att å ångbåtar, som göra resor af olika längd, utskänkning icke utan tillstånd kan utöfvas å de dagar, då resans längd är 60 kilometer eller kortare.

*Indredepts
skr. 25/7 1895.*

- Stl § 2. Tillstånd kan, derest fråga ej är om bolag, meddelas endast myndig man eller qvinna; och skola vid val af de personer, åt hvilka tillstånd meddelas, i främsta rummet gälla de hänsyn, som låta förmoda, att rättigheten icke kommer att missbrukas.

- § 4. Rättigheterna till utskänkning kunna vara antingen allmänna eller inskränkta. Beträffande de allmänna rättigheterna gäller, att de endast få meddelas till ett af formænd och repräsentanter bestämdt antal, dock med rätt för magistrat och formandskab att öka det bestämda antalet, derest skäl dertill föreligga.

- § 5. Angående inskränkta rättigheter, hvilkas antal icke är förut bestämdt, stadgas, att tillstånd, som meddelas personer, hvilkas hufvudnäring är att herbergera resande eller tillhandahålla mat åt spisande gäster, kan lyda på inskränkt utskänkingsrätt med påföljd, att rätt till utskänkning är tillåten för de förstnämnde endast till de hos dem boende resande och för de sistnämnde allenast till deras matgäster. Liknande tillstånd kan meddelas den, som håller spisning för slutet sällskap, i hvilket fall utskänkning endast får ega rum i sällskapets lokal till dess medlemmar.

- § 7. Rättigheterna, såväl de allmänna som de inskränkta, kunna meddelas åt enskilde eller åt bolag, som förpligta sig att använda

blifvande öfverskott å rörelsen till allmännyttigt ändamål och hvilkas reglementen blifvit i viss ordning godkända. I förra § 3.
 fallet tillåtes ingen att samtidigt hafva utskänkning på flere
 ställen inom staden; bolag deremot kunna erhålla en eller flere § 8.
 af de bestämda allmänna rättigheterna och utöfva hvar och en
 på särskildt försäljningsställe. För hvart sådant ställe skall an-
 tagas en pålitlig föreståndare (Bestyrer), hvilkens val skall
 vara godkänt af magistraten i förening med formændene.

Tillstånd till utskänkning af öl kan begränsas till att gälla § 5.
 endast visst eller vissa slag af öl.

Inskränkning i den tid, under hvilken utskänkning må ut- § 14.
 öfvas, kan bestämmas af formænd och repräsentanter i samma
 mån, som är stadgad för utskänkning af bränvin, dock endast
 beträffande de allmänna rättigheterna och ej för restaurörer å
 ångbåtar samt med rätt för polismyndighet att för särskilda till-
 fallen göra undantag.

Äldre utskänkingsrättigheter kunna efter viss grund in- §§ 15—18.
 lösas.

Rättigheten till utskänkning är i regeln skattefri; men sär- §§ 11—13.
 skild utskänkingsavgift, att ingå till stadens kassa och utan af-
 drag för den afgiftspligtige i de honom påhvilande allmänna
 kommunala skatter, kan beslutas af formænd och repräsentanter
 att gälla antingen alla eller ock endast visst eller vissa slag af
 ifrågavarande drycker. Restaurörer på ångbåtar äro fritagna
 från sådan avgift; och dylik befrielse kan af formandskabet med-
 gifvas för skjutsstationsföreståndare (Stationsholdere), dem, som
 hålla mat för spisande gäster (Spiseværter) eller uthyra rum åt
 resande (Herbergerere), samt dem, som hafva begränsad ölrätt.

I fråga om *partihandel* och *minuthandel* är regel, att all § 19.
 sådan handel med öl är en fri näring och med vin, mjöd och
 cider beroende af rätt till handel enligt Handelslagen. Men det
 är öfverlätet åt formænd och repräsentanter att bestämma, att § 20.
 minuthandel med såväl det ena som andra slaget af drycker
 skall vara förbjuden för andra än dem, som dertill erhålla till-
 stånd. Sådan bestämmelse kan afse alla eller allenast visst eller

- § 22. vissa slag af dryckerna och kan i fråga om öl begränsas till att gälla allenast visst eller vissa slag af öl. Om meddelande af
- § 21. tillstånd samt sättet och tiden för rättighetens utöfvande gäller detsamma som i fråga om utskänkning. Antalet rättigheter får dock ej på förhand bestämmas. För beslutets giltighet erfordras
- § 20. Konungens stadfästelse. Beslutet utgör ej hinder för att öl omedelbart från bryggeri försäljes (umiddelbart fra Bryggeri afhændes) eller att det från bryggeriet på sedvanligt sätt kringföres för de i staden bofastes behof (ombringes til de paa Stedet Bosiddendes Forsyning). Denna bestämmelse bör dock så förstås, att bryggeri, som är beläget utanför staden, eger ej kringföra öl för försäljning, så framt ölet ej förut blifvit bestäldt.

*Indredepts
skr. 15/2 1894.*

*Indredepts
skr. 16/7 1892.*

Tillstånd för en enskild till minuthandel berättigar honom icke heller att utan förut gjord beställning kringföra af honom inköpt öl till försäljning.

Stl § 23. Den, som förvärfvat allmän utskänkingsrätt, är äfven berättigad att utan särskildt tillstånd idka minuthandel med öl.

§ 24. I hvad fall som helst — vare sig tillstånd till minuthandel erfordras eller icke — kan inskränkning i tiden för såväl dylik handel som partihandel bestämmas likasom i fråga om utskänkning.

Enligt *lagen för landet* är handeln med ifrågavarande drycker numera, efter *lagen* den 20 juli 1893, allenast af två slag: utskänkning och försäljning, som icke sker till förtäring på stället (Udsalg eller Salg). För korthetens skull benämnes nedan det sistnämnda slaget allenast handel. Före tillkomsten af *lagen* den 20 juli 1893 gjordes äfven på landet skilnad emellan minuthandel och partihandel.

- Ll § 1. För rätt till utskänkning erfordras alltid tillstånd (Bevil-
§ 7. ling), med undantag, såsom enligt *Stadslagen*, för restauratörer
§ 1. på ångbåtar. Handeln är deremot i regeln beträffande öl tillåten en hvar och i fråga om vin, mjöd och eider beroende allenast af rätt att idka landthandel. Men häradsstyrelsen eger bestämma, att handel inom häradet af ifrågavarande drycker skall vara förbjuden för andra än dem, som dertill erhålla tillstånd;

och sådan bestämmelse kan gälla alla eller endast visst eller vissa slag af dryckerna. Bestämmelsen kan äfven gifvas med den inskränkning, att den allenast afser del eller delar af hela häradet. Det är deremot icke tillåtet att bestämma förbud allenast för minuthandel. För beslutets giltighet erfordras ej, såsom enligt ^{Indredepts} ^{skr. 14/2 1896.} Stadslagen, Konungens stadfästelse.

Tillstånd såväl till utskänkning som till handel, då denna Ll § 3. erfordrar särskildt tillstånd, meddelas af häradsstyrelsen och skall — med visst undantag i fråga om bolag — afse ett helt år eller del deraf. Vid val af de personer, åt hvilka tillstånd meddelas, skola, liksom i stad, i främsta rummet gälla de hänsyn, som låta förmoda, att rättigheten icke kommer att missbrukas.

Tillståndet till utskänkning kan antingen vara allmänt eller lyda på inskränkt rätt sålunda, att utskänkning endast må ega rum till resande och fasta gäster. I fråga om öl kan tillståndet såväl till utskänkning som handel begränsas till att gälla allenast visst eller vissa slag af öl. Vid meddelande af tillstånd kan äfven bestämmas, att utskänkningen och handeln icke må utöfvas under ting och lösöreauktion inom ett afstånd af 1 km. från förrättningsstället under en tid af två timmar före förrättingens början till två timmar efter dess slut. Under gudstjänst i kyrka (Kirketjeneste) får inom samma afstånd och tid utskänkning eller handel icke ega rum.

Tillstånd till utskänkning eller handel kan meddelas enskilde § 5. eller sådant bolag som ofvan nämnts; i förra fallet kan tillståndet afse ett bestämdt ställe och får i ingen händelse utöfvas på flere ställen inom häradet, dock med undantag för de utskänkingsrättigheter, om hvilka i nästa båda stycken nämnas. § 4.

Häradsstyrelsen kan för en tid af högst tre år hvarje gång § 8. bemyndiga länsmannen till att för visst bestämdt tillfälle tillåta utskänkning af de i lagen omförmälda drycker. Derest länsmannen icke erhållit sådant bemyndigande, kan dylik tillåtelse (Tilladelse) meddelas af formandskabet. Vid tillåtelsens meddelande äro länsmannen och formandskabet icke bundna vid

dem, som på förut nämndt sätt förvärfvat tillstånd (Bevilling) till utskänkning.

§ 12. Den, som fått tillstånd (Bevilling) att utskänka öl, vin, mjöd eller cider vid marknad i distrikt å landet, skall förut göra anmälan hos polismyndigheten och, så framt marknadshandeln inom kommunen är belagd med afgift, samtidigt med sin anmälan erlägga dubbla beloppet af hvad andra marknadssökande handlande hafva att betala.

§ 6. Då tillstånd meddelas åt bolag, kan det ske för en tid af högst 5 år och den rätt, tillståndet medför, af bolaget med formandskabets samtycke utöfvas på flere ställen inom häradet. För hvarje försäljningsställe skall antagas en pålitlig föreståndare, hvilkens val godkännes af formandskabet. Bolaget är pliktigt åtaga sig gästgifverihållning.

§ 9. Häradsstyrelsen eger att i samma mån, som är stadgadt för utskänkning af bränvin, bestämma inskränkning i den tid, under hvilken utskänkning af eller handel med ifrågavarande drycker må utöfvas, dock ej beträffande utskänkning till allenast resande och fasta gäster och ej heller för restauratörer å ångbåtar samt med rätt för formandskabet eller länsmannen, derest han erhållit sådant bemyndigande som ofvan sagts, att för särskilda tillfällen göra undantag.

§ 10. I fråga om tillverkares försäljningsrätt är numera, genom lagen den 20 juli 1893, stadgadt, att i härad, hvarest tillstånd för handel med ifrågavarande drycker erfordras, det dock är tillåtet, att öl omedelbart från bryggeri försäljes (afhændes), deri inbegripet att ölet, efter förut vid bryggeriet skedd beställning, af bryggeriet på sedvanligt sätt kringföres för bofastes behof (ombringes til Bosiddendes Forsyning). Men förbud mot sådan försäljning (Afhændelse) och kringföring (Ombringelse) till inom häradet boende eller allenast mot kringföring kan meddelas af häradsstyrelsen med två tredjedels pluralitet.

Rörande kringföring af öl gäller för öfrigt, att kringföring af förut bestäldt öl icke må ske å sön- eller helgedagar eller efter klockan 5 på aftnarne näst före sådana dagar. Den, som kring-

för ölet, skall för hvarje gång vara försedd med en af bryggeriet eller annan säljare utfärdad förteckning öfver de personer, till hvilka ölet skall levereras.

Utan särskildt tillstånd ega landtbrukare att förse sina husfolk och arbetare vid landtbruket med öl, som de sjelfva tillverkat af obeskattadt malt.

Allmän utskänkningsrätt medför jemväl rätt till handel. § 4.

Häradsstyrelsen eger pålägga antingen alla eller några af dem, som mot betalning utskänka eller sälja ifrågavarande drycker, viss afgift till häradskassan, utan afdrag för den afgiftspligtige i de honom påhvilande allmänna kommunala skatter. Formandskabet kan äfven fordra säkerhet för afgiftens utgörande. § 13.

Restauratörer å ångbåtar äro fritagna från afgift. § 15.

Dessutom innehålla lagarne åtskilliga *bestämmelser*, som äro *gemensamma för stad och land*.

Det anses såsom utskänkning, om den, som säljer ifrågavarande drycker, tillåter, att något af det sålda förtäres på stället; och en hvar, som befattar sig med försäljning af nämnda drycker, står i sådant ansvar för hvad af de hos honom sålda dryckerna förtäres i andra delar af hans hus än der försäljningen eger rum eller, honom veterligt, i eller på husets närmaste omgifningar, som om det förtärts der det utlemnats; likaledes är husbonde ansvarig för den olofliga försäljning (Afhændelse), som för hans räkning verkställes af andra. Då bolag utöfvar utskänkning eller försäljning, drabbar detta ansvar föreståndaren. {Stl § 25.
Ll § 11.

Straffet för oloflig utskänkning eller försäljning är böter från 8 till 800 kronor samt konfiskation af de drycker, som finnas hos den brottslige, dock endast intill en quantitet af 360 liter öl och 120 liter vin, mjöd eller cider. Konfiskation må ej ega rum, derest förseelsen endast består i öfverskridande af tiden eller deri att den, som har en begränsad rätt, öfverskrider denna genom att utskänka eller sälja till andra än honom är tillåtet. Böterna och värdet af konfiskerad gods tillfalla kommunernas kassor. {Stl § 26.
Ll § 16.

Förvärfvad rätt till utskänkning eller annan handel med ifrågavarande drycker förloras af den, som dömes för tjufnads- {Stl § 31.
Ll §§ 21, 22.

Förvärfvad rätt till utskänkning eller annan handel med ifrågavarande drycker förloras af den, som dömes för tjufnads- {Stl § 27.
Ll § 17.

brott, bedrägeri eller dermed likartad förbrytelse, och kan af domstol frändömas den, som tredje gången fälles till ansvar för oloflig utskänkning eller handel.

Stl § 28.) Utskänkning får ej ega rum till den, som redan är berusad,
Ll § 18.) eller till någon i så stor mängd, att han deraf kommer i berusadt tillstånd. Den, som är berusad, får ej utdrifvas (udkastes) från det hus, der han berusat sig; och särskildt ansvar är stadgadt, derest någon, som sälunda utdrifvits och öfverlemnats åt sig själf, deraf tager skada, såvidt gerningen icke i allmän lag är belagd med högre straff.

Stl § 29.) Å allmänt utskänkingsställe få barn ej uppehålla sig för
Ll § 19.) att förtära ifrågavarande drycker eller sådana till dem utskänkas.
Stl § 30.) Spel med kort, tärningar och dylikt å utskänkingsställe kunna
Ll § 20.) af polismyndighet förbjudas, då missbruk dermed eger rum.

Af en i Norge år 1896 på Stortingets begäran tillsatt komité har i februari 1898 afgifvits förslag till ny lagstiftning på ifrågavarande område.

Hvad som vid detta lagförslag främst uppmärksammas är, att den föreslagna nya lagen omfattar ej blott här ofvan nämnda drycker, utan äfven bränvin, i anledning hvaraf den jemväl fått titeln »Lov om salg og skjænkning af brændevin, öl, vin, frugtvin og mjöd». Denna sammanslagning af bränvin med de mindre alkoholhaltiga dryckerna har dock i själfva verket ej sträckt sig långt, ty lagförslaget handlar i 1 kap. med §§ 1—15 uteslutande om bränvin, i 2 kap. med §§ 16—30 allenast om utskänkning af öl, vin, fruktvin och mjöd och i 3 kap. med §§ 31—38 allenast om handel med (salg af) dessa sistnämnda drycker. 4—7 kap. med §§ 39—64 äro gemensamma för bränvin och öfriga drycker; men dessa kapitel innehålla hufvudsakligen allenast föreskrifter om äldre rättigheters inlösning samt ansvarsbestämmelser.

I förslaget finnas definitioner på hvad som förstås med vin och med fruktvin: vin är en af drufsajt genom alkoholisk jäsning tillverkad dryck och fruktvin är en af frukt-, bär- eller växtsajt

genom jäsning tillverkad dryck, som icke har mera än 12 viktprocent (15 volymprocent) alkoholhalt.

Rätten att meddela tillstånd till utskänkning eller annan försäljning af visst eller vissa slag af öl har borttagits och i stället stadgats, att tillstånd kan meddelas till utskänkning allenast af alkoholsvagt öl, hvarmed förstås öl, som innehåller mindre än $2\frac{1}{4}$ viktprocent alkohol. Utöfningen af sålunda beviljad rättighet är befriad från åtskilliga eljest gällande restriktioner.

För öfrigt innehåller lagförslaget inga viktigare förändringar beträffande nu ifrågavarande drycker. Den tid, för hvilken tillstånd må meddelas, kan vara antingen jemna år, högst 3, eller viss del af ett år, såsom i turisttiden eller badtiden, eller visst tillfälle. Vid tillståndets meddelande kan äfven bestämmas, att utskänkningen må försiggå allenast i vissa lokaler, att den ej får ske å vissa tider af dygnet, eller att varieté- och liknande prestationer icke må ega rum i utskänkingslokalen eller vissa delar af eller tillhörigheter till densamma o. s. v.

Danmark.

Den danska lagstiftningen i nu förevarande ämne återfinnes i »Lov om Haandværks- og Fabriksdrift samt Handel og Beværtning m. m.» den 29 december 1857 med tillägg den 23 maj 1873.

Lov § 30. Rätt att *annorledes än till förtäring på stället försälja* vin

§ 1. och maltdrycker tillkommer den, som förvärfvat rättighet att drifva handel. Sådan rättighet åter står i regel öppen för en

§ 2. hvar, som vinner burskap dertill (borgerskab i köpstäderna, näringsbevis på landet). Burskap, som meddelas i stad af magistrat och på landet af polismyndighet, kan icke förvärfvas af annan än den, som uppnått myndig ålder, råder öfver sig och sitt gods, ej blifvit dömd till förlust af ära eller till offentligt arbete eller står under tilltal för förbrytelse, som kan medföra sådant straff,

Tillæg § 1. samt, om han icke eger medborgarrätt, antingen förvärfvt försörjningsrätt i den kommun, i hvilken han vill nedsätta sig, eller stält säkerhet för att han och hans familj i händelse af behof annorstädes skola mottagas till försörjning.

Lov § 30. Burskap för drifvande af handel meddelas på grosshandel eller köpmanshandel eller detaljhandel.

§ 31. Grosshandlarne ega försälja varor partivis. I en särskild förteckning är angifvet hvad som af hvarje varuslag är att anse såsom parti; och är detta bestämdt för öl och porter på fastager till 1 tunna och på flaskor till 100 flaskor samt för vin till hela ankare eller 40 potter (1 pot = 0,9661 liter). Partigränsen tages dock ej hänsyn till, då varorna af grosshandlarne säljas till andra,

som dermed äro handelsberättigade; och grosshandlarne ega vidare rätt att afyttra en hvar varusort i qvantiteter till försäljningspris, icke understigande 20 kronor. Grosshandlarne få icke hålla öppen bod.

Under köpmanshandel, hvarpå i Köpenhamn icke meddelas § 32.
särskildt burskap, innefattas handel i såväl stort som smått.

Detaljhandlarne få förhandla varor i sådana partier, som § 33.
icke nå den för grosshandel utstakade gräns. De tillåtas icke § 34.
att hafva försäljning från andra ställen än från öppen butik, såvida de icke tillika ega rätt till grosshandel. Ej heller få de hafva butik på flere ställen inom samma kommun.

I köpstäderna kan på vinhandel meddelas särskildt borger- § 44.
skab, som gifver rätt till att förhandla med alla slags viner, brännvin, likörer, ättika och ölsorter såväl i stort som i smått. Den vinhandlare, som, på sätt nedan nämnes, vunnit rättighet till att hafva sittande gäster, kan icke tillika vinna något annat handelsborgerskab.

Likaså kan i köpstäderna eget borgerskab meddelas på hö- § 47.
karehandel. Dettas väsentliga föremål skall vara handel med lifsmedel af inhemsk produktion. Omfånget för handeln bestämmes genom en kommunal stadga. I denna stadga eger kommunalstyrelsen med Indenrigsministeriets samtycke tillstådja hökarne att utskänka öl och brännvin till förtäring på stället, men utan att hafva sittande gäster och utan att öfva något slags värds- husrörelse.

På landet få de, som erhållit näringsbevis såsom hökare, § 55.
till salu hålla jemväl öl.

För rättighet att bedriva *utskänkning till sittande gäster* § 58.
(holde Beværtning) erfordras i köpstäderna borgerskab antingen på värds-husrörelse eller på restauration eller konditori samt på landet kungligt tillstånd (Bevilling), som utfärdas genom Indenrigsministeriet. Rätt till beværtning kan icke meddelas någon, *Tillæg § 9.*
som undergått straff af fängelse vid vatten och bröd, vare sig för lösdrifveri eller bettlande eller för de i allmänna strafflagen nämnda förbrytelser.

Lov § 58. Borgerskab på sedvanlig vârdshusrörelse berättigar såväl till utskänkning för sittande gäster som till försäljning för afhemtning (ud af Huset) af inländskt öl och inländskt bränvin. Endast den, som vinner borgerskab på restauration, har rätt att på skylt och i offentliga kungörelser kalla sig restauratör. Borgerskab på konditori gifver rätt till utskänkning af alla slags dryckesvaror, derunder inbegripet te och kaffe, samt till försäljning af likörer, destillerade af drufbränvin, och choklad.

Tillæg § 9. Rättigheterna till beværtning i stad kunna, der så finnes lämpligt, af kommunalstyrelsen med Indenrigsministerens samtycke till antalet begränsas.

Lov § 58. Vinhandlare, bränvinsbrännare eller ölbryggare är ej tillåtet att hafva sittande gäster eller bedrifva någon som helst utskänkning till förtäring på stället. Rättighet härtill kan dock förvärfvas mot erläggande af samma betalning som för borgerskabet.

§ 59. Den, som vunnit borgerskab på gästgifveri (holde Herbergersted eller Kro), eger ej på sådan grund rätt att sälja drycker till afhemtning. På landet får sådan näring idkas endast efter kungligt tillstånd, som utfärdas genom Indenrigsministeriet och hvarvid tillika bestämmes omfånget af de rättigheter, hvilka skola vara dermed förbundna. Den, som förvärfvar tillståndet, har att lösa näringsbevis.

§ 61. Att förpläga (beværte) vid slutet bord och sända tillagad mat ut af huset anses som fri näring. Likaledes står det en hvar fritt att uthyra rum på vecka eller för längre tid samt för de sålunda inlogerade tillreda mat och dryckesvaror.

§ 63. Ingen må hafva flere än ett fast beværtningsställe. Försäljning till afhemtning må ske endast från det ställe, der beværtningen drifves, samt från upplagsstället, om detta icke är öppen butik.

§ 64. Beværtningsnäringarna kunna icke förenas med annan borgerlig näring. Dock kunna gästgifvarne vinna åtkomst till vissa näringar, deribland vinhandel och bryggeri, samt på landet tillika till köpmans- och hokarehandel. Köpmännen i köpstäderna kunna vinna borgerskab på vârdshusrörelse.

Straff för att utan rätt drifva en näring är bestämdt till böter, som vid tredje gången upprepad olofflig handelsrörelse kunna stiga till 200 kronor. De oloffligen till salu hållna varorna äro visserligen ej förbrutna, men den brottslige behåller icke fri dispositionsrätt öfver varorna, utan, derest han ej kan enas med en till handel med slika varor berättigad person om att öfverlåta varorna till denne, skola de säljas på offentlig auktion. § 75.

Äfven i Danmark har man varit betänkt på ändring af den nu gällande lagstiftningen i förevarande ämne. I sådant syfte hafva utarbetats förslag till två nya lagar med benämningar »Lov om Næringsdrift» och »Lov om Beværtning». Den första af dessa lagar, hvilken eger tillämpning allenast på sådan dryckeshandel som ej sker till förtäring på stället, innehåller inga väsentligare nyheter af större intresse och kan därför här förbigås; i den andra lagen deremot finnas åtskilliga stadganden, för hvilka här torde böra redogöras.

Sistnämnda lag omfattar de näringar, som bestå i beværtning och hvilka äro gästgifveri (Gæstgiveri, Krohold) och vårdshusrörelse (Værtshushold, Restauration). Förvärfvad rätt till gästgifveri medför rätt att herbergera och förpläga i köpstäderna alla och en hvar, på landet resande; rättighet till vårdshusrörelse gifver rätt att förpläga alla och en hvar. Den, som eger rätt till gästgifveri i köpstäder eller till vårdshusrörelse, må jemväl sälja tillredda matvaror och skattefritt öl till afhemtning. Utskänkning af vin och skattepliktigt öl (samt bränvin) är tillåtet ifrågavarande näringsidkare endast sådant uttryckligen medgifvits. Med vin förstås hvarje af druf-, frukt- eller växtsaft genom en jäsningsprocess tillverkad dryck, som innehåller alkohol.

Lagen skiljer i särskilda kapitel emellan beværtning med och beværtning utan nyssnämnda utskänkingsrätt.

Rörelse af förstnämnda slag må icke utöfvas utan särskildt tillstånd (Bevilling); och kommunala myndigheter ega magt i köpstäderna att begränsa rättigheternas antal och på landet att

hindra meddelande af sökt tillstånd. Tillstånd kan meddelas såväl fysiska personer som äfven aktiebolag, detta dock endast för begränsad tid, icke öfver 25 år. I öfrigt kan tiden för rättighetens bestånd bestämmas, men detta är ej nödvändigt. Tillstånd kan ej meddelas vanfrejdad eller den, som icke fyllt 30 år. Tillstånd kan äfven meddelas att förpläga vid sammankomster, till hvilka allmänheten eger tillträde mot eller utan betalning, såsom vid auktioner, fester, möten o. s. v., vidare att idka sådan rörelse ombord å passagerarefartyg samt att på landet utöfva värdshusrörelse för arbetare sålunda, att värdshusidkaren följer arbetarne, allt eftersom desse ombyta arbetsplats, t. ex. vid anläggning af jernvägar, landsvägar eller under andra liknande förhållanden (Marketenderi). Att uthyra rum för vecka eller längre tid och förpläga de sålunda inlogerade samt att förpläga en mindre och fast krets af gäster vid slutet bord (Familiebord) anses som fri näring. Tillstånd erfordras ej för rätt att hålla värdshusrörelse för arbetare i fabriker och å dylika arbetsställen, till hvilka tillträde icke står öppet för allmänheten, så framt rörelsen utöfvas af en utaf arbetsgifvaren antagen värd i eller från lokaler, öfver hvilka förfoganderätten uteslutande tillkommer arbetsgifvaren. Denna bestämmelse har äfven användning i fråga om bespisning af lärare och elever vid skolor. Tillstånd erfordras ej heller för förplägning utaf medlemmar af en förening, hvilken har sin väsentliga uppgift i annat än sådan förplägning, dock blott i fall rörelsen utöfvas af en utaf föreningen antagen värd i eller från lokaler, öfver hvilka föreningen uteslutande har förfoganderätt. Rätt till bevärtning af ifrågavarande slag är belagd med särskild afgift till kommunens kassa.

För utöfvande af beværtning utan rätt till utskänkning af bränvin, vin och skattepliktigt öl erfordras i köpstäderna borger-skab, på landet näringsbevis. Sådan rättighet kan förvärfvas endast af dem, som uppfylla ofvan nämnda betingelser samt dessutom genom visadt uppförande och sin ekonomiska ställning gifva trygghet för att rättigheten icke kommer att missbrukas till utskänkning af bränvin, vin och skattepliktigt öl. Utan till-

stånd kan denna rörelse utöfvas i s. k. hem för resande handtverksgesäller, sjöfolk, tjenstsökande och dermed likställda personer, så framt hemmet verkar i välgörande syfte utan afsedd ekonomisk vinst. Att sända tillagad mat ut af huset anses som fri näring. På landet kan meddelas tillåtelse att förpläga med mjölk, kaffe, te, choklad samt skattefritt öl och kolsyrade vatten, som icke innehålla annan tillsats än fruktsaft; sådan tillåtelse kan endast ges för kalenderåret och må icke förnyas, om den gifvit anledning till missbruk. Bagare äro berättigade att utskänka mjölk, kaffe, te, choklad och kolsyrade läskedrycker (Sodavand) till dem, som i butiken förtära bröd och bakelser.

Tyskland.

Bestämmelserna uti ifrågavarande hänseende innehållas i en sedan den 1 januari 1889 för hela tyska riket gällande »Gewerbeordnung», hvilken efter nämnda dag undergått åtskilliga ändringar, senast genom en lag den 26 juli 1897. I viss mån är det dock öfverlätet åt de särskilda staterna att reglera ifrågavarande förhållanden.

G. O. § 2. Lagen, hvars bestämmelser gälla lika för land och stad, skiljer mellan tre slag af näringar: 1) stående näring (stehendes Gewerbe), som drifves inom ett bestämdt distrikt (Gemeindebezirk), 2) näring, som utöfvas under kringfarande från gård till gård utom det distrikt, der näringsidkaren är bosatt (Gewerbebetrieb im Umherziehen, Hausiergewerbe eller Wandergewerbe), och 3) näring, som utöfvas å marknader (Marktverkehr).

§ 33. Den, som vill såsom *stående näring* i en för allmänheten tillgänglig lokal bedriva *utskänkning*, d. v. s. försäljning till föräring på stället, af drycker, vare sig att dessa innehålla alkohol eller icke (Schankgewerbe eller Schankwirtschaft), skall derå söka och erhålla särskildt tillstånd, som meddelas af viss embetsmyndighet, olika för de särskilda staterna, sedan ortens polis- och kommunala myndigheter blifvit hörda. Sådant tillstånd erfordras jemväl för hållande af gästgifveri (Gastwirtschaft), hvarmed förstås den rörelse, som afser att för kortare tid mot betalning herbergera främmande personer; men med erhållet tillstånd att idka gästgifverirörelse följer, derest annat ej särskildt bestämts, rätt till utskänkning af ifrågavarande drycker.

Undantag från hufvudregeln synes, enligt särskilda domar, gälla för bryggare, åtminstone i vissa landsdelar, sålunda att de äro berättigade utan tillstånd att i sina lagerkällare utskänka af sina egna tillverkningar.

Tillstånd meddelas utan begränsning i anseende till tiden § 40.
och gäller för innehafvarens lifstid samt kan efter dennes död § 46.
få begagnas af hans enka under hennes enkostånd eller af hans minderåriga arfvingar, derest för rörelsen antages ställföreträdare, som icke af en eller annan grund är obehörig att sjelf drifva sådan rörelse.

Tillstånd kan endast vägras, om emot sökanden förekomma § 33.
sådana omständigheter, som berättiga till det antagande, att han skall missbruka sin rörelse till befrämjande af omätlighet (Völlerei), förbjudna spel, döljande af tjufgods (Hehlerei) eller osedlighet, äfvensom i fall den för rörelsen afsedda lokal skulle anses olämplig till följd af dess beskaffenhet eller läge. I fråga om sökandens person är det ej af nöden, att han förut gjort sig skyldig till någon af omnämnda förseelser, utan det kan vara helt andra förhållanden, som gifva vid handen, att fara för missbruk förefinnes. Hvad lokalen angår, kunna fordringarna vara olika i de särskilda staterna. I Preussen lägges mycken vikt vid lokalernas sundhet; och det fordras vidare, bland annat, att de skola vara belägna vid allmänna vägar med tillträde från dessa, i stad icke vid obelysta gator, och att de ej få ligga i omedelbar närhet af kyrka, prestgård, skola eller sjukhus.

Men förutom dessa fall, då tillstånd skall vägras, är det medgifvet de särskilda staternas regeringar att stadga, att tillståndet göres beroende deraf att det påvisas ett för handen varande behof af den ifrågasatta rörelsen. Detta kan, såvidt ifrågavarande drycker angår, stadgas beträffande vårdshusrörelse eller utskänkning af vin, öl eller andra alkoholhaltiga drycker, som ej äro att anse såsom bränvin eller spiritus, för kommuner (Ortschaften) med mindre än 15,000 invånare äfvensom för större kommuner, för hvilka sådant bestämnes genom särskilda dessa kommuners beslut (Ortsstatut).

Af denna befogenhet hafva samtliga tyska stater med undantag af Hamburg och Bremen begagnat sig.

De sålunda gifna bestämmelserna i Gewerbeordnung eller särskilda förordningar ega jemväl tillämpning på föreningar, hvilka hafva till uteslutande eller hufvudsakligt ändamål gemensamt inköp af lifsförnödenheter (Lebens- und Wirtschaftsbedürfnissen) i parti och deras afsättning i minut, äfven när afsättningen är inskränkt till resp. förenings medlemmar; och de särskilda staternas regeringar ega befogenhet stadga, att bestämmelserna utom dem, som angå påvisande af ett förefintligt behof, skola finna användning äfven på föreningar af andra slag.

Då i den svenska lagstiftningen alldeles saknas lagbestämmelser i detta hänseende, torde vara af intresse att återgifva de motiv, som ligga till grund för detta den tyska lagens stadgande. I motiven yttras:

»Ofta har visat sig sträfvande att genom bildande af konsumtions- och andra föreningar, hvilka till sina medlemmar utskänka eller i små quantiteter utlemna alkoholhaltiga drycker, kringgå lagens stadganden om bedrivande af gästgifverirörelse och minuthandel med bränvin. I några delar af preussiska monarkien, särskildt i provinsen Schlesien, i Rhenprovinsen, Westfalen och Hessen-Nassau, liksom i Elsass-Lothringen och i några delar af konungariket Sachsen har detta kringgående antagit ett betydligt omfång. Det icke blott förekommer ofta, att bestående konsumtionsföreningar bedriva en vidsträckt minuthandel med spritdrycker samt oberoende af hvarje pröfning om rörelsens behöflighet och utan hinder af hvarje inskränkning eller kontroll, särskildt i fråga om de tider, då rörelsen hålles öppen, inrätta försäljning af dessa drycker till förtäring på stället, utan det grundas äfven nya konsumtionsföreningar allenast för sådant ändamål. I talrika fall sker detta på så sätt, att en person, hvilken vägrats koncession till drifvande af utskänkningsrörelse, med andras hjälp grundar en konsumtionsförening och låter ställa sig själf såsom föreningens förvaltare eller lagerhållare. Det har förekommit fall, då för skens skull stiftats stadgar för en kon-

sumtionsförening till inköp och försäljning af alla slags lifsmedel, medan det i verkligheten uteslutande eller hufvudsakligen varit fråga om inköp och försäljning af spritdrycker. Förvärfvande af medlemskap i föreningen har dervid på hvarje möjligt sätt underlättats. I försäljningslokalen inlades en bok eller allenast ett ark papper; och alla personer, som beträdde lokalen för inköp eller förtäring af spirituosa, förpligtade sig i enlighet med föreningens stadgar genom sin namnunderskrift till erläggande af en ringa inträdesafgift, hvarigenom de fornnelt blefvo medlemmar af föreningen. Betalning af inträdesafgiften följde ofta blott ofullständigt eller på det sätt, att lagerhållaren utaf en del af de till inköp af spirituosa erlagda penningarne gjorde sig betald för hvad han utlemnade och godtskref den öfverskjutande delen på inträdesafgiften. Andra bidrag för insamlande af rörelsekapital utkräfdes icke af de på sådant sätt vunna medlemmarne, och dessa fingo sig ej heller tillgodoräknade eller påfordrade några vinstandelar. I regeln inskränkte sig detta slags konsuntionsföreningar icke till att utlemna spritdrycker till sina medlemmar, utan i förlitande på kundernas tystlåtenhet och på svårigheten för polismyndigheten att öfva kontroll lemnades spritdrycker åt en hvar, som i försäljningslokalen begärde sådana.»

I fråga om utöfningen af utskänkningsrörelse meddela polismyndigheterna närmare föreskrifter. Sålunda föreskrifves t. ex. att gäster icke få uppehålla sig i utskänkningslokalen efter viss tid å dygnet, att alkoholhaltiga drycker icke få utskänkas åt notoriska drinkare eller dessa ens vistas i utskänkningslokalen o. s. v.

Den såsom stående näring bedrifna egentliga *handeln*, d. v. s. försäljningen för afhemtning (Verkauf über die Strasse), med ifrågavarande drycker, hvilken kan idkas i sammanhang med annan handel, är icke bunden vid andra inskränkningar än dem, som i allmänhet gälla för utöfningen af en stående näring, nämligen att vid rörelsens öppnande derom lemna anmälan till viss myndighet.

§ 14.

Minuthandel (Kleinhandel) med öl kan dock förbjudas den, som vid sådan rörelsens utöfvande upprepade gånger bestraffats

§ 35.

för oloflig utskänkning. Sådant förbud meddelas af viss embetsmyndighet, olika för de särskilda staterna. Då förbud meddelats, fordras särskild tillåtelse till rörelsens återupptagande; och sådan tillåtelse får icke lemnas förr än ett år förflutit, sedan förbudet trädde i kraft. Säkild anmälan om återupptagandet skall jemväl göras.

Det synes ej fullt klart, hvad som menas med minuthandel. Enligt åtskilliga domar och tyska författare anses såsom minuthandel med öl såväl försäljning på butelj eller krus (Flaschenbier) som äfven försäljning för afhemtning från fat i små kvantiteter; och detta sistnämnda begrepp är olika i olika stater; så t. ex. räknas i de gammalpreussiska provinserna till minuthandel försäljning af drycker i laggkärl af trä om mindre än $\frac{1}{2}$ ankare eller 17,2 liter; i Sachsen är gränsen för minuthandeln bestämd till 33 $\frac{1}{2}$ liter, i Bayern och Würtemberg till 2 liter och i Baden till 1 liter.

§§ 42, 42 a. Med utöfningen af handeln såsom stående näring följer jemväl rätt att inom det distrikt, der handeln idkas, kringföra ifrågavarande drycker för försäljning i fat och på buteljer äfvensom § 42 b. att efter beställning kringföra utom distriktet. Sådan kringföring kan dock göras beroende på särskildt tillstånd.

§ 55. Kringföring utom det distrikt, der man är bosatt, för försäljning utan förutgången beställning, den egentliga *kringföringen*, § 56. är deremot förbjuden beträffande alkoholhaltiga drycker (geistige Getränke), hvartill i detta fall enligt meddelade domar räknas alla drycker, som innehålla alkohol, utan afseende å deras jäsningsgrad eller alkoholhalt. Tillåtelse till sådan kringföring kan dock meddelas af ortens polismyndighet i fall af särskildt behof.

För kringföringen af andra drycker gälla de allmänna bestämmelserna om kringföring af varor. Den, som vill på så sätt drifva en näring, skall af viss myndighet utverka sig tillståndsbevis (Wandergewerbeschein), hvilket endast under vissa i lagen § 57. angifna fall kan vägras. Beviset gäller för ett kalenderår och § 60. skall af innehafvaren medföras samt på anfordran uppvisas för § 60 c. ortsmyndigheterna. Kringföringen får i regel ej ske på sön- och § 55 a.

helgedagar, och för det fall att den utöfvas genom minderåriga § 60 b.
kunna särskilda inskränkande bestämmelser meddelas.

Försäljning å *marknader* är förbjuden beträffande drycker, § 66.
som innehålla alkohol. Utskänkning af sådana kan dock tillåtas § 67.
af ortens polismyndighet. Beträffande andra drycker gälla inga
inskränkande bestämmelser.

Straffet för öfverträdelse är bestämdt till böter eller, i händelse af oförmåga att gälda sådana, fängelse.

Bihang till historiken.

Jemförande tablå öfver de under senare
tid utkomna författningar om försäljning
af vin och maltdrycker m. m.

**Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning, angående vilkoren för försäljning, till
förtäring på stället, af vin, öl, kaffe, eller andra icke spirituösa drycker;
Gifven Stockholms Slott den 7 December 1866.**

Vi CARL, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: att, sedan tid efter annan fråga uppstått om hvad som erfordrades för vinnande af behörighet att till förtäring på stället, utan samband med rättighet till utskänkning af bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, mot betalning hålla allmänheten tillhanda vin, öl, dricka, porter, kokadt kaffe, thé och chocolate, eller andra icke spirituösa drycker, samt af flera till Oss inkomna mål sig visat, att inom olika delar af landet skiljaktiga åsigter i detta hänseende gjort sig gällande, hafve Vi, som ansett det vara af vikt att denna angelägenhet genom meddelande af allmänna föreskrifter i ämnet varder sålunda ordnad, att utvägen till försörjning genom bedrifvandet af en i och för sig oskadlig rörelse icke inskränkes mera, än som erfordras för betryggande mot dess missbruk, och förekommande, så vidt ske kan, af sådane oordningar, som flerstädes egt rum å ställen, hvilka för dylik rörelse hållits för allmänheten öppna, funnit godt att uti detta ämne förordna, som följer:

Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse,
angående ändringar i nådiga Förordningen den 7 December 1866 rörande villkoren för försäljning, till förtäring på stället, af vin, öl, kaffe eller andra icke spirituösa drycker; Gifven Stockholms Slott den 22 Augusti 1871.

Vi CARL, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att, sedan Riksdagen, uti underdånig skrifvelse den 18 sistlidne Maj, hemställt om förändring i uppgifna afseenden af bestämmelserna i § 10, momentet 2, uti nådiga Förordningen den 7 December 1866, angående villkoren för försäljning, till förtäring på stället, af vin, öl, kaffe eller andra icke spirituösa drycker; samt Vårt och Rikets Commerce-Collegium blifvit i ärendet hört; så hafve Vi, som ansett momentet 1 af nyssnämnda §, såsom endast innehållande ett numera icke behöfligt öfvergångsstadgande, kunna ur Författningen uteslutas, men deremot de af Oss uti nådigt Bref till Styrelsen för statens jernvägstrafik den 8 Mars 1867 meddelade undantagsbestämmelser i afseende å försäljning af ifrågavarande drycker å restaurationerna vid statens jernvägsstationer lämpligen böra i Författningen inflyta, funnit godt att, med bifall till Riksdagens hemställan i vissa delar och med vidtagande utaf deraf föranledda

Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse,
angående ändring af de genom nådiga Förordningen den 7 December 1866, sådan den lyder genom nådiga Kungörelsen den 22 Augusti 1871, bestämda villkor för försäljning af maldrycker till förtäring på stället; Gifven Stockholms Slott den 22 Februari 1873.

Vi OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: Uti underdånig skrifvelse den 22 April 1872 har Riksdagen hemställt om inskränkning i den hittills medgifna rättighet för en hvar, som eger god frejd, att efter föregående anmälan hos vederbörande myndighet till förtäring på stället försälja öl, dricka, porter, kokadt kaffe, thé och chokolade eller andra icke spirituösa drycker med undantag af vin. Efter det Vårt och Rikets Commerce-Collegium jemte samtliga Våre Befallningshafvande i anledning af omförmälda framställning blifvit hörde och underdåniga utlåtan den afgifvit, hafve Vi tagit detta ärende i nådigt öfvervägande samt dervid, enär skadliga verkningar af ifrågavarande rättighet, så vidt den endast afser kaffe, thé, chokolade och andra icke spirituösa drycker, med undantag af maldrycker, icke försports, icke heller aktat nödigt att i samma, på den allmänna näringsfriheten grundade rättighet stadga inskränkning; hvaremot och då den oinskränkta rättigheten att till förtäring

1.

§ 1.

Vill någon, till förtäring på stället, vare sig med eller utan mat, men utan samband med rättighet till utskänkning af bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, mot betalning hålla allmänheten tillhanda öl, dricka, porter, kokadt kaffe, thé och chocolate, eller andra icke spirituösa drycker, med undantag af vin, göra skriftlig anmälan derom, på landet hos Kommunal-Nämndens Ordförande och Länsman i orten, samt i stad hos Magistraten, med bifogande af betyg om god frejd samt uppgift på det ställe, der försäljningen skall ega rum. Öfver gjord anmälan bör meddelas bevis af Kommunal-Nämnds Ordförande utan lösen, samt af Länsman eller Magistrat emot den lösen, som för bevis öfver ingifna handlingar i allmänhet stadgad är.

Önskar den, som icke har god frejd, att idka sådan försäljning, hvarom nu är nämnt, har Vår Befallningshafvande att på ansökan derom, efter Kommunal-Nämndens eller Magistratens hörande, pröfva huruvida försäljningsrätt ändock medgifvas må eller ej.

Vill någon, till förtäring på stället, vare sig i förening med mat eller någon af här förut omförmälda drycker, eller eljest försälja vin af inhemsk eller utländsk tillverkning, gifve in ansökan derom, på landet till Kommunal-Nämnden i orten och i stad till Magistraten, med bifogande, såsom förut är sagdt, af betyg om god frejd samt uppgift på det ställe, der försäljningen skall ega rum. Kommunal-Nämnden eller Magistraten insände skyndsamt ansökningen till Vår Befallningshafvande jemte eget utlåtande, huruvida sökanden gjort sig känd för sedlighet och ordentlighet samt i öfrigt, och med hänsyn jemväl till rörelsens omfattning, kan anses lämplig att försäljningen förestå; hvarefter Vår Befallningshafvande meddelar sitt beslut, om ansökningen bifalles eller icke.

Hvad härofvän är stadgadt, skall iakttagas hvarje gång försäljningsställe ombytes.

2.

förändringar jemväl i andra delar af Författningen, i nåder förordna, att 1 § sista momentet, 3 § sista momentet samt 10 § af ifrågavarande Förordning hädanefter skola hafva följande förändrade lydelse:

3.

på stället mot betalning hålla allmänheten till handa maltdrycker föranledt betänkliga oordningar, Vi ansett sådana lämpligen böra för framtiden förebyggas dymedelst, att å sist omnämnda drycker, de der, i likhet med vin, innehålla alkohol och njutna i större mängd kunna verka rusgifvande, uti ifrågavarande afseende tillämpas enahanda föreskrifter, som angående vin nu gälla. Till följd deraf hafve Vi funnit godt att, med ändring af hvad nådiga Förordningen i ämnet den 7 December 1866, sådan den lyder genom nådiga Kungörelsen den 22 Augusti 1871, innehåller häremot stridande, i nåder förordna, som följer:

I fråga om förvärfvande och utöfvande af rättighet att till förtäring på stället, vare sig med eller utan mat, men utan samband med rättighet till utskänkning af bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, mot betalning hålla allmänheten till handa öl, dricka, porter eller andra maltdrycker skall hädanefter gälla hvad i nämnda hänseende är om vin stadgadt;

1.

Vid marknad må sådan försäljning, hvarom i denna förordning är fråga, icke idkas af annan än å marknadsstället bosatt person, som till dylik försäljning derstädes eljest är berättigad, med mindre vederbörande Vår Befallningshafvande till försäljningen lemnat tillstånd.

§ 2.

Beträdes någon med sådan försäljning, som förut är nämnd, utan att hafva derom gjort anmälan eller dertill erhållit tillstånd på sätt i § 1 sägs, böte, för hvarje gång han för sådan förseelse åtalas och dömes skyldig, från och med Fem till och med Tjugu Riksdaler.

Beträdes någon, hvilken idkar sådan försäljning, som i denna Förordning afses, med oloflig försäljning af bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, dömes, utom till ansvar härför enligt lag, sin försäljningsrätt efter denna Förordning förlustig.

§ 3.

Visa sig oordningar å försäljningsstället eller bedrifves derstädes osedlighet, och sådant, oaktadt skedd erinran från Kommunal-Nämnd, Länsman eller Magistrat, fortfar, så att rörelsens innehafvare anses icke vara lämplig att densamma vidare förestå, då eger Kommunal-Nämnd eller Magistrat att förbjuda rörelsens fortsatta bedrifvande. Beslutet härom gånge genast i verkställighet, men skall sednast inom åtta dagar underställas Vår Befallningshafvandes pröfning.

Sådant förbud, som nu är nämndt, må ock omedelbarligen meddelas af Vår Befallningshafvande, sedan försäljningsrättens innehafvare äfvensom Kommunal-Nämnden eller Magistraten blifvit hörda.

Den, som sålunda blifvit genom laga kraftegende beslut förbjuden att rörelsen fortsätta eller jemlikt § 2 dömd sin försäljningsrätt förlustig, vare sedermera ej tillåtet att, utan efter erhållet särskildt tillstånd i den ordning, som uti § 1 mom. 3 föreskrifves, utöfva sådan näring, som i denna Förordning omförmäles; Och må sådant tillstånd ej medgifvas innan ett år förflutit sedan förbudet honom delgafs eller beslutet om försäljningsrättens förlust vann laga kraft.

Förekomma oordningar å försäljningsställe vid marknad å landet, må, derest de fortfara oaktadt skedd erinran från der tjenstgörande kronobetjent, denne omedelbarligen förbjuda försäljningens fortsättande vid marknadstillfället.

2.

Vid marknad och kungjord allmän torgdag, vare sig i stad eller å landet, så ock vid vapenöfningsmöte å landet, må sådan försäljning, hvarom i denna Förordning är fråga, icke idkas af annan än å stället bosatt person, som till dylik försäljning derstädes eljest är berättigad, med mindre vederbörande Vår Befallningshafvande till försäljningen lemnat tillstånd.

3.

Förekomma oordningar å försäljningsställe på landet vid marknad, kungjord allmän torgdag eller vapenöfningsmöte, må, derest de fortfara oakadt skedd erinran från der tjenst-

1.

§ 4.

Förbud mot rörelsens fortsatta bedrifvande och påföljd af försäljningsrättens förlust, hvarom i §§ 2 och 3 förmåles, gälle, då de drabba man, äfven för hustrun och tvärtom, så länge de lefva i äktenskap tillsammans.

§ 5.

Fortsätter någon sin rörelse, sedan förbud derfor jemlikt § 3 blifvit honom delgifvet eller han blifvit af domstol dömd sin försäljningsrätt förlustig, böte dubbelt emot hvad i § 2 sagdt är.

§ 6.

Försäljning enligt denna Förordning må i allmänhet ej ega rum under tiden från klockan Tiö på aftonen till klockan Fem på morgonen; egande dock Vår Befallningshafvande, der särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning, att, efter Kommunalstämmas eller Magistrats hörande, derom förordna.

Sådan försäljning vare icke heller tillåten å sön- och helgedag under det allmän Gudstjenst i Församlingens kyrka hålles.

Sker försäljning å tid på dygnet, då densamma icke är tillåten, dömes till böter enligt § 2.

§ 7.

Under Gudstjenst skall försäljningsrummet alltid vara tillstängdt.

Då försäljning sker, får dörren till försäljningsrummet icke vara läst.

Der försäljning idkas, skall vara anbragt skylt eller tydligt anslag, som rörelsen utvisar.

Bryter någon mot hvad i denna § är stadgadt, vare för hvarje sådan lagöfverträdelse förfallen till böter af Fem Riksdaler.

§ 8.

Hvad enligt denna Förordning tillhör Magistrats handläggning, tillkommer Poliskammare i de städer, der sådana finnas, och i städer, som ej hafva Magistrat, der tillsatt särskild Styrelse.

2.

görande kronobetjent, denne omedelbarligen förbjuda och, om förhållandet sådant påkallar, förhindra försäljningens fortsättande vid tillfället.

3.

1.

§ 9.

Om böters förvandling och fördelning, om rätt att verkställa åtal för öfverträdelse af denna Förordning, om öfvervakande i öfrigt af Författningens efterlefnad, samt om Domstol, der öfverträdelser af densamma skola åtalas, lände till efterrättelse hvad uti gällande Förordning angående villkoren för försäljning af bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker är eller varder stadgadt.

§ 10.

De, som för närvarande idka sådan försäljning, som i denna Förordning afses, skola, såvida de vilja med försäljningen fortfara, inom tre månader från Förordningens kungörande göra anmälan om eller utverka sig tillstånd till rörelsens bedrifvande på sätt i § 1 föreskrifves; börande Våre Befallningshafvande genom allmän kungörelse, hvar inom sitt län, härom vederbörande erinra.

Denna Förordning har icke tillämpning på gästgifvare och ej heller på dem, som utomhus, vare sig medelst kringbärande eller från bord eller eljest i mindre omfattning, idka försäljning af icke spirituösa drycker utom vin; och skall icke heller gälla för Stockholm, utan eger Öfver-Ståthållare-Embetet, med iakttagande deraf att försäljning till förtäring på stället af icke spirituösa drycker, om hvilka i denna Författning är fråga, må i hufvudstaden idkas endast efter dertill erhållet tillstånd, i öfrigt, med ledning af grunderna för denna Förordning, meddela de närmare bestämmelser i ämnet, som kunna anses erforderliga.

2.

3.

10 §.

Denna Förordning har icke tillämpning på gästgifvare vid dem i sådan egenskap tillkommande försäljningsrätt och ej heller i allmänhet på dem, som utomhus, i *mindre* omfattning, vare sig medelst kringbärande eller från bord eller eljest idka försäljning af de i § 1 afsedda icke spirituösa drycker utom vin; dock att sådan försäljning, vid bot, som i § 2 stadgas, icke må å landet vid marknad, kungjord allmän torgdag eller vapenöfningsmöte utöfvas af annan, än den som är å stället bosatt eller ock innehar den vidsträcktare försäljningsrätt, hvarom i 1 § sista momentet sägs, samt att hvad i 3 § sista momentet är till förekommande af oordningar stadgad, skall jemväl i afseende å försäljning i mindre omfattning utomhus å landet vid ofvan omförmälda tillfällen lända till efterrättelse.

Förordningen skall icke heller gälla för Stockholm, utan eger Öfver-ståthållare-embetet, med iakttagande deraf, att försäljning till förtäring på stället af icke spirituösa drycker, om hvilka i denna Författning är fråga, må i hufvudstaden idkas endast efter dertill

dock att härigenom någon inskränkning icke sker uti den i allmänhet medgifna rättigheten att utomhus i *mindre* omfattning, vare sig medelst kringbärande eller från bord eller eljest försälja maltdrycker.

1.

Det alle, som vederbör, hafve sig hörsamligen att efterrätta. Till ytter-
mera visso hafve Vi detta med Egen hand underskrifvit och med Vårt Kongl.
Sigill bekräfta låtit. Stockholms Slott den 7 December 1866.

CARL
(L. S.)

G. Lagerstråle.

2.

erhållet tillstånd, i öfrigt, med ledning af grunderna för denna Förordning, meddela de närmare bestämmelser i ämnet, som kunna anses erforderliga. *Likaledes skall Styrelsen för statens jernvägstrafik ega att, med ledning af denna Författnings grunder, meddela och tillämpa de närmare bestämmelser i afseende å försäljning utaf omförmälda drycker inom jernvägens område vid statens jernvägsstationer, som kunna af Styrelsen anses erforderliga.**

Det alle, som vederbör, hafve sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med Egen hand underskrifvit och med Vårt Kongl. Sigill bekräfta låtit. Stockholms Slott den 22 Augusti 1871.

CARL
(L. S.)

Axel Bergström.

3.

De, som för närvarande ega att annorledes än i den mindre omfattning, som nyss är sagd, idka sådan försäljning, som i denna Kungörelse afses, skola, så vida de vilja med försäljningen fortfara, före utgången af innevarande år utverka sig behörigt tillstånd till rörelsens bedrifvande på sätt och i den ordning, som, i fråga om rättigheten att till förtäring på stället försälja vin, är stadgadt; börande Våre Befallningshafvande genom allmän kungörelse, hvar inom sitt län, härom vederbörande erinra.

Det alle, som vederbör, hafve sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kongl. Sigill bekräfta låtit. Stockholms Slott den 22 Februari 1873.

OSCAR
(L. S.)

Axel Bergström.

* infördt genom K. Br. den 8 mars 1867.

Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Förordning, angående villkoren för försäljning, till förtäring på stället, af vin, maltdrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker; Gifven Stockholms Slott den 18 September 1874.

Vi OSCAR, med Guds Nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: att enär erfarenheten ådagalagt behovet af tillägg och förändringar i lagstiftningen angående villkoren för försäljning, till förtäring på stället, af vin, maltdrycker, kokadt kaffe, thé och chokolade samt andra tillagade, icke spirituösa drycker, Vi, efter att hafva inhemtat Riksdagens yttrande i ämnet, funnit godt att, med upphäfvande af nådiga Förordningen den 7 December 1866 samt nådiga Kungörelserna den 22 Augusti 1871 och den 22 Februari 1873, i nåder förordna som följer:

§ 1.

1. *Den, som förvärfvat rättighet till utskänkning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, vare ock berättigad att, utan särskildt tillstånd, försälja vin, maltdrycker, kokadt kaffe, thé och chokolade samt andra tillagade, icke spirituösa drycker att på stället förtäras.*

2. *Vunnen rättighet att till förtäring på stället försälja vin skall anses jemväl innefatta befogenhet att på enahanda sätt försälja malt- och andra icke spirituösa drycker.*

Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse, angående utskänkning af maldrycker vid enskild jernvägsstation på landet; Gifven Stockholms Slott den 31 December 1875.

Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse, om vissa ändringar i nådiga förordningen den 18 September 1874, angående villkoren för försäljning, till förtäring på stället, af vin, maldrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker; gifven Stockholms Slott den 30 November 1876.

Vi OSCAR, med Guds Nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att, med anledning af gjord underdånig framställning och efter inhemtande af Våre vederbörande Befallningshafvandes underdåniga utlåtanden, Vi funnit godt i nåder förklara, att

Vi OSCAR, med Guds Nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att, med anledning af Riksdagens hos Oss gjorda underdåniga framställning och efter inhemtande af Våre Befallningshafvandes i samtliga länen underdåniga utlåtanden i ämnet, Vi funnit godt i nåder förordna, att § 9, § 11 mom. 1 och 3, § 13 mom. 4, § 16 mom. 5, § 20 och § 21 mom. 1 af Vår den 18 September 1874 utfärdade förnyade nådiga förordning, angående villkoren för försäljning, till förtäring på stället, af vin, maldrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker, skola hafva följande förändrade lydelse:

4.

3. *Förvärfvandet af rättighet att till förtäring på stället försälja maltdrycker medför rätt att, utan särskildt tillstånd, på enahanda sätt försälja andra icke spirituösa drycker, med undantag af vin.*

§ 2.

1. Den, som, utan att ega rätt till utskänkning af brännvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, vill, i sammanhang med värdshusrörelse, vid måltider hålla spisande gäster till handa vin eller maltdrycker, göra skriftligen derom ansökan, på landet hos Kommunalnämnden i orten och i stad hos Magistraten, samt foga vid ansökningen betyg om god frejd och uppgift å det ställe, der utskänkningen skall ega rum. Kommunalnämnden eller Magistraten insände skyndsamt ansökningen till Vår Befallningshafvande jemte eget utlåtande, huruvida sökanden gjort sig känd för sedlighet och ordentlighet samt i öfrigt och med afseende jemväl å rörelsens omfattning kan anses lämplig att utskänkningen förestå. Vår Befallningshafvande meddele der- efter beslut, om ansökningen bifalles eller icke. Hvad sålunda är stadgadt skall iakttagas hvarje gång utskänkingsställe ombytes.

2. Tillåtelse till sådan utskänkning, som i mom. 1 afses, må endast meddelas tillsvidare och så länge Vår Befallningshafvande icke finner skäl återkalla den gifna tillåtelsen. Underrättelse om beslut, hvarigenom utskänk- ningsrätt medgifvits, skall genom Vår Befallningshafvandes försorg meddelas vederbörande Magistrat eller Kommunalnämnd och länsman. Finner Vår Be- fallningshafvande skäl återkalla den gifna tillåtelsen, underrättas jemväl derom Magistraten eller Kommunalnämnden och länsmannen i orten.

3. Öfver Vår Befallningshafvandes beslut, hvarigenom ansökning af ifrågavarande beskaflenhet afslås eller meddeladt tillstånd återkallas, må klagan ej föras.

§ 3.

Rättighet att annorlunda eller i vidsträcktare omfattning, än i § 2 mom. 1 sägs, dock utan samband med utskänkning af brännvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, till förtäring på stället tillhandahålla allmänheten vin eller maltdrycker må ock, med de undantag och inskränkningar, hvilka här nedan stadgas, kunna af Våre Befallningshafvande, hvarje gång för högst tre år, beviljas; skolande i detta fall försäljningsåret räknas i stad från den 1 Oktober och å landet från den 1 November.

§ 4.

1. I stad skall Magistraten hvarje år inom första hälften af April månad för Vår Befallningshafvande uppgifva de personer, hvilka rättighet till sådan rörelse, som i § 3 sägs, blifvit förlånad för tid, som före ingången af nästföljande försäljningsår icke tilländalöper.

5.

6.

4.

2. I sammanhang dermed, och sedan Stadsfullmäktige eller, der sådana ej finnas, allmän rådstuga blifvit hörd, skall Magistraten till Vår Befallningshafvande afgifva utlåtande, huruvida derjemte rättighet att då idka sådan utskänkning af vin eller maltdrycker, som i § 3 sägs, må andra personer meddelas och, i sådant fall, föreslå utskänkingsställes antal, äfvensom i hvilken trakt af staden hvarje utskänkingsställe finnas må, i fall föreskrift jemväl i sistnämnda afseende anses nödig.

3. Vår Befallningshafvande fatte derefter beslut i ämnet och gifve det Magistraten tillkänna; dock må ej mot både Magistratens och Stadsfullmäktiges eller allmän rådstugas afstyrkande beslutas, att näringsidkare enligt mom. 2 antagas skola, ej heller sådana näringsidkares antal bestämmas högre än det, hvarom Magistraten och Stadsfullmäktige eller allmän rådstuga äro ense, eller, i händelse af skiljaktiga meningar, någondera tillstyrkt.

§ 5.

1. Vill någon i socken på landet väcka fråga, att sådan utskänkning af vin eller maltdrycker, som i § 3 sägs, må inom socknen idkas eller att, utöfver redan tillåtna utskänkingsställen af omförmälda beskaffenhet, nya sådana må inrättas, göre derom framställning hos Kommunalnämndens ordförande inom första hälften af Mars månad det år, utskänkningen skall börja. Kommunalnämnden skall deröfver innan slutet af samma månad afgifva yttrande och deri, om bifall till utskänkningen tillstyrkes, utsätta den eller de trakter, hvarinom utskänkingsställena må vara belägna, hvarefter yttrandet öfverlemnas till ordföranden i Kommunalstämman. Denne inhemte, innan April månads utgång, på Kommunalstämma, som blifvit två Söndagar å rad pålyst, socknemännens utlåtande i ämnet. Var der framställningen af både Kommunalnämnd och Kommunalstämma ogillad, anses frågan förfallen och må ej utom i det fall, hvarom härnadan i mom. 2 sägs, ånyo väckas förr än i första hälften af Mars månad tredje året efter det, då dylik framställning ogillad blef. Har åter endera eller båda tillstyrkt bifall, sände ordföranden i Kommunalstämman, inom tre veckor från det stämman hållits, det dervid förda protokoll och Kommunalnämndens yttrande, jemte eget utlåtande, till Vår Befallningshafvande. Derefter fatte Vår Befallningshafvande beslut; dock må ej utskänkingsidkares antal bestämmas högre, än det, som af Kommunalnämnd och Kommunalstämma eller, om de ej äro ense, af någondera blifvit tillstyrkt.

2. Derest beviljad rättighet att i den ordning, som i § 3 sägs, inom socken å landet utskänka vin eller maltdrycker var der uppsagd eller förverkad eller af annan anledning upphör under den tid, hvar under framställning om inrättande af nya utskänkingsställen inom socknen icke i allmänhet är tillåten, må fråga om beviljande af ny utskänkingsrätt i den upphörda ställe väckas å tid och behandlas på sätt, mom. 1 bestämmer.

5.

6.

4.

§ 6.

1. Så snart Vår Befallningshafvandes enligt § 4 eller § 5 fattade beslut blifvit vederbörande Magistrat eller Kommunalnämnd tillkännagifvet, låte, derest till följd af samma beslut nya utskänkningsrättigheter komma att beviljas, Magistraten eller Kommunalnämnden på öfligt sätt allmänneligen kungöra, att de, som önska att för den af Vår Befallningshafvande bestämda tid af högst tre år förvärfva någon af ifrågavarande rättigheter, ega att, i stad före Juli och å landet före Augusti månads utgång, till Magistraten eller Kommunalnämnden ingifva sina till Vår Befallningshafvande ställda ansökningar derom, åtföljde af betyg om god frejd och uppgift å det ställe, der utskänkningsrättigheten skall idkas. De utskänkningsrättigheter i stad, hvilka Magistraten, sedan Stadsfullmäktige eller, der sådana ej finnas, allmän rådstuga blifvit hörd, finner skäligt låta i uppsagda, förverkade eller eljest upphörda rättigheters ställe under nästföljande försäljningsår utöfvas, må ock i sammanhang med de i detta mom. omförmälda till hugade sökande utbjudas.

2. Alla ansökningar i berörda afseende, hvilka inom föreskrifven tid inkommit, skola derefter på en gång af Magistrat eller Kommunalnämnd skyndsamt till Vår Befallningshafvande öfverlemnas, beledsagade af ej mindre sådant utlåtande, som i § 2 mom. 1 sägs, än äfven yttrande, huruvida i afseende å tiden för utskänkningsens bedrifvande eller eljest några inskränknings- eller villkor anses nödiga.

3. Vår Befallningshafvande meddele derefter beslut i målet och utfärde för den eller dem af sökandena, hvilkas ansökningar bifallas, vederbörliga tillståndsbref med utsättande af den tid, hvarunder, och den trakt, inom hvilken utskänkningsrättigheten må utöfvas, äfvensom af de föreskrifter i öfrigt, som till god ordnings befrämjande kunna finnas för särskilda fall nödiga. Den, hvars ansökning icke blifvit af Vår Befallningshafvande bifallen, ege ej rätt att deröfver föra klagan.

4. Tillstånd till utöfvande af sådan utskänkning, hvarom nu är fråga, må ej af Vår Befallningshafvande lemnas för längre tid eller å andra eller flera utskänkningsställen, än i ofvan stadgad ordning bestämts.

5. Ombyte af utskänkningsställe under den tid, för hvilken utskänkningsrättighet är förlänad, må ej ske med mindre Vår Befallningshafvande, efter vederbörande Magistrats eller Kommunalnämnds hörande, dertill lemnar bifall.

§ 7.

1. Vid helsobrunn eller badort, på passagerarefartyg eller der vårdshusrörelse af annan anledning kan komma i fråga att under endast någon del af året utöfvas, må för bestämd tid, kortare än år, rättighet till utskänkning af vin eller maltdrycker meddelas af Vår Befallningshafvande, när vederbörande derom gjort anmälan.

2. Rättighet till sådan utskänkning å passagerarefartyg sökes hos Vår Befallningshafvande i det län, hvarrest fartygets rederi har sitt hufvudsäte.

5.

6.

4.

§ 8.

1. Vill någon särskildt, utan samband med rättighet till utskänkning af vin eller maltdrycker, mot betalning hålla allmänheten tillhanda kokadt kaffe, thé och chocolate eller andra *tillagade*, icke spirituösa drycker, göre derom skriftlig anmälan, i stad hos Magistraten och på landet hos Kommunalnämndens ordförande och länsmannen i orten, med bifogande af betyg om god frejd och uppgift å det ställe, der försäljningen skall ega rum. Öfver gjord anmälan bör meddelas bevis af Kommunalnämndens ordförande utan lösen samt af länsman eller Magistrat emot lösen, som för bevis om ingifvande af handlingar i allmänhet är stadgad.

2. Önskar den, som icke har god frejd, att idka sådan försäljning, hvarom i mom. 1 är nämndt, har Vår Befallningshafvande att, på ansökan derom, efter Magistratens eller Kommunalnämndens och länsmannens i orten hörande pröfva, huruvida försäljningsrätt ändock medgifvas må eller ej.

3. Hvad i mom. 1 och 2 är stadgad skall iakttagas hvarje gång försäljningsställe ombytes.

§ 9.

Vid marknad och kungjord allmän torgdag, vare sig i stad eller å landet, så ock vid *läger eller annat vapenöfningsmöte* å landet, der *trupp är för flera dagar sammandragen*, må *utskänkning af vin eller maltdrycker eller sådan försäljning*, hvarom i § 8 är fråga, icke idkas af annan än å stället bosatt person, som till dylik *utskänkning eller försäljning* derstädes eljest är berättigad, med mindre Vår Befallningshafvande lemnat tillstånd till *utskänkningen eller försäljningen*. *Sådant tillstånd må, hvad angår läger och annat vapenöfningsmöte, endast uppå framställning af vederbörande militärchef meddelas.*

5.

6.

§ 9.

Vid marknad och kungjord allmän torgdag, vare sig i stad eller å landet, så ock vid läger eller *annat vapenöfningsmöte, mönstring, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förrättning* å landet må utskänkning af vin eller maltdrycker eller sådan försäljning, hvarom i § 8 är fråga, icke idkas af annan än å stället bosatt person, som till dylik utskänkning eller försäljning derstädes eljest är berättigad, med mindre Vår Befallningshåfvande lemnat tillstånd till utskänknings eller försäljningen. Sådant tillstånd må, hvad angår läger och annat vapenöfningsmöte, endast uppå framställning af vederbörande militärchef meddelas.

4.

§ 10.

Den, som idkar handel i öppen bod, må ej tillåtas att till förtäring på stället försälja, vare sig enligt § 2 eller § 3, vin eller maltdrycker eller öfriga i § 8 omförmälda icke spirituösa drycker. Ej heller må sådana drycker, utan betalning, i boden utlemnas till förtäring på stället.

§ 11.

1. Beträdes någon med *utskänkning af vin eller maltdrycker eller med idkande af sådan försäljning, som i § 8 är nämnd, utan att hafva dertill erhållit tillstånd eller derom gjort anmälan efter som för hvarje fall är stadgadt, eller öfverskrider någon den rättighet, han i sådant afseende erhållit; böte hvarje gång, han för sådan förseelse åtalas och dömes skyldig, från och med Fem till och med Tjugo Kronor.*

2. Varder någon, hvilken idkar sådan *utskänkning eller försäljning, som afses i denna Förordning, beträdd med oloflig försäljning af bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, dömes, utom till ansvar derför enligt lag, sin utskänkings- eller försäljningsrätt efter denna Förordning förlustig.*

3. Fortsätter någon sin rörelse, sedan *tillstånd dertill enligt § 2 mom. 2 återkallats eller förbud deremot jemlikt § 13 mom. 1 eller 2 honom delgifvits eller han blifvit af domstol dömd sin näringsrättighet förlustig, böte dubbelt emot hvad i mom. 1 sagdt är.*

5.

6.

§ 11.

1. Beträdes någon med utskänkning af vin eller maltdrycker utan att hafva dertill i stadgad ordning erhållit tillstånd, böte första gången från och med fem till och med femtio kronor och andra gången från femtio till och med ett hundra kronor. Sker det tredje gången eller oftare, vare bot från ett hundra till och med två hundra kronor. Har förbrytelse, hvarom nu sagdt är, skett å sön- eller helgedag, ökas straffet med böter från och med fem till och med tjugofem kronor.

Idkar någon sådan försäljning, som i § 8 är nämnd, utan att hafva derom gjort anmälan eller dertill erhållit tillstånd efter som för hvarje fall är stadgadt, eller öfverskrider någon den rättighet till sådan försäljning eller till utskänkning af vin eller maltdrycker, han erhållit, böte från och med fem till och med tjugo kronor.

3. Fortsätter någon sin rörelse, sedan tillstånd dertill enligt § 2 mom. 2 återkallats eller förbud deremot jemlikt § 13 mom. 1 och 2 honom delgifvits eller han blifvit af domstol dömd sin näringsrätt förlustig, böte dubbelt emot hvad i mom. 1 för hvarje fall sagdt är.

4.

§ 12.

Derest, sedan vin eller maltdrycker blifvit köpta hos den, som idkar handel med dylika drycker, utan att vara berättigad dem till förtäring på stället afyttra, dessa drycker varda i närheten af försäljningsstället förtärda å område, hvaröfver försäljaren eger förfoga, skall han, om det sker med hans vetskap, anses och straffas såsom den der utöfvat olaga utskänkning af sådana drycker.

§ 13.

1. Visa sig oordningar å *utskänkningsställe* eller sådant försäljningsställe, som i § 8 sägs, eller bedrifves derstädes osedlighet, och sådant, oaktadt skedd erinran från Kommunalnämnd, länsman eller Magistrat, fortfar, så att rörelsens innehafvare anses icke vara lämplig att densamma vidare förestå; då eger Magistrat eller Kommunalnämnd att förbjuda rörelsens fortsatta bedrifvande. Beslutet derom gånge genast i verkställighet, men skall senast inom åtta dagar underställas Vår Befallningshafvandes pröfning.

2. Sådant förbud, som nu är nämndt, må ock omedelbarligen meddelas af Vår Befallningshafvande, sedan rörelsens innehafvare äfvensom Magistrat eller Kommunalnämnd blifvit hörda.

3. Den, hvilken sålunda genom laga kraft egande beslut förbudits att rörelsen fortsätta eller som, jemlikt § 11 mom. 2. blifvit dömd sin näringsrätt förlustig, må sedermera icke ånyo komma i åtnjutande af sådan näringsrätt, som i denna Förordning omförmäles, innan ett år förflutit, sedan förbudet honom delgafs eller beslutet om näringsrättens förlust vann laga kraft. För bedrifvande af sådan rörelse, som i § 8 afses, gör, i nu förutsatta händelse, föreskrifven anmälan icke till fyllest, utan erfordras särskildt tillstånd af Vår Befallningshafvande, sökt och meddeladt i den ordning, § 2 utstakar.

4. Förekomma oordningar å *utskänknings- eller försäljningsställe* på landet vid marknad, kungjord allmän torgdag, läger eller annat vapenöfningsmöte, må, derest de fortfara oaktadt skedd erinran från der tjenstgörande kronobetjent, denne omedelbarligen förbjuda och, om förhållandet sådant påkallar, förhindra *utskänkningens eller försäljningens* fortsättande vid tillfället.

5.

6.

4. Förekomma oordningar å utskänk-
nings- eller försäljningsställe på landet
vid marknad, kungjord allmän torgdag,
läger eller annat vapenöfningsmöte,
mönstring, ting, auktion eller annan
till folksamling föranledande förrätt-
ning, må, derest de fortfara oaktadt
skedd erinran från der tjänstgörande
kronobetjent, denne omedelbarligen för-
bjuda och, om förhållandet sådant på-
kallar, förhindra utskänkningens eller
försäljningens fortsättande vid tillfället.

4.

§ 14.

1. *Finnes landthandlande, som till afhemtning håller vin eller malt-drycker till salu, utöfva dylik försäljning på sådant sätt, att derigenom olof-lig utskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas, eger Kommunal-nämnden att förbjuda fortsatt försäljning af nämnda drycker; och gälle, i fråga om verkställighet och underställning af sådant beslut, hvad i § 13 mom. 1 är stadgadt.*

2. *Fortsätter landthandlande försäljning af vin eller maltdrycker, sedan förbud deremot honom delgifvits, böte så som i § 11 mom. 3 sägs.*

§ 15.

1. *Påföljd af näringsrättens förlust och förbud mot rörelses fortsatta bedrivande, hvarom i § 11 mom. 2, § 13 mom. 1 och 2 samt § 14 mom. 1 förmåles, gälle, då de drabba man, äfven för hustrun och tvärtom, så länge de lefva i äktenskap samman.*

2. *För förseelse, som mot denna Förordning med husbondes vetskap begås af hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, ansvare husbonde liksom vore förseelsen af honom själf begången.*

§ 16.

1. *Utskänkning af vin eller maltdrycker vare, äfven då den för öfrigt medgifven är, i allmänhet icke tillåten senare å dag, än till kl. 10 på aftonen; egande dock Vår Befallningshafvande, der särskilda omständigheter föranleda behof af utskänkningstidens inskränkning eller utsträckning, att derom förordna.*

2. *Sådan utskänkning, som i mom. 1 sägs, vare icke heller tillåten å Sön- eller helgedag, under det allmän gudstjenst i församlingens kyrka hålles.*

3. *Vin eller maltdrycker må icke å utskänkningsställe utlemnas till den, som synbarligen är öfverlastad, ej heller till den, som minderårig är.*

5.

6.

§ 14.

1. Håller landthandlande till afhemtning vin eller maldrycker till salu, och visar sig att genom försäljningen oloflig utskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas, eger kommunalnämnden att för viss tid eller för all tid förbjuda sådan landthandlande all vidare försäljning af nämnda drycker; och gälle i fråga om verkställighet och underställning af sådant beslut hvad i § 13 mom. 1 är stadgadt.

2. Sådant förbud, som nu är nämndt, må ock omedelbarligen meddelas af Vår Befallningshafvande, sedan den, hvars rätt är i fråga, äfvensom kommunalnämnd blifvit hörda.

3. Fortsätter landthandlande försäljning af vin och maldrycker, sedan förbud deremot honom delgifvits, böte som i § 11 mom. 1 är för oloflig utskänkning af vin eller maldrycker stadgadt.

4.

4. Den, som är öfverlastad, får ej utdrifvas från utskänkningsställe, der han vin eller maltdrycker förtärt, eller utan vård lemnas.

5. Sker utskänkning å tid på dygnet, då densamma icke är tillåten, eller brytes eljest mot hvad i denna § är vordet stadgadt, dömes till böter enligt § 11 mom. 1.

§ 17.

1. Då utskänkning af vin eller maltdrycker sker, får dörren till utskänkingsrummet icke vara läst. Under det allmän gudstjenst i församlingens kyrka hålles, skall utskänkingsrummet alltid vara tillstängdt.

2. Der utskänkning af nämnda beskaflenhet idkas, skall vara anbragt skylt eller tydligt anslag, som rörelsen utvisar.

3. Bryter någon mot hvad i denna § är stadgadt, vare för hvarje sådan lagöfverträdelse förfallen till böter af Fem Kronor.

§ 18.

Den, hvilken annorlunda än vid måltid åt spisande gäster utborgar vin eller maltdrycker att å stället förtäras, vare ej berättigad att därför utsöka betalning.

§ 19.

Hvad enligt denna Förordning tillhör Magistrats handläggning, tillkommer poliskammare i de städer, der sådan finnes, och i städer, som ej hafva Magistrat, der tillsatt särskild styrelse.

§ 20.

Om böters förvandling och fördelning, om rätt att anställa åtal för öfverträdelse af denna Förordning, om öfvervakande i öfrigt af författningens efterlefnad samt om domstol, der öfverträdelser af densamma skola åtalas, lände till efterrättelse hvad uti gällande Förordning angående vilkoren för försäljning af brännvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker är eller varder stadgadt.

5.

6.

5. Sker utskänkning å tid på dygnet, då densamma icke är tillåten, eller brytes eljest mot hvad i denna paragraf är vordet stadgadt, vare bot från och med fem till och med trettio kronor.

§ 20.

1. Den, som under tid, då han för förbrytelse mot förordningen är under tilltal stäld, samma förbrytelse fortsätter, skall, när han härtill lagligen förvunnen varder, för hvarje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som för sådan förbrytelse stadgade äro.

2. Lika med § 20 i 1874 års förordning.

4.

§ 21.

1. Denna Förordning har icke tillämpning på gästgifvare vid dem i sådan egenskap tillkommande försäljningsrätt och ej heller i allmänhet på dem, som utomhus i **ringa** omfattning, vare sig medelst kringbärande eller från bord eller eljest, idka försäljning af *maltdrycker eller öfriga i § 8 omförmälda icke spirituösa drycker*; dock att sådan försäljning, vid bot, som i § 11 mom. 1 stadgas, icke må å landet vid marknad, kungjord allmän torgdag, *läger eller annat vapenöfningsmöte* utöfvas af annan, än den som är å stället bosatt eller ock innehar den vidsträcktare *utskänknings- eller försäljningsrätt*, hvarom i § 9 sägs; samt att hvad i § 13 mom. 4 är till förekommande af oordningar stadgadt skall jemväl i afseende å försäljning i **ringa** omfattning utomhus å landet vid ofvanomförmälda tillfällen lända till efterrättelse.

2. Lika med § 10, andra stycket, i 1871 års kungörelse.

§ 22.

Denna författning träder i kraft vid ingången af år 1875.

5.

6.

§ 21.

1. Denna förordning har icke tilllämpning på gästgifvare vid dem i sådan egenskap tillkommande försäljningsrätt och ej heller i allmänhet på dem, som utomhus i **ringa** omfattning, vare sig medelst kringbärande eller från bord eller eljest, idka försäljning af maldrycker eller öfriga i § 8 omnämnda icke spirituösa drycker; dock att sådan försäljning, *vid bot från och med fem till och med trettio kronor*, icke må å landet vid marknad, kungjord allmän torgdag, läger eller annat vapenöfningsmöte, *mönstring, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förrättning* utöfvas af annan, än den, som är å stället bosatt eller ock innehar den vidsträcktare utskänknings- eller försäljningsrätt, hvarom i § 9 sägs; samt att hvad i § 13 mom. 4 är till förekommande af oordningar stadgadt skall jemväl i afseende å försäljning i **ringa** omfattning utomhus å landet vid ofvanomförmälda tillfällen lända till efterrättelse.

Vår Befallningshafvande eger, uppå framställning af styrelse för enskild till persontrafik upplåten jernväg och efter det vederbörande kommunalnämnd äfvensom kommunalstämma eller kommunalfullmäktige blifvit hörde, bestämma om och för hvilka tider utskänkning af maldrycker må på landet inom området för station vid sådan jernväg ega rum, samt, med ledning af de i Vår nådiga Förordning den 18 September 1874 stadgade grunder, meddela och tillämpa de närmare föreskrifter, hvilka kunna af Vår Befallningshafvande anses erforderliga.

4.**Öfvergångsstadgande.**

Rättighet att utskänka vin eller maltdrycker må härefter, på grund af hittills gällande författningar i ämnet, icke beviljas för längre tid, än till den 1 Oktober 1875 i stad och till den 1 påföljande November å landet.

Det alle, som vederbör, hafve sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med Egen hand underskrifvit och med Vårt Kongl. Sigill bekräfta låtit.

Stockholms Slott den 18 September 1874.

OSCAR.
(L. S.)

Axel Bergström.

5.

Det alle, som vederbör, hafve sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med Egen hand underskrifvit och med Vårt Kongl. Sigill bekräfta låtit. Stockholms Slott den 31 December 1875.

OSCAR.

(L. S.)

C. J. Thyselius.

6.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kongl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 30 November 1876.

OSCAR.

(L. S.)

C. J. Thyselius.

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning, angående *försäljning* af vin, malt-drycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker;
Gifven Stockholms Slott den 24 Oktober 1885.

Vi OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: att som Vi, efter framställning af Riksdagen och sedan Våre Befallningshafvande blifvit hörde, pröfvat nödigt att till hvad angående vilkoren för försäljning till förtäring på stället af vin, maltdrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker finnes stadgadt genom nådiga förordningen den 18 September 1874 med deruti genom nådiga kungörelserna den 31 December 1875 och den 30 November 1876 gjorda tillägg och ändringar foga bestämmelser angående vissa villkor i fråga om rättighet att på landet idka försäljning af vin för afhemtning; alltså och då Vi derjemte funnit vissa ytterligare ändringar i berörda förordning vara af behofvet påkallade, hafve Vi, som ansett lämpligt att hvad i förevarande ämne vore gällande blefve i en författning sammanfördt, funnit godt att, med upphäfvande af omförmälda författningar, i nåder förordna som följer:

1 §.

1. Ej må någon, utan att hafva dertill jemlikt denna förordning förvärfvat rättighet, i stad eller på landet, till förtäring på stället, sälja vin, malt-drycker, kokadt kaffe, té, chokolad eller andra tillagade, icke spirituösa drycker, *eller på landet idka försäljning af vin för afhemtning till mindre belopp än tio liter*, utom i de fall som här ned an idenna § sägs.

Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse, angående vissa ändringar i förordningen den 24 Oktober 1885 angående försäljning af vin, malt-drycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker; Gifven Stockholms Slott den 10 Juli 1891.

Vi OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, gøre veterligt: att Vi, efter inhemtande af Riksdagens yttrande, funnit godt i nåder förordna, att nedannämnda delar af nådiga förordningen angående försäljning af vin, maldrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker den 24 Oktober 1885 skola erhålla följande ändrade lydelse:

Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse, angående vissa ändringar i förordningen den 24 Oktober 1885 angående försäljning af vin, malt-drycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker; Gifven Stockholms Slott den 2 Juni 1893.

Vi OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, gøre veterligt: att Vi, efter inhemtande af Riksdagens yttrande, funnit godt i nåder förordna, att nedannämnda delar af nådiga förordningen angående försäljning af vin, maldrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker den 24 Oktober 1885 skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

1. Ej må någon, utan att hafva dertill jemlikt denna förordning förvärfvat rättighet, i stad eller på landet, till för-

Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse, angående vissa ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maldrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker den 24 Oktober 1885; Gifven Stockholms Slott den 16 Juli 1897.

Vi OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, gøre veterligt: att Vi, med anledning af Riksdagens framtällning, hvaröfver vederbörande blifvit hörde, funnit godt i nåder förordna, att nedan nämnda delar af förordningen angående försäljning af vin, maldrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker den 24 Oktober 1885 skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

1. Ej må någon, utan att hafva dertill jemlikt denna förordning förvärfvat rättighet, i stad eller på landet, till förtäring

7.

2. Lika med § 1 mom. 1 i 1874 års förordning utom att uttrycket »bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker» utbyts mot ordet »bränvin» och uttrycket »utan särskildt tillstånd försälja» mot ordet »sälja».

3. Lika med § 1 mom. 2 i 1874 års förordning utom att ordet »försälja» utbyts mot »sälja».

4. Lika med § 1 mom. 3 i 1874 års förordning utom att ordet »försälja» utbyts mot »sälja».

5. Rättighet att på landet idka försäljning af vin för afhemtning till mindre belopp än tio liter tillkommer jemväl utan tillstånd, som i 11 § sägs, den som förvärfvat rätt till minuthandel med eller utskänkning af bränvin eller till sådan utskänkning af vin, som i 3 § afses.

8.

täring på stället, sälja vin, maltdrycker, kokadt kaffe, té, chokolad eller andra tillagade, icke spirituösa drycker, eller på landet idka försäljning af vin eller maltdrycker för afhemtning till mindre belopp än 10 liter, utom i de fall, som här nedan i denna § sägs.

Hvad sålunda stadgats afser icke försäljning af vin eller maltdrycker till afhemtning från tillverkningsstället.

9.

10.

på stället, sälja vin, maltdrycker, kokadt kaffe, té, chokolad eller andra tilllagade, icke spirituösa drycker, eller på landet vare sig idka försäljning af vin eller maltdrycker för afhemtning till mindre belopp än tio liter eller kringföra sådana drycker för försäljning till mindre än nämnda belopp, utom i de fall, som här nedan i denna § sägs.

Hvad sålunda stadgats afser icke försäljning af vin eller maltdrycker till afhemtning från tillverkningsstället eller kringförelse af sådana drycker för försäljning inom hus till derstädes boende eller å fartyg.

5. Rättighet att på landet idka försäljning af vin eller maltdrycker för afhemtning till mindre belopp än tio liter tillkommer jemväl utan tillstånd, som i 11 § sägs, den som förvärfvat rätt till minuthandel med eller utskänkning af brännvin eller till sådan utskänkning af vin, som i 3 § afses; och enligt sistnämnda § förvärfvad rättighet att utskänka maltdrycker medför behörighet att utan särskildt tillstånd å lan-

7.

2 §.

1. Lika med § 2 mom. 1 i 1874 års förordning utom att uttrycket »bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker» utbyts mot ordet »bränvin» och uttrycket »kommunalnämnden i orten» mot »kommunalnämnden».

2. Lika med § 2 mom. 2 i 1874 års förordning utom att uttrycket »vederbörande magistrat eller kommunalnämnd och länsman» utbyts mot »magistraten eller kommunalnämnden och länsmannen i orten».

3. Lika med § 2 mom. 3 i 1874 års förordning.

3 §.

Lika med § 3 i 1874 års förordning utom att uttrycket »bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker» utbyts mot ordet »bränvin».

4 §.

1. Lika med § 4 mom. 1 i 1874 års förordning.

2. Lika med § 4 mom. 2 i 1874 års förordning utom att orden »att då idka» utbyts mot »att idka».

3. Lika med § 4 mom. 3 i 1874 års förordning.

5 §.

1. Lika med § 5 mom. 1 i 1874 års förordning utom att i uttrycken »innan slutet af samma månad» och »innan April månads utgång» ordet »innan» utbyts mot »inom» samt att i fjärde och sjette punkterna orden »kommunalnämnd» och »kommunalstämma» utbyts mot »kommunalnämnden» och »kommunalstämman».

2. Lika med § 5 mom. 2 i 1874 års förordning.

6 §.

1. Lika med § 6 mom. 1 i 1874 års förordning utom att orden »vederbörande magistrat eller kommunalnämnd» utbyts mot »magistraten eller kommunalnämnden».

2. Lika med § 6 mom. 2 i 1874 års förordning utom att orden »magistrat eller kommunalnämnd» utbyts mot »magistraten eller kommunalnämnden».

3. Lika med § 6 mom. 3 i 1874 års förordning.

4. Lika med § 6 mom. 4 i 1874 års förordning.

8.

9.

10.

*det för afhemtning för-
sälja dylika drycker till
mindre belopp än tio liter.*

7.

5. Lika med § 6 mom. 5 i 1874 års förordning utom att orden »vederbörande magistrats eller kommunalnämnds» utbyts mot »magistratens eller kommunalnämndens».

7 §.

1. Lika med § 7 mom. 1 i 1874 års förordning.
2. Lika med § 7 mom. 2 i 1874 års förordning.

8 §.

1. Lika med § 8 mom. 1 i 1874 års förordning utom att i uttrycket »thé och chocolate» ordet »och» borttagits samt att orden »länsman eller magistrat» utbyts mot »länsmannen eller magistraten».
2. Lika med § 8 mom. 2 i 1874 års förordning.
3. Lika med § 8 mom. 3 i 1874 års förordning.

9 §.

Lika med § 9 i 1876 års kungörelse.

10 §.

Lika med § 10 i 1874 års förordning utom att ordet »försälja» utbyts mot »sälja».

8.

9.

10.

2. Rättighet till utskänkning å passagerarfartyg sökes hos Konungens Befallningshafvande i det län, der fartygets rederi har sitt hufvudsäte. Sådan utskänkning må endast ega rum till förtäring ombord å fartyget och må, under det fartyget ligger i hamn eller vid land, allenast ske till besättningen och till dem, som i fartygets restaurationslokal intaga måltid; egande Konungens Befallningshafvande att jemväl i öfrigt beträffande utskänkningen föreskrifva de inskränkingar, som kunna finnas erforderliga.

7.

11 §.

Vill den, som icke på grund af stadgandet i 1 § 5 mom. är dertill berättigad, på landet idka försäljning af vin för afhemtning till mindre belopp än tio liter, göra skriftligen derom ansökan hos kommunalnämnden samt foga vid ansökningen betyg om god frejd och uppgift å det ställe, der försäljningen skall ega rum. Kommunalnämnden afgifve öfver ansökningen utlåtande, innefattande bestämdt till- eller afstyrkande, samt öfverlemne derefter ärendet till kommunalstämmans yttrande. Varder ansökningen afstyrkt af både kommunalnämnden och kommunalstämman, anses frågan hafva förfallit; är åter ansökningen tillstyrkt af endera eller båda, har kommunalnämnden att skyndsamt insända handlingarna till Konungens Befallningshafvande, som derefter eger att i ärendet besluta; och gälle om Konungens Befallningshafvandes beslut i sådant ärende och om återkallelse af meddeladt tillstånd hvad i 2 § 2 och 3 mom. är stadgadt.

Hvad i denna § är föreskrifvet skall iakttagas hvarje gång försäljningsställe ombytes.

12 §.

1. Den, som, utan att hafva i stadgad ordning dertill erhållit rättighet, i stad eller på landet utskänker vin eller maltdrycker eller på landet idkar försäljning af vin för afhemtning till mindre belopp än tio liter, böte första gången etc. lika med § 11 mom. 1 i 1876 års kungörelse till mom:s slut.

8.

9.

10.

11 §.

Vill den, som icke på grund af stadgandet i 1 § 5 mom. är dertill berättigad, på landet idka försäljning af vin *eller maltdrycker* för afhemtning till mindre belopp än tio liter, göra skriftligen derom ansökan etc. lika med 11 § i 1885 års förordning till §:ns slut.

11 §.

Vill den, som icke på grund af stadgande i 1 § är dertill berättigad, på landet idka försäljning af vin eller maltdrycker för afhemtning till mindre belopp än tio liter *eller kringföra sådana drycker för försäljning till mindre än nämnda belopp.* göra skriftligen derom ansökan hos kommunalnämnden i den socken, der försäljningen skall ega rum, samt foga vid ansökningen betyg om god frejd och, *der försäljningen skall ske för afhemtning, uppgift å försäljningsstället.* Kommunalnämnden afgifve etc. lika med 11 § i 1885 års förordning t. o. m. orden »hvad i 2 § 2 och 3 mom. är stadgad».

Hvad i denna § är föreskrifvet i afseende å rätt att idka försäljning till afhemtning skall iakttagas hvarje gång försäljningsställe ombytes.

12 §.

1. Den, som, utan att hafva i stadgad ordning dertill erhållit rättighet, i stad eller på landet utskänker vin eller maltdrycker eller på landet idkar försäljning af vin *eller maltdrycker* för afhemtning till mindre belopp än tio liter, böte första gången etc. lika

12 §.

1. Den, som, utan att hafva i stadgad ordning dertill erhållit rättighet, i stad eller på landet utskänker vin eller maltdrycker eller på landet idkar försäljning af vin eller maltdrycker för afhemtning till mindre belopp än tio liter *eller kringför och försäljer så-*

7.

2. Lika med § 11 mom. 2 i 1874 års förordning utom att uttrycket »bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker» utbyts mot ordet »bränvin».

3. Försätter någon sin rörelse, sedan tillstånd dertill enligt 2 § 2 mom. eller 11 § återkallats eller förbud deremot jemlikt 14 § 1 eller 2 mom. honom delgifvits eller han blifvit af domstol dömd förlustig sin näringsrätt, böte dubbelt emot hvad i 1 mom. för hvarje fall är sagdt.

13 §.

Derest, sedan vin eller maldrycker blifvit köpta hos den, som idkar handel med dylika drycker, utan att vara berättigad dem till förtäring på stället afyttra, dessa drycker varda i närheten af försäljningsstället förtärda å område, hvaröfver försäljaren eger förfoga, skall han, om det sker med hans vetskap, anses och straffas såsom den der utöfvat olaga utskänkning af sådana drycker.

Lag samma vare, om sådana drycker, utan betalning, i boden utlemnas till förtäring på stället.

14 §.

1. Lika med § 13 mom. 1 i 1874 års förordning utom att orden »kommunalnämnd, länsman eller magistrat» utbyts mot »magistraten, kommunalnämnden eller länsmannen» samt orden »magistrat eller kommunalnämnd» mot »magistraten eller kommunalnämnden».

2. Lika med § 13 mom. 2 i 1874 års förordning utom att orden »magistrat» och »kommunalnämnd» utbyts mot »magistraten» och »kommunalnämnden».

8.

med § 11 mom. 1 i 1876
års kungörelse till mom:s
slut.

9.

10.

*dana drycker till mindre
än nämnda belopp, böte
första gången etc. lika
med § 11 mom. 1 i 1876
års kungörelse till mom:s
slut.*

13 §.

Lika med 13 § i 1885
års förordning med föl-
jande tillägg:

*Om den, som icke har
rättighet till försäljning
af vin eller maldrycker
till mindre belopp än tio
liter, vid försäljning af
större belopp utlemnar
eller mellan flere köpare
fördelar det köpta i min-
dre belopp än tio liter,
skall det anses och straf-
fas såsom oloflig försälj-
ning af sådana drycker.*

7.

3. Den, hvilken sålunda genom laga kraft egande beslut förbjudits att fortsätta rörelsen, eller som, jemlikt 12 § 2 mom., blifvit dömd förlustig sin näringsrätt, må sedermera icke etc. lika med § 13 mom. 3 i 1874 års förordning utom att ordet »utstakar» utbyts mot »stadgar».

4. Lika med § 13 mom. 4 i 1876 års kungörelse.

15 §.

1. Håller *handlande* vin eller maldrycker för afhemtning till salu, och visar sig att genom försäljningen oloflig utskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas, eger *i stad magistraten och på landet kommunalnämnden* att för viss tid eller för alltid förbjuda sådan *handlande* all vidare försäljning af nämnda drycker; och gälle i fråga om verkställighet och underställning af sådant beslut hvad i 14 § 1 mom. är stadgadt.

8.

9.

10.

4. Förekomma oordningar å utskänkningar eller försäljningställe på landet *eller i stad utom stadens planlagda område* vid marknad, kungjord allmän torgdag, läger eller annat vapenöfningsmöte, mönstring, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förrättning *eller då eljest större folksamling eger rum*, må, derest de fortfara oakadt skedd erinran från *krono- eller polisbetjeningen, kronobetjent på landet och polismyndigheten i stad* omedelbarligen förbjuda och, om förhållandet sådant påkallar, förhindra utskänkningens eller försäljningens förtästande vid tillfället.

15 §.

1. Håller *någon* vin eller maltdrycker för afhemtning till salu, och visar sig att genom försäljningen olofligutskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas, eger i stad magistraten och på landet kommunalnämnden att för viss tid eller för alltid förbjuda *honom* all vidare försäljning af nämnda drycker *eller stadga sådana inskränkningar i afseende å försäljningen, som må*

15 §.

1. Håller *någon* vin eller maltdrycker för afhemtning till salu, och visar sig att genom försäljningen olofligutskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas, eger i stad magistraten och på landet kommunalnämnden att för viss tid eller för alltid förbjuda *honom* all vidare försäljning af nämnda drycker eller stadga sådana inskränkningar i afseende å försäljningen, som må

8.

finnas af omständigheterna påkallade; dock att hvad sålunda föreskrifves icke må tillämpas å den försäljning till afhemtning, som tillverkare af vin eller maltdrycker idkar å tillverkningsstället.

2. Om å landet eller i stad utom stadens planlagda område vin eller maltdrycker kringföras för försäljning och det visar sig att derigenom oloftlig utskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas, eger i stad magistraten och på landet kommunalnämnden att för viss tid eller för alltid förbjuda den, som kringföringen besörjer, äfvensom, der omständigheterna dertill föranleda, den, för hvars räkning försäljningen sker, att till afsalu kringföra eller låta kringföra dylika drycker eller och föreskrifva sådana inskränkningar i rätten dertill, som må finnas af omständigheterna påkallade; dock må tillverkare af vin eller maltdrycker icke förbjudas att genomkring-

9.

10.

finnas af omständigheterna påkallade; dock att hvad sålunda föreskrifves icke skall ega vidare tillämpning å den försäljning till afhemtning, som tillverkare af vin eller maltdrycker idkar å tillverkningsstället, än att förbud må meddelas mot försäljning vid marknad, kungjord allmän torgdag, läger eller annat vapenöfningsmöte, mönstring, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förrättning eller då eljest större folksamling eger rum.

2. Lika med 15 § 2 mom. i 1891 års kungörelse utom att uttrycket »inom hus eller å fartyg» utbyts emot »inom hus till derstädes boende eller å fartyg».

7.

2. Sådant förbud, som nu är nämndt, må ock omedelbarligen meddelas af Konungens Befallningshafvande, sedan den, hvars rätt är i fråga, äfvensom *magistraten eller kommunalnämnden* blifvit hörda.

3. *Fortsättes* försäljningen, sedan förbud deremot delgifvits, vare ansvar derför såsom i 12 § är för oloflig utskänkning af vin eller maltdrycker stadgadt.

8.

föring utbjuda och afyttra sina tillverkningar inom hus eller å fartyg.

3. I fråga om verkställighet och underställning af sådant beslut, hvarom ofvan i denna § sägs, gälle hvad i 14 § 1 mom. är stadgadt.

4. Förbud eller inskränkning i försäljningsrätten, hvarom ofvan i denna § är nämndt, må ock omedelbarligen stadgas af Konungens Befallningshafvande, sedan den, hvars rätt är i fråga, afvensom magistraten eller kommunalnämnden blifvit hörda.

5. Om, sedan beslut, som ofvan i denna § sägs, blifvit delgifvet, försäljning af vin eller malt-drycker sker i strid mot samma beslut, vare ansvar derför såsom i 12 § är för olöflig utskänkning af vin eller malt-drycker stadgadt.

6. Derest å landet eller i stad utom stadens planlagda område vid marknad, kungjord allmän torgdag, läger eller annat vapenöfningsmöte, mönstring, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förrättning eller då eljest större folksamling eger rum försäljning af vin eller malt-drycker till afhemtning eller medelst kringföring visar sig föranleda oordningar, må, derest oordningarna fortfara oaktadt

9.

10.

7.

16 §.

1. Påföljd af näringsrättens förlust och förbud mot rörelsens fortsatta bedrivande, hvarom förmäles i 12 § 2 mom., 14 § 1 och 2 mom. samt 15 § 1 och 2 mom., gälle, då de drabba man, äfven för hustrun och tvärt om, så länge de lefva i äktenskap samman.

2. Lika med § 15 mom. 2 i 1874 års förordning.

17 §.

1. Lika med § 16 mom. 1 i 1874 års förordning utom att i uttrycket »än till kl. 10» ordet »till» borttagits.
2. Lika med § 16 mom. 2 i 1874 års förordning.
3. Lika med § 16 mom. 3 i 1874 års förordning.
4. Lika med § 16 mom. 4 i 1874 års förordning.
5. Lika med § 16 mom. 5 i 1876 års kungörelse.

18 §.

1. Lika med § 17 mom. 1 i 1874 års förordning utom att ordet »tillstängdt» utbyttis mot »stängdt».
2. Lika med § 17 mom. 2 i 1874 års förordning.
3. Lika med § 17 mom. 3 i 1874 års förordning.

19 §.

Lika med § 18 i 1874 års förordning.

8.

9.

10.

*skedd erinran från krono-
eller polisbetjeningen, kro-
nobetjent på landet och
polismyndigheten i stad
omedelbarligen förbjuda
och, om förhållandet så-
dant påkallar, förhindra
försäljningens fortsättan-
de vid tillfället.*

16 §.

1. Påföljd af närings-
rättens förlust, förbud mot
rörelsens fortsatta bedrif-
vande och inskränkning
i försäljningsrätten, hvar-
om förmäles i 12 § 2
mom., 14 § 1 och 2 mom.
samt 15 § 1, 2 och 4 mom.,
gälle, då de drabba man,
äfven för hustru och
tvärt om, så länge de
lefva i äktenskap sam-
man.

7.

20 §.

Lika med § 19 i 1874 års förordning utom att uttrycken »i de städer» och »i städer, som ej hafva» utbyts emot »i stad» och »i stad, som ej har».

21 §.

1. Lika med § 20 mom. 1 i 1876 års kungörelse.
2. Lika med § 20 i 1874 års förordning utom att ordet »författningens» utbyts emot »förordningens» samt uttrycket »bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker» emot ordet »bränvin».

22 §.

1. Denna förordning har icke tillämpning på gästgifvare vid dem i sådan egenskap tillkommande försäljningsrätt och ej heller i allmänhet på dem, som utomhus i **ringa** omfattning, vare sig medelst kringbärande eller från bord eller eljest, idka försäljning af maldrycker eller öfriga i 8 § omförmälda icke spirituösa drycker; dock att sådan försäljning, vid bot från och med fem till och med trettio kronor, icke må på landet vid marknad, kungjord allmän torgdag, läger eller annat vapenöfningsmöte, mönstring, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förrättning utöfvas af annan, än den, som är å stället bosatt eller ock innehar den vidsträcktare utskänknings- eller försäljningsrätt, hvarom i 9 § sägs; samt att hvad i 14 § 4 mom. är till förekommande af oordningar stadgadt skall jemväl i afseende å försäljning i **ringa** omfattning utomhus på landet vid ofvan omförmälda tillfällen lända till efterrättelse.

8.

9.

10.

22 §.

1. Denna förordning har icke tillämpning på gästgifvare vid dem i sådan egenskap tillkommande försäljningsrätt och ej heller i allmänhet på dem, som utomhus i **ringa** omfattning, vare sig medelst kringbärande eller från bord eller *på annat dylikt sätt*, idka försäljning af maltdrycker eller öfriga i 8 § omnämnda icke spirituösa drycker; **dock att** sådan försäljning, vid bot från och med fem till och med trettio kronor, icke må på landet vid marknad, kungjord allmän torgdag, läger eller annat vapenöfningsmöte, mönstring, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förrättning utöfvas af annan än den, som är å stället bosatt eller ock innehar den vidsträcktare utskänknings- eller försäljningsrätt, hvarom i 9 § sägs, **samt att** hvad i 14 § 4 mom. och 15 § 6 mom.

7.

2. Förordningen skall icke heller gälla för Stockholm, utan eger Öfverståthållareembetet, med iakttagande deraf, att försäljning till förtäring på stället af icke spirituösa drycker, om hvilka i denna förordning är fråga, må i hufvudstaden idkas endast efter dertill erhållet tillstånd, i öfrigt, med ledning af grunderna för denna förordning, meddela de närmare bestämmelser i ämnet, som kunna anses erforderliga. Likaledes skall Styrelsen för statens jernvägs- trafik ega att, med ledning af denna förordnings grunder, meddela och tillämpa de närmare bestämmelser i afseende å försäljning af omförmälda drycker inom jernvägens område vid statens jernvägsstationer, som kunna af styrelsen anses erforderliga; hvarjemte, på framställning af styrelse för enskild till person- trafik upplåten jernväg, Konungens Befallningshafvande, efter det kommunal- nämnden äfvensom kommunalstämman blifvit hörda, eger bestämma om och för hvilka tider utskänkning af maltdrycker må på landet inom området för station vid sådan jernväg ega rum, samt, med ledning af de i denna förordning stadgade grunder, meddela och tillämpa de närmare föreskrifter, hvilka kunna af Konungens Befallningshafvande anses erforderliga.

23 §.

Denna förordning träder i kraft den 1 April 1886.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till ytter- mera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kongl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 24 Oktober 1885.

OSCAR.

(L. S.)

E. von Krusenstjerna.

8.

är till förekommande af
oordningar stadgadt skall
jemväl i afseende å för-
säljning i ringa omfatt-
ning utomhus på landet
eller i stad utom stadens
planlagda område vid
ofvan omförmälda tillfäl-
len *eller då eljest större*
folksamling eger rum län-
da till efterrättelse.

9.

*Hvad sålunda förord-
nats träder i kraft den*
1 Oktober 1893.

Det alla, som vederbör,
hafva sig hörsamligen att
efterrätta. Till yttermera
visso hafve Vi detta med
egen hand underskrifvit
och med Vårt Kongl. si-
gill bekräfta låtit. Stock-
holms slott den 2 Juni
1893.

OSCAR.
(L. S.)

V. L. Groll.

10.

*Denna kungörelse skall
träda i kraft den 1 Ja-
nuari 1898.*

Det alla, som vederbör,
hafva sig hörsamligen att
efterrätta. Till yttermera
visso hafve Vi detta med
egen hand underskrifvit
och med Vårt Kongl. si-
gill bekräfta låtit. Stock-
holms slott den 16 Juli
1897.

OSCAR.
(L. S.)

E. von Krusenstjerna.